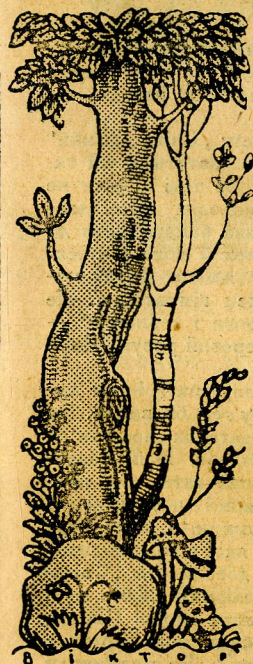
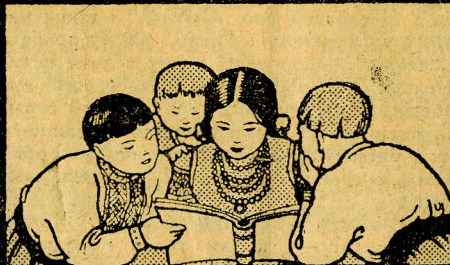

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 10.

ЖОВТЕНЬ

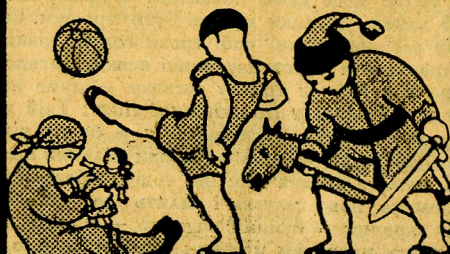
РІК IX.

ЗМІСТ:

1. Жовтень	289
2. О скільки зірjata ліпші від людей	290
3. Що в мене є?	294
4. Про князя Ярослава Мудрого	295
5. Ярослав Мудрий	298
6. Як малий Коля учився географії	299
7. Коли це буває?	302
8. Війна жаб з мишами	303
9. Мудрі ради	307
10. Що вода може зробити з каменем	308
11. Хитрий	309
12. Кінська голова	310
13. Рак і ворона	311
14. Котик і цапик	311
15. Загублений черевичок	312
16. Що це значить?	313
17. Дуб і крук	314
18. Про Івася, що не любив ячмінної каші	316
19. Про двох самохвальків і одного скромного	318
20. Гри і забави	318
21. Загадки	320

Ціна 1 зол.

ПАМ'ЯТАЙТЕ
що „Світ Дитини“
повинен бути в кожній
українській хаті де є
діти.

ПЕРЕПИСКА
з
ЧИТАЧАМИ

ПАМ'ЯТАЙТЕ
при кожній нагоді про
збірку датків на пресо-
вий фонд „Світа Ди-
тини“.

Маруся Сірецька в Тарновиці лісній: Бажані книжечки вислано ще в червні. Через вакації Ти певно їх уже прочитала? Котра з них найкраще подобалася Тобі? Чи аматорський гурток при читальни робив які нові вистави? Як удалася вистава комедійки „Три герби“? Незабувай про „Світичка“ і пиши частіше.

Богдан Бандурак у Городенці: Праці, які Ти надіслав, не можуть увійти до „Кутика молодих авторів“ — бо деякі з них є дуже великі і заняли би багато місця, а деякі ще за слабі. Увійде дещо до „Пластового кутика“. Мусиш ще багато читати наших поетів, щоби виробити собі гарний стиль. У своїх вершах не придержуваясь правил ритміки тай рими місцями не дописують. Простудію собі докладаю: „Стилістику і ритміку“ та „Укр. поезику“ — обі книжки В. Домбровського. Як розходяться „Лямпіони“? До п. Шкрумеляка можна писати на адресу Редакції „Св. Дитини“.

Марійка, Оленка й Івась Михаліхи в Шклі: Чому не написали „Світкови“ — як Вам пішли іспити? — Як Вам тепер поводитись у яворівському монастирі? Там є гарний сад і є куди в ньому гуляти. Чому не завітали Ви до Львова цих вакацій? „Світик“ очідав Вашої гостини.

Семен Іжик у Львові: Отже бачиш, що на все можна собі порадити! Чи дуже зацікавилися Твої товариші в Інституті св. Йосафата вересневим числом газетки, яку ти купив з їх складок? Що найліпше їм подобалося? Ти певно мусів їм розповідати про свою першу гостину в редакції „Світичка“?! Заходи частіше, бо в той спосіб краще обопільно пізнаємося.

Богдан Рибчук у Городенці: Всі Твої зауваги, що до змісту „Світа Дитини“ — дуже влучні і зовсім оправдані. На жаль редакція не може містити в тій газетці самих оповідань, які займали би гімназійну молодіж — бо тоді сі річі не були би інтересні для молодших читачів. Чому укр. гімназійна молодіж не піддержувала „Молоду Україну“, яка перестала виходити виключно ізза байдужности до цього видавництва в першу чергу... гімназійної молоді?! Тепер нехай вона кається! „Світ Дитини“ є призначений виключно для дітей до 12 року життя. Деякі статейки звідтам може з хісною прочитати навіть ученик 4—5 класи гімназійної. Не все, Любий Богданку, можна здобути щось в життю „через слюзи і терпіння“ — бо певнішим засобом у цій справі буває... сильний п'ястук і тверезий розум. Який є стан Твоїх хорої ноги?

Оля і Левко Кабляки в Станиславові: Відписую відразу на всі три листики. Бракуючі числа 9 і 12 — за рік 1927 вислано Вам в друге, бо видно, що перша рекламована посилка десь запропастилася. Розв'язки загадок наспіли за пізно і тому не подано Твого імені в списі надісланих розв'язок, який надруковано в 9 числі. Як провів Ти сьогорічні вакації? Спробуй списувати свої пригоди, вражіння і спомини в „Щоденнику“ — якого взір — є поданий в 8 числі газетки. Це буде колись для тебе милою памяркою — такі спомини з молодечих літ свого життя. Спробуй! Що робить Твоя сестричка Оля? До якої школи ходить?

Дарця і Ромко Головацькі в Майдані: Давно вже не доводилося „Світкови“ читати такого милого й сердечного листика, як Ваш останній. Дуже мені було приємно довідатися, що іспити пішли Вам так добре. Се дуже гарно! Шкода, що тоді була така непогода і Ви не могли бачити цілої Східниці, ані нафтових шибів. А може були Ви опісля в часі вакацій знова у Східниці? Як проминули Вам вакації? Ромко тепер десь дуже поважний студент, коли перейшов з таким гарним успіхом до 5 класу. Загадки мусять бути трошки бодай трудні, бо на те вони... загадки, щоби всі „наломили“ собі трохи голови, заки їх розгадають. Тому треба поступовно вправлятися в розв'язуванні всяких загадок, а з часом наберете такої вправи, що й найбільш трудну загадку — дуже легенько розв'яжете.

Валентин Тележинський у Володимирі Вол: Твій вершик „В літі“ трохи невдалий. Поле ніколи не вкривається цвітами — бо на нім є збіжжя і тому воно зовсім не подібне до „барвного килима“. Наколи сильний вітер віє — тоді ліс „тихо не шумить“, ліс тоді шумить зі всіх сил; він тоді розборханний вітром — люте на свого ворога, який ломить його галуззя і валить до землі великі дерева... Рими „цвітами“ — збіжжям; барвний — буйний; шумить — мовить; запорожців — ліцарів — зовсім не відповідають правилам поезики і псують мелодію верша. А від римів і ритму — залежить форма кожного вершика. Загадочна візитівка добра.

СВІТ ДИТИНИ

Жовтень.

Ходить жовтень чистим полем
І говорить: — Жовта стерне!
Вже минуло тепле літо
І весна не зараз верне.

Ходить лісом і говорить:
— Дуби, сосни і ялиці!
Вже вас співом не потішать
Щебетливі, любі птиці.

Ходить жовтень вулицями
І говорить: — Ой, садочки!
Вже пусті ви тай убогі,
Всі обпали вже листочки!

Ходить жовтень попід вікна
І питає: — Любі діти,
Чи не нудно вам теперки
Тихо в хаті все сидіти?

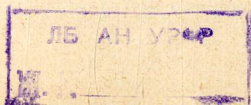
— Ні, не нудно, — каже Юрчик
— Нудитись тепер ніколи!
Ми тепер усі працюєм,
Пильно ходимо до школи.

В школі досить маєм праці,
А як прийдемо до дому, —
Гарно пишемо задачі,
Лекції вчимося потому.

А як все вже гарно вмієм,
То книжки берем читати,
Що їх нам тепер купили
У дарунку батько й мати.

Бо такий звичай в нас гарний,
Що як жовтень вже настане,
То від родичів школярик
Кілька книжечок дістане!

Юра Ігорків.

О скільки звірята ліпші від людей.

(Індійська казка).

В одній убогій хатчині жив собі чоловік, що його називали Яшнадатою. Він був дуже бідний і мав ще до того дуже багато діточок.

Одного дня сказала йому жінка: „Чи не видиш, що ми всі гинемо з голоду? Піди і ти в світ, як то роблять другі люди, та може тобі пощастить так, що зможеш виратувати нас з отсих злиднів, в яких ми живемо“.

Яшнадата вислухав тих слів, подумав над ними і рішив послухати жінки. Взяв торбину на плечі, а в руки палицю тай пішов у світ шукати щастя.

Ішов він, кільки йшов, аж зайшов у ліс. Нараз почув якийсь рев і крик. Пішов за голосом того реву й опинився над глибокою пропастею, в яку попадали: тигр, малпа, гадюка й чоловік.

— Виратуй мене із цієї пропасти, а я клянуся, що стану тобі в пригоді в твоєму життю!“ — так благав його тигр, а за ним — малпа і гадюка. Яшнадата повітягав одного за другим із пропасти і в той спосіб виратував їх від смерті.

Коли вже всі звірята були на горі, сказав тигр до свого спасителя: „Видиш ту гору, що перед тобою? У її підніжжя є печера, в якій живу. Прошу тебе, зайди до мене у відвідини“.

Після тигра сказала малпа: „Моє мешкання недалеко тигрової печери, троха низше коло водопаду. Прошу тебе, зайди і до мене“.

На конєць сказала гадюка: „Я не маю куди тебе запросити, але як колинебудь будеш в скрутному положенні, то тільки поклич мене, а я напевно поспішу тобі на поміч!“

Яшнадата подякував звірятам і закинув шнур у пропасть, щоб учепився за нього чоловік, який кричав і плакав на дні пропасти. Всі троє звірят хотіли його спинити і сказали: „Остав його, нехай помирає в пропасти, бо як виратуєш його від смерті, то знай, що він відплатить тобі за твоє добро — лихом. Не забувай, що він є людиною, себто — найбільше невдячним сотворінням“.

Але Яшнадата подумав собі: „Моїм обов'язком є допомогти ближньому“ і витягнув чоловіка з пропасти. Виратований чоловік сказав йому: „Я торгую золотом і дорогоцінними каменями та мешкаю в царській столиці. Як колись будеш в столиці, зайди і відвідай мене.“

По сих словах розійшлися всі, і звірята і люди, кожде в свою дорогу.

Яшнадата заходив у своїй подорожі за щастям до многих міст, перейшов багато земель і царств, та щастя не найшов нігде. Вкінці подумав, що ліпше буде вернути домів і по дорозі вступити до тих, що їм уратував життя.

Пішов вперед до малпи, що жила собі коло водопаду. Малпа прийняла його дуже гостинно і подала найсмачніші овочі, щоб поживився. Вечером привела його малпа до тигра, котрий прийняв його з великою утіхою і задержав на нічліг у своїй печері. Другого дня на відхідне дав йому

тигр золотий нашійник, вибиваний дорогими каменями й сказав до нього: „Вже майже місяць тому, як вийшов на лови царський син, щоб убити мене. Я боронився і при тім роздер його. На його шиї висів отсей нашійник. Я задержав його у себе, щоб подарувати тобі, як будеш сюди проходити. Тепер я дуже рад, що бачу тебе і що маю нагоду відплатити тобі за те добро, яке ти мені зробив“.

Яшнадата попрощався з тигром і пішов до торговця золотом, якому виратував життя рівночасно з тигром та іншими звірятами. Показав йому нашійник, оповів, що дістав його від тигра і просив, щоб продав комусь сю дорогу річ, бо в той спосіб хотів роздобути гроші і повернути домів.

Торговець золотом зараз пізнав нашійник, бо ж він сам зробив його для царського сина, і сказав до Яшнадати: „Пожди на мене тут в склепі, а я піду до одного знакового і покажу йому, бо він питав мене недавно за таким нашійником.“ Але позаяк він був злим і хитрим чоловіком, то пішов просто до царя і промовив до нього ось так: „Ваша Величносте, у мене в склепі є чоловік, що убив Вашого сина. Ось тут є доказ!“ При тім показав цареві золотий нашійник, вибиваний дорогим камінням.

Без ніякого слідства приказав цар закувати бідного Яшнадату в кайдани й кинути в темницю, щоб за кілька днів повісити його на головнім майдані столиці.

І так опинився Яшнадата в вогкій і темній вязниці. Тут пригадав він собі, що йому говорила гадюка і закликав її на поміч.

В короткім часі приповзла гадюка до вязниці й сказала до Яшнадати: „Я знаю, чого ти кликав мене. Сеї ночі піду в царську палату і вкушу царську дочку. Отроєна царівна буде боротися між життям і смертю, але встане тільки, щоб ти діткнувся її рукою, а вона подужає.“

Так сказала гадюка й поповзла в кімнату, де спала царівна. Вона вкусила царівну в ногу й впустила в її кров трохи отруї. Нога страшено напухла і царівній грозила смерть. Надармо скликали всіх найліпших лікарів та ворожбитів. Ніхто не міг нічого допомогти.

Так минуло два дні. Царівній ставало чимраз гірше. Сторож вязниці розповів і Яшнадаті про нещастя, яке спіткало царіву. Тоді Яшнадата сказав йому: „Я можу вилічити царівну!“

Сторож доніс ті слова цареви. Цар велів зараз прикликати Яшнадату. Яшнадата діткнувся рукою ноги й царівна поздоровіла так, як би їй нічого не було.

Тоді цар запитав Яшнадату: „Що ти за чоловік, що убив мені сина, а тепер виратував дочку від смерті?“

А Яшнадата цареви відповів: „Не я убив сина Вашої Величності і навіть ніколи не видів його!“ І розказав цареви докладно, як то він зайшов у ліс, як виратував з пропасти тигра, малпу, гадюку й чоловіка; як вдячними оказались йому за те звірята, а як оклеветав його цілком несправедливо чоловік і відплатив йому злом за добро.

Замість Яшнадати повісили тепер злого і підступного

торговця золотом, а Яшнадату нагородив цар щедрими дарунками. Розказують навіть, що цар зробив його своїм дорадником і що його найстарший син оженився з тою царівною, яку Яшнадата виратував від смерти.

Не знаю, чи се, що Яшнадата став царським дорадником і що його син оженився з царівною, було напевно, але знаю цілком добре, що злидні Яшнадати і його родини скінчилися раз на все і що вони зажили від тепер дуже щасливо.

З румунської збірки казок Н. Бацарії — переклав: С. Лакуста.

Юра Шкрумеляк.

Що в мене є?

У мене двоє ясних є очий,
Я ними бачу світ і всіх людей;
Дивлюся радо все на батька й неньку,
На братчика і на сестру маленьку,
На звірі, птиці і на сонце ясне,
На всю Україну, рідний край прекрасний!

У мене є уста, — уста одні,
Я знаю вже, на що вони мені:
Щоби про многе матінку питати,
Щоб не одно їй також сказати,
Молитися, учитися, співати,
Свою Україну в піснях величати!

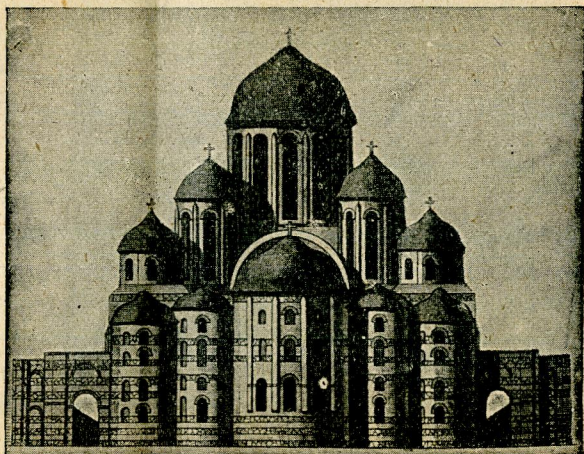
У мене є ще пара чуйних вух,
Я знаю вже, на що мені мій слух:
Щоб чути все, що скаже батько й мати,
Щоб чути ліса шум і спів пташати;
Щоб чути рідну пісню величаву,
А в пісні тій давну України славу.

Серденько в груди маю я одно,
Так живо й щиро бється все воно;
І вчить мене батьків своїх кохати,
Любовю кріпко світ увесь обняти, —
А надівсе свій рідний край любити,
Для України працювати й жити!

Про князя Ярослава Мудрого.

По смерті Володимира Великого почалася війна між його синами за княжий престіл у Києві. Володимир залишив синів: Бориса, Гліба, Святополка, Ярослава, Святослава і Мстислава. Найбільше любив Володимир сина Бориса і хотів, щоби він обняв по нім княжу владу в Києві. Та смерть захопила Володимира, як Бориса не було в Києві. Він був далеко в степу в битві з Печенігами. З того скористав Святополк, який був при смерті батька, і проголосив себе київським князем. Та щоби чулися безпечним, він вислав своїх вояків напроти Бориса і казав його вбити. Потім так само підступом убив Гліба і Святослава.

Почув про ті злочини Святополка, — Ярослав, що князував у Новгороді. Він зібрав велике вій-

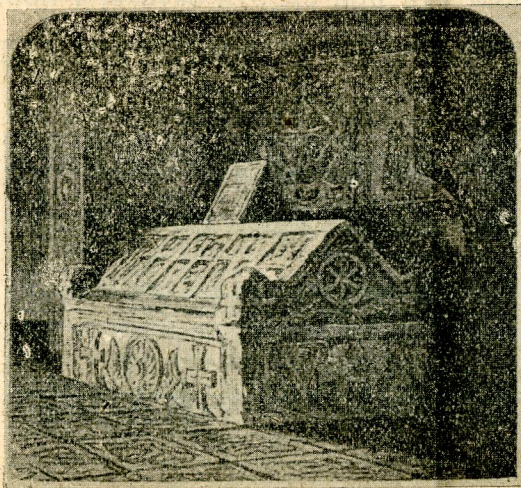
Церква св. Софії в Києві.

сько і пішов на Київ, покарати Святополка. Але Святополк візав собі на поміч польського короля, Болеслава Хороброго, якому за це віддав Червенські городи. Болеслав прийшов з польським військом і разом зі Святополком таки побив Ярослава. Але потім, як Болеслав вернувся до Польщі, Ярослав знову пішов на Святополка і над річкою Альтою розбив військо Святополка так, що цей мусів утікати ідесь потім згинув без вісти. За це, що вбивав рідних братів, дістав Святополк прізвище: „Окаянний“.

Тепер Ярослав став уже князем в Києві і задумав зібрати решту земель. Та на східній Україні князував ще

його останній брат Мстислав. Це був князь дуже хоробрий. Він заєдно пробував у битвах з Печенігами, Половцями, Касогами й іншими ворогами України. Оповідать, що він раз боровся з князем Касогів (Черкесів) Редедю. Щоби не проливати крові війська, оба князі, Редедя і Мстислав, вийшли на середину поля і стали боротися. Та хоч який сильний був Редедя, його таки Мстислав кинув його до землі і вбив. Від тоді Касоги платили Мстиславови данину.

Не диво, що коли Мстислав зійшовся з Ярославом коло Чигирина, то Мстиславове військо розбило сили Яро-

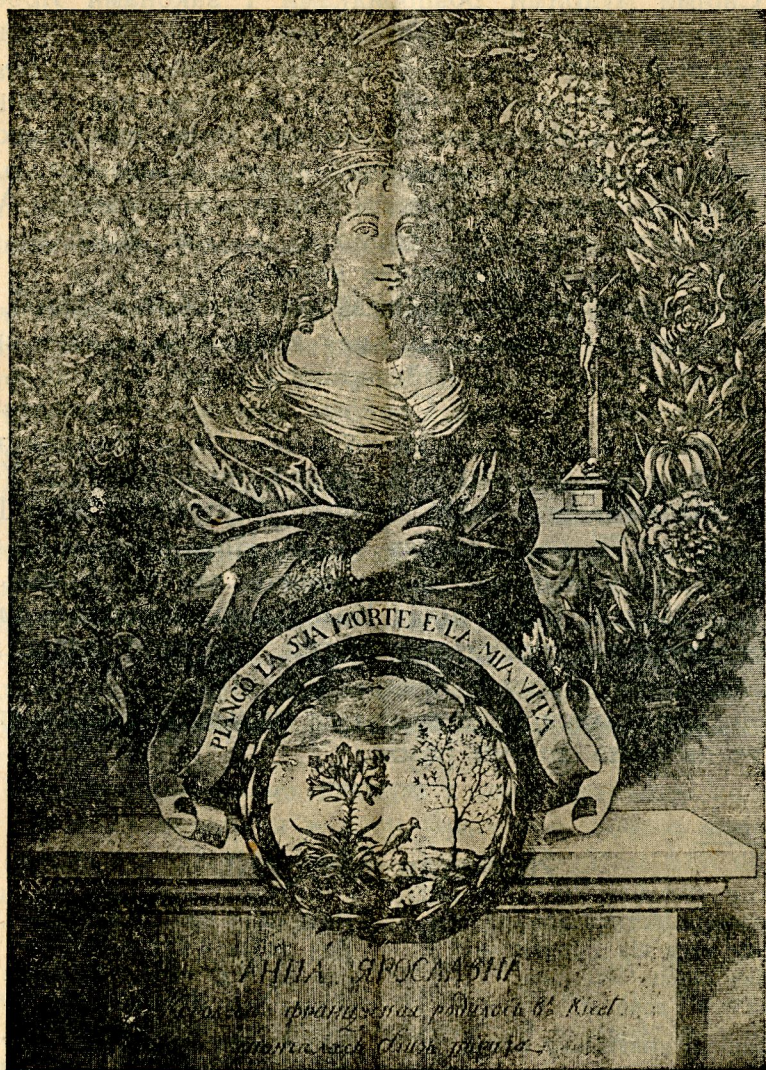
Домовина Ярослава Мудрого в Софійському соборі в Києві

слава і Ярослав пустився втікати. Але Мстислав шанував старшого від себе Ярослава. Тому наздігнав його і сказав: „Брате, ти старший! Вертай до Київa і князюй собі здоров над усею правобічною Україною, а я буду князем лівобіч Дніпра!“ Ярослав згодився на це і від тоді аж до смерти Мстислава оба брати жили в згоді. Мстислав навіть пішов з Ярославом і поміг йому віді-

брати від Поляків Червенські городи, які Святополк дав був за поміч польському королеви Болеславови Хороброму.

По смерті Мстислава став Ярослав самотнім князем всіх широких українських земель. Він став забезпечувати Україну від ворогів і побудував на границях багато твердинь. Він до решти розбив Печенігів під самим Київом і на тій місці побудував величаву церков св. Софії, яка стоїть до нині. Забезпечивши державу від ворогів, він привернув лад і спокій в краю, а щоби всі суди однаково і справедливо судили, казав списати всі права в одну

книгу і назвав її „Руська Правда“. З цієї книги видно, що давні наші предки дуже цінили людську честь, нелю-

Дочка Ярослава Мудрого — Анна, королева Франції.

били злодіїв і убийників, шанували старших. Були рівнож доброго серця, бо не запровадили кари смерті; за всякий злочин можна було викупитися грішми, а найтяжчою ка-

рою було вигнання з краю (за крадіж коней і за підпал). Князь Ярослав будував церкви і ширив освіту.

Своїми мудрими розпорядками і законами Ярослав зміцнив українську державу так, що сусідні чужі держави забігалися о його приязнь і посвоячилися з його родом. Ярослав поженив своїх синів з чужоземними королівними, а своїх дочок з королями. Приміром його син Всеволод оженився з грецькою царівною, дочка, Елисавета, одружилася з норвежським королем, Гаральдом, а княжна Анна з французьким королем, Генрихом II. Сам Ярослав був жонатий з дочкою шведського короля.

На старість поділив Ярослав цілу Україну на землі, так звані уділи, і до кожного уділу призначив одного сина. Але наказав їм слухати найстаршого князя в Києві, а ним призначив сина Ізяслава. Свійому внукови, Ростиславови, дав Галичину і від цього князя починається рід галицьких князів, Ростиславичів. З надією, що по нім буде Україна сильна і славна, вмер Ярослав Мудрий в зимі 1054 року, маючи 75 літ. Панував 35 літ. Його поховали в церкві св. Софії у мармуровій домовині, яку ще й нині можна там бачити. Він є побіч Володимира Великого одним з найславніших українських князів. За своє мудре князювання дістав Ярослав назву „Мудрого“.

Чи сповнилися його надії і чи сини князювали в згоді, про те скажемо другим разом.

Ю. Ігорків.

Ярослав Мудрий.

Він разом з Мстиславом, братом,
Червень взяв від Поляків —
І зробив кінець нападам
Печенігів — ворогів.

Він зміцнив князівську велич,
Поріднився з усіма,
То за нього стала славна
Українська вся земля.

Він надав людям закони,
В «Правді» він списав права,
Мудро правив і за тее
»Мудрого« дістав ім'я.

Лиш одно зробив негоже,
Хоч добра і тут хотів, —
Що на уділи синівські
Україну поділив.

Хоч просив синів, щоб в згоді
Згідно правили усі,
Та по ньому стали спори,
Міжусобиці страшні.

Тії спори між братами
Приспорили нам біди,
І прекрасну Україну
До упадку довели.

Як малий Коля учився географії.

(За Андерсеном).

Був собі малий школяр Коля. Він властиво не називався Коля, але Микола. Та тоді, як він ще тільки брався говорити, він називав себе Коля і так кликали його і тоді, як він підріс і ходив до школи. Він мав бавитися з мало що меншою від себе сестричкою, Марусею, а при тім повинен був і вчитися. Але ці дві роботи разом якось не йшли йому. Хлопчина сидів з сестричкою і співав їй усе, що знав, а тільки час від часу зиркав на географію, що лежала на столі і що її Маруся взяла собі в руки до забави. Миколка мав вивчити на завтра всі важніші міста Галичини таї України, з усіма їхніми уваги гідними прикметами, але того дня не мав найменшої змоги взятися до книжки.

Коли прийшла до хати мати, убога зарібниця, то Маруся пішла до мами на руки а Микола взявся до книжки. Він читав географію аж до смерку, так, що його очі запекли, бо бідна мати того вечера не мала чим засвітити в хаті.

— Ой, Миколко, — сказала мати, дивлючись через вікно — там бідна стара прачка двигає ведро води через вулицю! Скоч, синочку і поможи їй, бо вона сама ледво ходить!”

Миколка скочив на вулицю і поміг старущі занести воду. А коли вернувся в хату, було вже зовсім темно, а про світло не було й мови. То треба було йти спати. Коля ляг на своє ліжечко і думав про географічну лекцію і про все те, що говорив учитель географії. Це все треба було прочитати двічі й тричі, але він справді не міг. Географію встромив собі під подушку, бо він чув від когось, що це дуже помагає, щоби запам'ятати лекцію; але на це не можна уповати.

Так лежав він і лежав, думав і думав... Аж раптом видалося йому, наче би його хтось цілував в очі і в чоло в уста. Він спав і ніби не спав, бо наче чув, що старенька прачка, та, що він їй поміг нести воду, дивиться на нього вдячними очима і каже йому:

— Коля! Це була би велика ганьба, як би ти не вивчив своєї лекції. Ти поміг мені, тепер я поможу тобі, а милосердний Бог якось допоможе нам обоєм.

І в тій хвилі Коля ніби почув, що книжка під подушкою шелестить і наче з кимось говорить:

„Кукуріку! Путь-путь-путь!“ — запіяв півень з Коломиї.

Він сказав Миколі, що він приходить з Коломиї і розказав йому, що Коломия старе місто над Прутом; тут є великі ярмарки на всякі продукти з гір і підгір'я.

„Стук-стук-стук!“ — ударив топірець об ліжечко Колі. Топірець сказав: „Я приходжу з Жаб'я. Це найбільше село в Галичині, столиця гуцульщини. Тут живуть славні гуцули, що виробляють прекрасні топірці та інші річі, вибівані гарно пацьорками.“

Топірець хотів ще щось говорити, але Коля уже не слухав його. Він їхав гальопом на прегарному коні. Його держав на колінах якийсь вусатий муж у шапці зі струсиним пером. Вони перелетіли все Підгір'я і Поділля і поїхали широкими шляхами, аж над сходом сонця стали у величезному місті. І тоді муж сказав:

— Я, гетьман Богдан Хмельницький, а це місто, то столиця України—Київ. Тут стоїть мій пам'ятник. Поглянь, як горять до сходу сонця бані київських церков, і як шумить могутній Дніпро! Поглянь, що за велич, краса і багатство!“ Микола оглядався. До школи йшли малі діти і говорили: „Пів мільона! Пів мільона!“ Це ніби мало значити, що в Києві є пів мільона мешканців.

І знову здавалося Миколі, що він лежить таки в своєму ліжечку, а біля ліжка стоїть моряк, молодий, гарний муж, і шепче: „Я з Одеси! Це мільонова українська пристань над українським Чорним морем, там де Дністер впадає до моря“.

Далі моряк не міг говорити, бо в хату увійшли два козаки. Один з них сказав: — Я з Чигирина, столиці гетьмана Хмельницького!“

— А я з Батурина, де жив гетьман Мазепа!“ — сказав другий.

Враз оба козаки з пошаною відступилися від ліжка,

бо до Миколи приступив старий, дужий лицар у блеску-
чому шоломі і промовив:

— Я, князь Володар Ростиславич, що панував у Перемишлі тому вісімсот літ. Тепер моя столиця втратила свій давний блеск, але є ще вона доброю твердиною і торговельним містом. Лежить над рікою Сяном“.

Враз опинився Коля на горі серед руїн якогось замку. Перед ним з'явився подібний лицар на коні і сказав: „Це руїни замку в Галичі. На цьому місці був колись мій терем, бо я князь Роман. Моя столиця Галич — була колись велика і богата і славна на весь світ. Тепер Галич мале, обдерте містечко, з десяти тисячками населення. З давньої могутності остався тільки старий Дністер, що шумить, як шумів і співає про давню славу галицьких князів“.

Заледво скінчив говорити князь Роман, як Микола опинився на святоюрській горі у Львові, а якийсь таємний голос говорив йому:

— Це також давна столиця галицького князівства — Львів. Її збудував король Данило для свого сина Льва, який уже панував у Львові, тому 600 літ. Це гарне, велике місто; має около чверть мільона мешканців. Тут є всякі українські установи і багато шкіл.

За хвилю стояв Миколка на горі над широкою рікою. Перед ним була могила і високий хрест. Ах, я вже сам догадуюся, де я є! Це певно могила Тараса Шевченка біля Канева над Дніпром! Як тут прекрасно! Не даром поет просить у „Заповіті“, щоби його поховали в такому місці, щоб лани широкополі і Дніпро і кручі були видні...”

Тепер цей дивний сон змінився. Миколка побачив свою сестричку Марусю, яка без крил почала літати. Він і собі замахав руками і підлетів у гору — і полетів з Марусею світами. Він летів ще понад Борислав і Дрогобич, де бачив повно високих веж на копальнях нафти; летів понад Болехів, Калуш, Делятин, Ланчин і Косів, де бачив високі комини фабрик, у яких — варять сіль. Летів понад волинськими містами: Холм і Володимир, що колись також були княжими столицями, а тепер є вбогими жидівськими містечками.

Нарешті знову запіяв когут з Коломиї і промовив, буючи крильми:

— Миколо! Не журися, що ти вбогий хлопчик і не маєш чим засвітити, щоби вчитися. Бог допоможе тобі, тільки пильно вчися і будь добрий для мами і сестрички. Ти будеш щасливий і розумний чоловік і не зазнаєш горя.

— Я хочу летіти, летіти, летіти! — закликав Коля — і пробудився.

Був уже ясний ранок і Коля не міг пригадати собі, що йому снилося. Він схопився з ліжка, перечитав лекцію географії і все запам'ятав собі знаменито.

Крізь двері показала голову стара прачка і сказала: „Дякую тобі, Колю, за вчорашну поміч. Нехай тобі за те Бог здійснить твій найкращий сон!“ Коля не пам'ятав, що йому снилося, але Бог пам'ятав це.

Коли це буває?

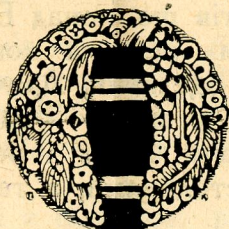
Стопився сніжок,
Розвився лужок,
Дня прибуває —
Коли це буває?

Сонічко пече,
Липонька цвितе,
Колос дозріває —
Коли це буває?

Пустіють поля,
Мокріє земля,
Пташка відлітає —
Коли це буває?

Сніжок на полях,
А лід на ставах,
І вихор гуляє —
Коли це буває?

В. Водовозов.

Війна жаб з мишами.

Колись за давних-давних літ, як молоденький був наш світ, над славним жабячим народом, що у багні жив за городом, перем не князь був, не козак, — а водний лицар Жабський-Квак. Його всі звали королем; він мав прегарний свій терем на дні малого озера, що було там серед багна. Палата була з тростини, а частоколи із осоки, дах крили рибячі луски; довкола комиші високі.

Одного дня — то було в літі — святковано в жабячій світі якесь важне велике свято. На березі багна багато зібралось жабського народу, а серед членів свого роду засів і Квак, жабячий цар, всім жабам строгий володар. Він сів собі на лопусі, довкола нього рідні всі: цариця, звана Підскакія, дочка, на ім'я Дрибокія, сини: Голгоп і Голпаса. Довкола дива і краса! Жабячі лицарі у зброї зводили між собою бої на білих рожах водняних, або на травах болотних, а всі найліпші співаки, узявши з нотами книжки, співали жабячі пісні, протяжні, довгі, голосні. Довкола тих жабячих зборів, довкола трону, воїв, хорів — стояли війська сотні дві; це були царські вартові, що стерегли жабячий рід від бузьків і від інших бід.

І власне серед того свята прийшли в табір два вартові: Квакекса і вістун Квакота, та не прийшли вони самі, а привели перед царя якогось бачте чужинця.

То був прегарний молодець, знатного мишачого роду, бо мав на собі китарець і шапку на мишачу моду, мав вуса, кручені в гору і пелеринку золоту.

Прийшли всі три і перед троном з глибоким станули поклоном. Квакота царю розказав, як він прибуду цю піймав, що хоч і мишачого роду, та пила з озера їм воду.

— Хто будеш ти, молодче любий, і звідки ти до нас прийшов? Скажи мені, не бійся згуби, тебе я слухати готов!

Отак промовив Квак ласкаво. І відповів чужинець жваво:

— Поклін тобі, королю Квак! Тобі представляюсь я ось так: Я звуся князь Кришкихапай, мій батько зветься Гризокрай, на прізвисько: Усепожрем, є над мишами царем! Столиця наша Мишонори, там вчить миший усіх покори мій батько й мати Острогризка, в столиці тій моя колиска. Я нині з друзями й братами пішов на лови ген лісами, та ми зблудили із дороги, від спраги падали й знемоги, аж в вас напилися води. Величносте! Ти нам прости!

Сподобалась усім ця мова. Цар Квак тоді прийшов до слова:

— Вітай нам ти, Кришкихапай! Разом із нами тут сідай і тим забавам придивляйся, їдж, пий і разом забавляйся.

І сів тоді той князь мишачий, глядів, як весь народ жабячий весело й зручно без принуки показував усякі штуки. А як дійшло вже до кінця, тоді цар жабячий князя став чемно з жінкою про-

сити у його замок загостити. Князь був відважний, хоч куди, але боявся він води, тож на гостину дав він згоду, як Квак прирік що через воду князя на собі понесе:

— Ось ви сідайте, кве-ке-ке!

І князь так скочив на царя, як в нас скакають на коня, а той із ним шубовсть у воду, під „слава!“ і „гурра!“ народу. І гладко Квак наш по воді ніс свого гостя на хребті і певне був би без припадку заніс його в свою палатку... Аж тут скоїлася пригода!

Десь з далека, ізза города заграла трубка: „Тратата-а-а!“ Це осторога всім була, що бузюк є десь недалеко, для жаб велика небезпека! Тож таки впали в тій мінуті всі жаби в воду стрімголов, — тай Квак забув про гостя в скруті і гоп! під воду теж пішов. А бідний князь Кришкихапай ще трохи кликав: „Руку дай!“ а далі зовсім з сили збився і на очах усіх втопився! Це добре бачили усі на березі товариші; тож повні смутку поспішили у Мишинори й зголосили, що царський син Кришкихапай вже через жаб пішов у рай...

Заплакав мишачий терем. І закипів Усепожрем, до себе всіх міністрів зве; князі Драпак і Всегризе явилися оба як стій, за ними генерал Щурій і пан полковник Салоїд.

— Клену вас на мишачий рід — так мовив Гризокрай — хай згине Квак той! Весь наш край я кажу вмить убрати в зброю і вирушимо всі до бою з жабячим королем зрадливим! Я доти буду нещасливим, аж доки сина не пімщу! Всім жабам виповім війну!

— Війна! Війна! — йде клич в мишачім краю; зброяться миши-лицарі і плачуть їх мишки в одчаю, порожно стало у норі. І вже післав король гінця, старшину, Хвостик на ім'я, щоб сповістив він жаб і Квака, що завтра генерал Щурій зведе із ним рішучий бій... — (Щурій був добрий гайдамака!)

І закипіло все в багнищі. Збігались жаби дальші й ближчі

і раду врадили мерщій, собі готувитися на бій. Квак дає всю зброю наострити, із трости списів наробити, а з остей рибячих мечі й віддав усі полки свої в опіку вожда-генерала, що звався Брекекекс-Гримала!

І скоро світ понад багнами вже стали стрійними рядами у ясній зброї жабиці. З переду в пишному плащі (той плащ, увесь він був зелений, зі шкіри ящірки зроблений) в шоломі з мушлі і луски, на лопусі мов на кони, сидів сам цар, відважний Квак, сам добрий лицар і козак, в руці у нього ще була із очерету булава. Як тільки, ніби на параді, він вивів військо на леваду, тоді з поблизького ліска у зброї вийшла вся мишва. Миший провадив Гризокрай, в плащі з тонкого оксамиту (цей плащ йому дав По-

турай*), на голові мав шапку сшиту із крил хруща-зеленяка, довкола пояса плитки з оріха, ніби ті щити; в руці сталевая стріла, то зброя короля була.

І вмить заграли сурми-труби, і не злякавшись смерті-згуби, війська до наступу пішли. „Гурра!“ — йде крик з рядів мишви, „Гурра!“ — всі жаби заревли — і вдарили на себе лави і розгорівся бій кровавий.

Мов град на миші йшли ті стріли, що з крісів жаб'ячих летіли, але й на жаб летів пісок з бзинових мишачих цівок. Рубають лицарі мишачі, тай гинуть і козаки жаб'ячі; одні і другі не

вгавають, довкола удари спадають, довкола стогін, зойк і крик, там сотник впав, тут рядовик. Хоробро билися усі, жаб'ячі й мишачі борці, але як то все буває: хтось завжди перший знемагає; хтось мусить завжди побідити, хтось мусить зброєю раз зложити. Отак і тут по довгім бою кидати стали жаби зброю і в ту важку страшну пригоду почали всі скакати в воду. Їх цар ранений важко в ногу, вже й сам не вірить в перемогу і скаче у свої палати, щоб дати ногу завязати. Це робить лікар Кумкума, готує ліки для царя, тимчасом післанці Гримали доносять: „Царю, ми програли!“

Аж тут щось раптом затріщало, між очеретом забрязчало і станув враз перед царем князь раків, на ім'я Вщипнем. Він низько Квакови вклонився, кліщами в груди сильно бився і так промовив до царя:

— Мій пане! Вже від давних літ всі раки, весь кліщатий рід, живе під твоєю владою! Як нині даш нам волю й зброю, тобі ми в тій війні поможемо і всю мишву як стій положим; від сорому спасем твій край — і згине мишка Гризокрай!

*) Потурай — кертиця.

І кличе Квак:
— Дам свою згоду! Як ви отсю страшну пригоду відвернете
від бідних нас, дарую волю вам сейчас!

Тоді закликав князь Вциппем — і враз гуртом то одинцем з болота раки стали лізти і на такі веселі вісти, що будуть раки незалежні, вони у лютости безмежній всі кинулися на миший! Що там коїлось, Боже крий! Як раки вже миший дістали, кліщами

рвали їх, щипали, а миши лютились, пищали, та раків бити не змогли і многі в бою тім лягли.

Тоді і в жаб ввійшла охота і як почалась знов робота, то миши взяли хвіст під себе і всі у тій важкій потребі втікли у свої Мишонори, всі повні сорому й покори. Тимчасом там, на полі бою, ворони й круки із собою бенкет собі гучний справляли, всім трупам очі виїдали.

За те веселі й бодрі жаби свої прапори взяли в лаби, побіду славу святкували, жаб'ячі гимни заспівали, а перший став співати Квак:

— Бреке-ке-ке, брака-ка-как!

Веселі були й раді раки, хоробрі і міцні вояки, бо Квак держав, що прирік, і дав їм волю вже на вік. Тепер всі раки різних вод — це незалежний народ.

За В. Блітеном переповів: Ю. Ш.

Мудрі ради.

Вважажай! Ти світ цілий усе
Бери таким, яким він є!
Ось -- на північнім бігуні
Чобіт держися і кожуха,
І рукавиці май тоді,
Бо там є вічна заверуха!

А як до Африки підеш,
Там вічну спеку ти знайдеш!
Тож парасольки не забудь
І доброго горшка на воду —
Тай легко одягнись в ту путь,
То не одну минеш пригоду!

Як хочеш, синку, йти на лід,
Навчися совгати вперед!
А як ідеш на стрічу львам,
Щоби у сіти їх зловити,
Відважний мусиш бути сам
Тоді їх зможеш побідити!

Ф. М.

Що вода може зробити з каменем?

— Капля вижолоблює камінь! — говорили старинні Римляни..
І це правда! Велика правда!

Цих вакацій вибралися ми, то значить мій батько, брат Славко, Данко і я, на прогульку в гори і зайшли над водопад Прута в Яремчу. Голосно шумить водопад і з великою силою кидає свої води з високої скелі в долину, аж піна розприскується довкола. Ми довший час стояли коло водопаду і вслухувалися в його гук і шум та дивилися на маси води. Водопад найсильніший на середині, з боків слабшає, а зовсім на краю тільки каплі капають з гори на каміння.

Славко, найцікавіший з нас, дивився і на ті каплі і на те каміння і закликав:

— Дивіться, яку діру зробив хтось у цім камені, ось тут на краю. Чи це можливе, щоби це зробила капля води?

— Можливе і так дійсно є! — відповів батько. Сила води є дуже велика і не даром кажуть — тиха вода береги рве. — Бо знаєте самі, як наш малий потічок на весні нераз збере води і виливає на сусідні поля і робить великі шкоди.

— А з камінням, що може вода зробити? — питає зацікавлений Славко далі.

— Вода може зробити з найбільшого каменя шутер і пісок і рознести його так, що й сліду не стане по камені. От приміром, лежить такий камінь серед ріки або й серед малого потічка. В зимі впадуть великі сніги, що рушитися нікуди не можна. А на весні, як пригріє сонечко, сніг і лід починає топитися, потічок прибуває, підноситься і розливається, як величезна бистра ріка, що все з собою забирає. Вириває прибережні корчі, зриває тами й мости, рушає з місця і котить найбільше каміння. Стоячи над берегом, можна нераз чути, як те каміння на дні обертається, треться, гуде мов у млині. А між те каміння дістається і той великий камінь, що лежав нераз цілими роками на одному місці. Як повинь мала, то його покотить трохи далі і знову лишить, тільки трохи обгладить і обтеше і вже він менший, як був. Але як повинь велика, то нема йому спокою і він за якийсь час перестане бути каменем.

— Як то, як то, тату? — запитали в один голос Славко і Данко і я.

— А так, що він іде з іншим камінням долі рікою, обертається, перевертається, вдаряє собою то об беріг, то об дно, то до великих скель, аж потріскає і розпадається на кілька куснів. А з там куснями вже лекша робота. Вода котить їх далі, стискає між велике каміння, яке ще не розпалося, гатить у них цілою силою филь і меле на дрібні куснички, а ті куснички на шутер і на пісок! Цей шутер і пісок несе далі; як дійде до такого місця де потік плиткий, а беріги низькі, тоді викидає його на беріг.

Ах, то тому, як вода опаде, то на березі остають лави намулу! — закликав Данько.

— Так, той намул зробила вода з великого каміння. Тож і не дивуйтеся, що осьтут капля води зробила в камени діру. Цей водопад існує тут від непамятних часів, а капля, хоч легко, але безнастанно капає і вдаряє в камінь і вижолобила його. Ця жолобина буде чимраз глибша. Про це пересвідчилисяб ми, як би прийшли ще сюди за яких десять або двацять літ. А колись, може за сто, двіста або більше літ цей камінь певно розпадеться на дві половини. Така сила в каплі води!

Ми призадумалися над цим, що нам батько розповів, а батько ще по хвилі додав:

Старинні Римляни, про яких читаєте у всесвітній історії, склали були приповідку: «Капля діравить камінь!» І, як бачите, це правда. Але мудрі Римляни вживали цеї приповідки ще й в іншому, перенесному значінню і розуміли це так, що не лише капля вижолоблює камінь, але й кожда хоч би й слабенька сила, може доклати великого діла, як тільки робить свою роботу витревало, пильно, безнастанно, вперто! Тому й людина може своїми слабими силами доклати чудес, як тільки пильно працює і ніколи не знеохочується, але все продовжає муравлину працю. Кожда праця мусить принести певні успіхи.

Хитрий.

Сидить жидок під хатою,
(Був битий — бо плаче),
Аж тут бачить, що горобчик
По дорозі скаче.

— Що за дурне цвірінкало,
Жидок промовляє, —
— Не йде кроком, але скаче,
Хоч дві ноги має.

— Як би я так був Єговом,
Я-б в одній хвилині —
Горобцям лиш одну ногу
Дав по середині.

Вінніпер — Канада.

Михайло Кумка.

Кінська голова.

У полі лежала кінська голова. Біжить раз мишка-норишка тай питає:

— Палато-палатонько! Хто в палаті живе?

Ніхто не відгукнеться. Почала мишка в тій палаті жити-проживати.

Прискакала жабонька-кваконька:

— Палато-палатонько! Хто в палаті живе?

— Я, мишка-норишка! А ти хто?

— А я жабонька-кваконька!

— Ходи-ж зі мною жити!

І стали вони жити обі в кінській голові.

Надбіг куций зайчик:

— Палато-палатонько! Хто в палаті живе?

— Мишка-норишка і жабонька-кваконька! А ти хто?

— А я на-горі-підскаун!

— Ходи до нас!

І зажили вони всі троє.

Аж надбігає хитрий лис:

— Палато-палатонько! Хто в палаті живе?

— Мишка-норишка, жабонька-кваконька і на-горі-підскаун! А ти хто такий?

— А я лис-курижерун!

— Ходи до нас!

І зажили вони четверо разом. Вкінці надійшов медвідь та як зареве:

— Палато-палатище! Хто в палаті живе?

— Мишка-норишка, жабонька-кваконька, на-горі-підскаун і лис-курижерун! А ти хто такий?

— А я всіх-вас-давун!

Медвідь сів на кінську голову і роздавив усіх, що були під нею.

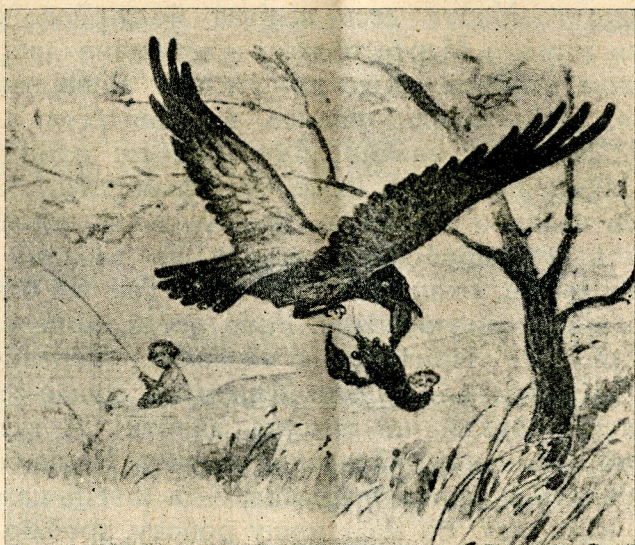
Рак і ворона.

(Байка).

Зловила раз ворона рака тай несе його в дзюбі, що-би зїсти на самоті.

Налякався рак-неборак тай каже:

— Ой, вороно—добра жоно! Знав я твого батька, знав я твою матінку — небіжечку! Гарні були птиці...

— У-у-у! — пищить ворона, але дзюба не відчиняє. А рак говорить далі:

— Та хоч і прегарні вони були, але ти багато-багато краща від них!

— Ух! — крикнула ворона з радості, відчиняючи дзюб — а рак випав їй з дзюба та у воду шусть! — і поплив собі весело!

В. Жуковський.

Котик і цапик.

Там котик вусатий сидить на віконці, тут цапик рогатий пасеться на сонці.

Там лапкою котик вмиває свій ротик, а цапик рідкою трясє бородою.

В. Жуковський.

Загублений черевичок.

Хлопчик Дмитрусь був часами дуже нечемний, дарма, що ходив уже до третьої класи. Він був досить збиточний, забудьковатий і розсіяний і через те багато мала неприємностей його молодша сестричка, Марта — ну, і мамця. Бо коли Дмитрусь шукав рано загубленої панчішки або спішився до школи, та не міг знайти капелюха, то все нарікав, що то Марта десь задіває йому його річи. Він скаржився мамі, а Марта плакала, хоч мама добре знала, що дівчинка невинна, лише хлопчисько. Вона напоминала Дмитруся, щоби більше уважав на свої річи, але це не помагало. Порядку навчив Дмитруся аж один прикрий випадок, який він певно довго буде пам'ятати.

Якось недавно прийшов Дмитрусь зі школи, кинув книжечки в кут, пообідав і взявся до забави. А щоби йому було лекше, скинув і черевички. Так він бавився до вечера, а відтак пішов спати. Рано встає, хоче взуватися — ані суди Боже! Нема одного черевичка. Черевичок з лівої ноги десь пропав! Шукає Дмитрусь, шукає сестричка, шукає мати і батько, не можуть знайти! А тут, гей на сміх, друга пара черевиків зовсім подерта. Поніс батько черевики до шевця, щоби направив, — а швець каже: „Сьогодні не маю часу, бо маю иншу роботу, зроблю завтра“.

Не було ради. Дмитрусь мусів сидіти в дома, бо в однім черевичку не міг іти до школи! Та на тім не скінчилося. Пополудни прийшов вуйцьо і запросив усіх на концерт, на яким він диригував хором. Зібралися всі і Марточка — а Дмитрусь? Він тільки плакав, бо прецінь ані в однім черевичку, ані босий не піде на концерт! Вже й Марта просила його, може би взув її черевички, бо вона мала дві добрі пари. Дмитрусь пробував, але були за малі. Ціле нещастя тай годі! Поїхали всі на концерт, лише Дмитрусь остав сам з бабунею в дома.

Третього дня по тій пригоді бавилася Марта в покою мячиком. Мячик вилетів через вікно і впав у садок. Побігла дівчинка по мячик, дивиться, а в городі під кушиком лежить Дмитрусів черевичок! Вона взяла його і принесла до хати, той бідний, змоклий, заболочений черевичок.

Всі здивувалися і питають Дмитруся, звідки взявся в городі черевичок. Аж тоді пригадав собі і признався засоромлений Дмитро, що він кинув черевичком у пса Бурка в город, а потім і забув про це! Батько не карав його, бо Дмитрусь сам себе добре покарав. Два дні в школі не був, нігде з хати не вийшов, а найважніше: концерт утратив! Вуйцьо сміявся з нього і не раз потім жартував:

— Наш Дмитрусь концерт через вікно викинув!..

Та Дмитрусь від тоді вже поправився і все пам'ятав, де що поклав.

Що це значить?

Що це значить, дитино,
Як жовті стерні в полі,
А зжату вже пшеницю
Молотять у стодолі?

Що це значить, дитино,
Як пусто вже в садочку,
Січуть капусту в хаті
І сиплять в грубу бочку?

Що це значить, дитино,
Як листя вже обпало,
І в гаю й на леваді
Цвіток уже так мало?

Що це значить, дитино,
Як полем вітер грає,
А птичка щебетушка
В вирей вже відлітає?

Що це значить, дитино,
В городці вяне чічка,
А день щораз коротший
І щораз довша нічка?

Що це значить, як сонце
Вже щиро так не гріє,
Рільник зағони оре,
Озиме зерно сіє?

Значить, що тепле літо
Минуло вже, пропало,
І верем'я осінне
У села завітало.

Значить, що йде вже осінь
І каже: — Любі діти,
Тепер вас тепла хатка
Прийме і буде гріти.

Значить, що замість сонця.
Вас буде гріти мати,
І тихий довгий вечір
До сну буде співати.

І буде вас пестити
І буде вас ховати,
Щоб вам весни нової
В здоровлю ще діждати!

Ю. І.

Дуб і крук.

На муравищі по середині ліса стояв високий грубий дуб. Був він самотній, бо довкруги себе не мав ні одного свояка дуба. Стояв понурий, з ніким не хотів говорити, а вже про пестощі і жарти, які звичайно роблять другі дерева, нахилиючись до себе своїми верховіттями, то й мови не було. І не диво. Чиж мало нещастя пережив він на своєму довгому віку; скільки переболів, де вже там було йому заводити ігри і танки з другими деревами.

З вигляду був дуже старий, бо коріння мав зкошлявіле, гілячче розложисте і велике дупло в середині пня.

Від часу до часу прилітав до нього такий-же старий крук. Він був самотнім приятелем дуба; на нім уродився в гнізді на самому вершку дерева, при нім виховався. А що крук був лагідної вдачі, нікому не шкодив, то й дуб його дуже любив.

Звичайно прилітав крук на ніч до ліса, сідав на галуззю дуба і тоді гаморили між собою обидва цілу ніч. Про що? — Ніхто не знав.

Може згадували старі події, може нарікали на свою долю — невідомо. Певне було лиш те, що часто над ранком видко було рясні сльози на дубових листках.

Старий дуб був дуже ввічливий і гостинний. Приймав всякого чи то на хвиливе, чи на постійне житло, при тім щедро обдаровував усіх чим міг. І для того ніколи не бракувало йому гостей. Під його корінням жив борсук з цілою родиною; в дуплі вивірка мала своє гніздо і невеличкий шпихлір з припасами. Літом приходила вивірка до гнізда тільки на ніч, а зимою висиджувала там цілими тижнями.

Дуб дуже любив вивірку. Любив її за те, що була працювита, звинна, рухлива і, що своїми фіглями, часто розвеселяла старого дуба. Радю кормив її в осені жолуддем, але вивірка хіба тільки з ласки зїдала часом декілька жолуддів, а більше шукала таких ласощів, як оріхи.

Сталим гостем дуба був хрущ-оленок рогатий. Сей величавий хрущ з довгими розложистими рогами не надживав ввічливості дуба, бо хоч сам випивав соки дерева, то за те його діти очищували старече тіло дуба від порохна.

Однак не завжди мав дуб приємних мешканців. Були і такі, що його немилосердно нищили. Були се короїди. Намножилось їх раз дуже багато і булиб може на смерть загризли старого, як би не услужний дятель. Сей птах своїм довгим, сильним дзьобиком і гачковатим та липким язиком всіх короїдів визбирував і поїдав, бо треба знати, що апетит в нього був неабиякий.

Синиця також була бажаним гостем, бо не тільки черваки виїдала, але і яєчка комах з під кори вибирала.

Дуб був їм за те дуже вдячний, чемно їх витав, хоронив їх

нераз у своїм дуплі від дощу і холоду, і часто давав їм місце на гніздочка.

Вість про ввічливість дуба рознеслася скоро по всьому лісі. Зі всіх околиць злітали різні комахи, щоб пожитися смачним дубом. Одні з них вгризалися в кору, другі оставалися на галузях, а були й такі, що сідали на листях і випивали з них соки. За комахами появлялися пташки, за пташками — птахи-хижаки.

Було гамірно і рійно.

Довідався нарешті про дуба і чоловік. Прийшов до нього, побдирав кору, повизбирував жолуддя тай веселий пішов до дому. Кору продав гарбареві на виправу шкір, а жолуддям кормив безроги. Від тоді, що року приходив чоловік до дуба і що року обдирав з нього кору і забирав жолудде.

Бачив те все крук, старий приятель дуба і з жалем глядів, як гості надуживають доброту старого дерева.

А дуб на те все шелестів лише своїми листками неначе промовляв: — Нехай користають, бо і так не довгий вже мій вік.

Одного дня селянин прийшов з кошем і ножиком до дуба і як-же здивувався коли побачив, що на дубі не було вже свіжої кори. Торічні листки счорнілі шелестіли, а молодих не видно було.

Селянин рубнув сокирою пень дуба, але сік не виступив.

Все довкруги посумніло. Тиша запанувала. Дереву всі стояли тихо, немов закам'єніли. Ні одна птичка не заспівала, ні один комар не забренів. Навіть цвітки схиляли свої пестрі головки.

Дуб вже не жив.

На верху дуба сидів крук і жалібно схилив свою старечу голову.

* * *

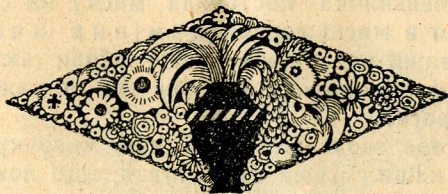
На другий день селянин привіз дуба на подвір'є і скинув його під клуню. Гилячем палив у печі, а з пня задумав зробити всяку посуду.

Ріжуть трачі дуба один день, ріжуть і другий, а чорний крук літає над ними, жалібно краче і все нижче спускається.

— Чи не віщує нам той чорний ворон якого лиха? — говорили між собою трачі.

Та ніякого лиха трачам від того не було, тільки, як прийшли вони на другий день докінчувати свою роботу, то знайшли на дубових дошках мертвого крука.

Переклав: Гр. К-ий.

Про Івася, що не любив ячмінної каші.

Івась і Микола йшли минулої п'ятниці зі школи. А що були голодні, то почали говорити про обід.

— Що у вас нині на обід? — запитав перший Івась.

— Вареники з сиром! — закликав радісно Микола і підскачів, що аж шапка з голови покотилася. — А у вас, Івасю?

Івась скривився, як середа на п'ятницю і відповів знехотя:

— У нас кожної п'ятниці ячмінна каша, а я не люблю її!

— Я також ні! — докинув Микола.

Оба хлопці дійшли до моста над потоком і тут розійшлися. Микола побіг левадою в сторону млина, Івась пішов під гору до хатини кравця, свого батька. Нині він зовсім не спішився. Ішов і думав про вареники з сиром, які сьогодні певно їдять там у млині, в хаті Миколи. Він навіть раз обернувся і станув та дивився в долину на млин. З комина мельникової хати ішов блідосиній дим...

— Ага! Там якраз тепер варять пироги!

Івась подумав собі в тій хвилині: »А щз, як би я побіг тепер до млина, щоби занести батькови Миколи свиту, яку мій батько йому направив? Миколина мати певно вгостила би мене варениками!

Подумавши так, Івась біжить що сили в гору, до дому. Входить у хату і бачить, що мати занята обідом в кухні.

— Ага! Певно варить ячмінну кашу! — думає собі Івась і прожогом біжить до світлиці. Там висить готова свита для мельника. Її треба доручити до неділі, але що шкодить, коли він занесе її вже нині в п'ятницю? Чим скорше, тим краще!

Він бере свиту, складає гарно на рамя і викрадається з хати. Вийшовши за поріг, кинувся бігцем в долину, через поля й левади, навропростець до млина.

У мельника якраз молилися перед обідом. Івась застукав легенько до дверей — мельничка відчинила.

— А, то кравців Івась приніс тобі свиту! — сказала вона до свого чоловіка. — Ходи в хату, Івасю! Будеш їсти з нами? — питала мельничка Івася.

По хвилі сидів уже врадуваний Івась між Миколою і мельником за столом і вимахував ногами, вижидajući нетерпеливо, коли подадуть вареники. І вкінці відчиняються двері і з кухні входить мельничка з мискою, з якої бухає пара...

— Ой, лишенько! Це не вареники! — подумав собі Івась. — Цей запах мені дуже звисний...

І справді: Мельничка поставила миску на стіл, Івась глянув і побачив, — що в мисці горяча ячмінна каша!

Та він не важиться підняти очей, щоби ніхто не пізнав його невдоволення. Микола кривиться також але не каже й слова, бо його батько дуже строгий.

Кожний дістав свою частку на свою мисочку, по чотири повні лохані ячмінної каші. Каша така густа, що ложка стоїть в ній

сторчаком, — і клюски в ній є, цілком, як у домі Івася кожної п'ятниці

Він на силу береться до каші; їсть її, поликає, мучить і коли нарешті зів свою порцію, вилазить ізза стола, дякує тихим голо-сом і виходить з хати.

По дорозі чує, що йому якось тяжко й недобре. Він забагато зів, а по друге він прибитий своєю нинішньою невдачею. До того ще журиться тим, що буде в дома. Його питають, де він був. Він же повинен був запитатися батька, чи вільно йому нести свиту до мельника.

Коли вже був близько дому, вибігла напроти нього молодша сестричка Настя і закликала:

— Івасю! Де ти був? А ми мали нині вареники з сиром! Смачні, дуже смачні! Але ти не дістанеш, за кару, що так спізнився і просто зі школи не прийшов до дому!

Сестричка сказала це зовсім сумно. Вона не тішилася неща-стям Івася. Їй було жаль, що братчика карають. А що вона дер-жала ще один вареник в руці, то дала його Івасеві, щоби скош-тував.

— Ах! Який добрий! — сказав Івась і зївши вареник, обли-зався. В тій хвилі станув батько на порозі дому.

— Ти звідки тепер, Івасю? — запитав він строго.

— Я був у Миколи, в млині! — відповів несміло Івась.

— Що ти робив у млині?

— Я заніс мельникови направлену свиту! — сказав ще ти-хіше Івась.

— Хтож тобі це казав робити? — закликав гнівний уже батько-кравець. — На світі ще гузики не попришивані, ти, ледащо!

В тій хвилині вибігла і мати, ломлячи руки і нарікаючи:

— Боже! Поніс свиту без гузиків! Що подумає собі мельник про нас?

Тепер кравець повів Івася до хати і пац! пац! пац! пац! було-чути тоді з середини, аж добра Настя заплакала з жалю.

Крім кари — мусів Івась бігти ще раз до млина і принести назад свиту, щоби батько пришив гузики.

Довгий час не міг Івась забути про цю свою невеселу пригоду. А коли слідуєчої п'ятниці сидів за столом у своїй хаті і їв — яч-мінну кашу, то їв її зі смаком, бо цієї п'ятниці мав чисте сумління і тішився, що сумна пригода з минулої п'ятниці вже минула.

Про двох самохвальків і про одного скромного.

Три вбогі студенти з одного села не мали вже за що вчитися в місті, і жити не мали з чого, бо їх родичі були дуже бідні. То постановили піти в світ, шукати собі якої праці і прожитку.

На своїй мандрівці зайшли в одно містечко й почули, що тамешній громадський уряд потребує писаря. Як стій пішли вони всі три до бурмістра того містечка і кажуть:

— Пане начальнику, ми бідні студенти, чуємо, що ви потребуєте писаря. Виберіть котрого з нас!

— Добре! — каже бурмістр, — але заки виберу, мушу знати, що кождий з вас уміє. Розкажіть отже мені по черзі.

Тоді перший сказав:

— Пане, я дуже вчений! Я такий мудрий, що і за десять літ не міг би я того розказати, що я знаю.

Другий сказав ще більше:

— Пане, це, що він знав, то дурниця! Я такий вчений, що моєї вчености не можна би списати, хоч би хто мав ціле море чорнила і цілі гори паперу!

А третій сказав скромно:

— Пане бурмістре! Я справді пильно вчився, але це, що я знаю, є така дрібниця супроти того, що можна знати, що воно властиво нічогосько не є!

Тоді сказав мудрий бурмістр:

— Ви два, дуже мудрі і вчені, зможете дати собі раду всюди; але я мушу допомогти тому, що нічого не знає. Тож приймаю третього за писаря.

Тоді скромний лишився у бурмістра, а два хвальки пішли геть.

Гри і забави.

З цим числом „Світика“ починаємо подавати нашим читачам цікаві товариські забави. Забави ділимо на рухові, при яких виконується певні рухи, як прим.: »Цюцюбабка«, і забави говорені, при яких звичайно сидиться і тільки говориться. В кождім числі »Світика« будемо від тепер подавати по одній такій забаві руховій і говореній, а наших читачів просимо з того користати і при кожній нагоді, як збереться де в хаті чи на дворі товариство, бавитися також і в ті гри й забави, які подаватимемо на сторінках нашого журналика.

Мурлика.

(Гра рухова).

Учасники забави стають в колесо і в середину пускають одного з завязаними очима. Цей дотикає, кого хоче, рукою і муркоче: Мур, мур!.. Діткнена особа відповідає йому таким самим мурликанням. Коли »сліпий« пізнає по голосі особу, тоді йде на її місце, а та особа зав'язує собі очі і забава йде далі. Коли »сліпий« не пізнає, то муркоче до дальших учасників забави, аж доки не пізнає кого. Коли товариство збирає залоги (фанти), щоби їх потім викуповувати, то пізнаний крім того, що стає сам мурликою, ще й дає якийсь залог. При цій забаві радимо хлопцям удавати дівочі голоси, а дівчаткам хлопячі, тоді »Мурлиці« важче буде пізнати, хто це перед ним муркоче.

Адвокат.

(Гра говорена).

Товариство сідає собі на стільчиках, чи кріслах (чи на траві, як це не в хаті) довкола провідника забави. Провідник розмовляє з учасниками забави і завдає їм різні питання. Одначе йому не сміє відповідати та особа, до якої він говорить, бо кожда особа має в цій забаві по лівій руці свого адвоката, який му- сить сам відповідати за того, хто сидить у нього по правій руці.

Отже при тій забаві треба добре дивитися, до кого провідник заговорив, і треба пам'ятати, що ви можете говорити лише тоді, коли провідник запитає про щось вашого товариша, що сидить на право від вас, бо ви є: його адвокат. Коли-ж провідник запитає о щось вас, то не говоріть ані слова: За вас має відповісти товариш(ка) на ліво, бо він (вона) ваш адвокат. Хто помилиться і заговорить, як його питає, або не заговорить, як провідник питає товариша на право, той дає застав (фанти).

Ось приклад такої забави:

Провідник, що сидить по середині колеса питає Славка: »Чи любиш читати Світик«! — На це питання, Славцю не сміє відповісти; за те відповідає Микола, що сидить на ліво від Славця, отже є Славцевим адвокатом. Славцю приміром відповідає: »Люблю, бо це дуже цікавий діточий журналік«. Тепер провідник запитує Миколу: »Чи тобі з нами приємно?« Микола мовчить, а замість нього говорить його адвокат Юрко, що сидить на ліво від Миколи: »Приємно, бо ви добрі товариші!«

Ніхто не сміє обзватися, коли провідник питає його, хоч би навіть питав про щось таке, що здавалося б не належить до забави, приміром: »Івасю, може тобі вже час до дому?« Івась не відповідає, нього відповість його адвокат на ліво. Забава кінчиться, коли провідник назбирав уже з десяти залог. Тоді починається викуп »фантів« за різні штуки (як декламації, співи й т. и.).

Загадка складова.

З порозкиданих 40 складів зложить 13 слів, яких початкові та кінцеві букви, читані з гори в низ, дадуть імя укр. князя і назву першого збірника законів.

1) Бразилійський хижак.	8) Людина, що ненавидить других.
2) Умовлена стріча.	9) Инакше: умова.
3) Єгипетське божество.	10) Сплав на Черемоши.
4)* Місто на Кримі.	11) Музичний висів.
5) Молодий коник.	12) Цар юдейський.
6) Гредька богиня ловів.	13) Жидівський пророк.
7) Пахучка приправа до печива.	

(Уложив Мирослав Харовюк).

три												бо		віль		Бла																					
чі												лю		ра		жен		ме		ви		я		ко													
тям		вка		ма		на		ці		про		ду		шен		їм		по		все		свя															
ти		та		ді		рю		ну		доб		пра		ту		і		ти		же		тя															
же		зо		що		я				тру		від				ка		жит		по		на															

Шаховий бігун.

(Уложив Роман Бандурак).

	Че		ся		віт		і
ня		хто		ве		О.Т.	
	ю		де		ску		лін
тьмо		шлях		сьо		мрі	
	прос		тер		ня		ров
до		тий		то		бо	
	мрій		це		му		рез
зи		я		сон		пін	

Ідучи слідом шахового бігуна від складу **Че**, відчитайте гарні слова нашого письменника Осипа Турянського. З якого твору є взяті ці слова?

(Уложив Андрій Гоза).

о. Пемро Кора

Хто є цей священик?

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В половині вересня ц. р. пішли до Бозі в небеса

„два дівчатонька малі —

дві малі Блажкевичівні

у Денисові селі...“

Дві сестриченьки — щиренькі »Світика« приятельки, яким він, через цілий час хвороби, був найбільшою розрадою. На годину перед смертю просила ще Зося свою Мамусю, щоби читала їй »Світик«.

Пішли »любі доні в тата й мами« десь в незнані світи, зі своєю щоденною молитвою на усточках:

»Матінко Божа — я Тебе молю, —

Дай Україні кращу долю!»

Вересневий »Світик«, приходом якого вже в часі недуги зраділи вони дуже — вложила їм Мамуся в домовинку, щоби на віки ним радувалися.

Кохані діточки! Любі читачі »Світика«! Як прочитаєте сю сумну вістку — то вістхніть до Бозі своїми чистими серденьками і змовте коротеньку молитву до Матінки Божої, щоб Зосиним і Любциним татусеви і мамусі — зіслала хоч крихітку розради в їхньому тяжкому горю, щоб утишила великий біль їх опечалених сердець, по втраті двох любих і незабутніх донечок — Зосі і Любці. Хто з вас не знав їх ще, то нехай погляне до річника »Світа Дитини« з 1927 року, і там на стр. 119 найде їх світлинку. Нехай їм буде від всіх читачів послідний пращальний заповіт: *Вічная Память!*

Читайте!

Передплачуйте!

„ЧАР-ЗІЛЛЯ“

ілюстрований двотижневий журнал.

Пренумерата в краю:

Місячно 60 сот.; чвертьрічно 1'80 зл.

піврічно 3'50 зл.

За кордоном 1 дол. піврічно.

Адреса Редакції й Адміністрації:

„ЧАР-ЗІЛЛЯ“, Тернопіль, ул. Міцкевича, 9.

М. Куцій: „Наука сольфежа“, —

Станиславів 1927. — Ціна 1'60 зл.

М. Куцій: „Правописні справи і диктати“.

Станиславів 1928. — Ціна 1'20 зл.

До набуття по всіх книгарнях, або у автора —

Станиславів, ул. Потічна, ч. 15.

Запросини до передплати на рік 1929.

„СВІТ ДИТИНИ“

ілюстрований журнал для дітей.

що виходить раз у місяць в обемі 2 арк. друку, книжкового формату, розпочинає 10 рік свого існування.

Умови передплати на рік 1929:

Квартально 3 зл.

Піврічно 6 зл.

Річно. 12 зл.

Хто пришле передплату цілорічну з гори, найдалше до 31 грудня 1928 — то платить лише 10 **ЗОЛОТИХ**

Для заграниці цілорічна передплата 1½ доляра.

Для Чехо-Словаччини цілорічна передпл. 50 кор.

Адреса Редакції й Адміністрації:

ЛВІВ, ул. Зіморовича, ч. 3.

Від Адміністрації.

Отсим пригадуємо всім нашим абонентам, щоби надсилали за-леглі належитости за „Світ Дитини“, бо хочемо в тім році вже по-слідовно очиститися з всяких довгів. Хто не задумує передплачувати дальше „Світа Дитини“ — то нехай найдалше до дня 1-го грудня ц. р. відмовить поштовою карткою дальшу висилку газетки. Се-буде для нас мірилом висоти накладу журналика на рік 1929. Про-симо о це дуже, бо не знаємо — кому треба висилати газетку дальше, а кому висилку здержати. Хто не надішле до дня 1 грудня ц. р. повідомлення: що перестає бути передплатником на рік 1929 — того уважатимемо на дальше відборцем „Світа Дитини“ і дальше будемо висилати на його дотеперішню адресу наш жур-налик.

Про всякі зміни адрес (як: зміна місцевости, почти, імен на які має йти газетка) просимо повідомляти Адміністрацію найпізнійше до 15 грудня ц. р., щоби можна було ці зміни узгляднити в новому адресарі на рік 1929.

Жертви:

На „Табір Новиків“

Роман Матвійко 1.00 зол.

○ ○ ○ Видає і за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.** ○ ○ ○

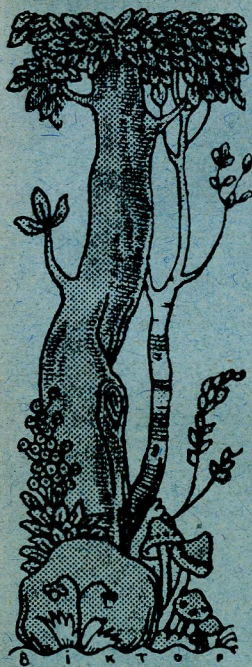
Друкарня ОО. Василян у Жовкві.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 11.

ПАДОЛИСТ

РІК IX.

ЗМІСТ:

1. Під осінь 321
2. Осіння розмова 322
3. Не журіться діти! 323
4. Про кн. Володимира Мономаха 324
5. Володимир Мономах 327
6. Малий Пилип і великий Пилип 328
7. Дідусеві на імянини 333
8. Комашна громада 334
9. Хитрий павук і немудра муха 340
10. Рослини, що кормляться ко-
хами 341
11. Хто стрілець? 344
12. Сумна історія про трьох непо-
слухних котиків 345
13. Півень 347
14. Когут, песик і лис 348
15. Найменша читачка „Світика“ 349
16. Гри і забави 350
17. Загадки 351

Ціна 1 зол.

ПАМ'ЯТАЙТЕ

що „Світ Дитини“
повинен бути в кожній
українській хаті де є
діти.

ПЕРЕПИСКА

з

ЧИТАЧАМИ

ПАМ'ЯТАЙТЕ

при кожній нагоді про
збірку датків на пресо-
вий фонд „Світа Ди-
тини“.

Дизьо Стахів у Лазарівці. Твій листок, так розумно і прегарно написаний, справив „Світикови“ велику приємність. Зі змісту листа видно, що Ти багато читаєш. Се дуже гарна й корисна річ для Тебе. Тільки одно — не читай таких книжок, яких не розумієш, от пр. як: „Розбійник Кармелюк“.. Сам кажеш, що не багато зрозумів із цієї повісті. Ліпше читай такі книжки, яких зміст сам, без нічийої помочи, зрозумієш. Ще одно — і то дуже важне: Ніколи не читай книжок с к о р о і п р и х а п ц е м — бо таке читання на нічо не здається Тобі. Далеко корисніше є прочитати 1 книжку, але поволі й уважно з точним зрозумінням змісту — чим 5 книжок, але скоро і поверховно, без ніякого розбору й надуми. Дуже добре є записувати з кожної прочитаної книжечки коротенький зміст до окремого зшитка, на сю ціль призначеного. Гарні книжки, як пр.: „Кобзар“, „Лис-Микита“, „Марта Борецька“, „Малий Льорд“, „Син України“, „Дон Кіхот із Манчі“ та інші — треба читати кілька разів, що 2—3 роки, бо тоді за кожним таким новим прочитанням, зовсім инакше розуміється прочитану книжку. Отже запам'ятай собі, Дизью, сю пораду і після неї поступай на будуче при читанню книжок. До табору в Підлю-тім мусиш на другий рік конечно вибратися разом з Ромчиком. Чи був Ти в Коломиї і які враження виніс з цієї поїздки? Які поступи робиш в науці німецької мови? Куди виїздив Ти на вакації і де бавився? Чи вже добре стріляв з лука? Напиши про все „Світикови“ докладно, бо він дуже цікавиться життям своїх малих приятелів, яких щиро любить. Ромчикова, який певно вже в Коломиї ходить до гімназії, передай від „Світика“ сердечний привіт.

Катерина Кобилко в Янові к. Пінська: Чи в Таборі Новиків були ще які дівчатка з Полісся та Холмщини? Хто вчить Тебе гри на фортеп'яні? Кілько є у вашому містечку українських дітей, що ходять до школи? Старайся приєднати для „Світика“ бодай 2—3 нові передплатниці на рік 1929 з Янова.

Дизьо Чорнега в Студяні: Число за вересень мусіло пропасти десь на пошті в Калуші. А чому Ти не подав у час зміни своєї адреси? Число 9 вислано Тобі вдруге вже на пошту до Боднарова.

Ігор Шевченко у Варшаві: Надісланий вершик увійде до „Кутика наших читачів“ при найближчій нагоді. Чи прочитав Ти ті книжечки, які „Світик“ вислав був ще в маю ц. р. і як вони Тобі подобалися? Тепер вийшли дві прегарні збірки байочок О. Білоусенка про: „Лисичку-Сестричку“ і „Зайчика-Побігайчика“.

Читайте!

Передплачуйте!

„ЧАР-ЗІЛЛЯ“

ілюстрований журнал для укр. родин,
який виходить кожного тижня.

Пренумерата в краю:

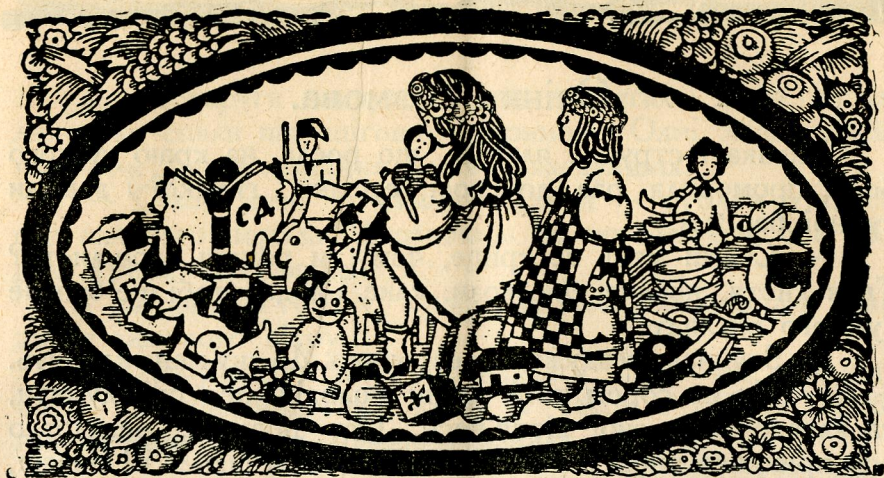
Місячно 1.20 зл.; чвертьрічно 3.60 зл.
піврічно 7.00 зл.

За кордоном 2 доляри піврічно.

Адреса Редакції й Адміністрації:

„ЧАР-ЗІЛЛЯ“, Тернопіль, ул. Міцкевича, 41.

Жертви на пресовий фонд „Світа Дитини“: Наталка Білосор, Іка Заваликут з Гу-сятина й Уся Пашкевич з Коломиї — 2.50, як **чистий дохід** з театральної вистави, улаженої їх старанням в домашнім кружку.

СВІТ ДИТИНИ

Під осінь.

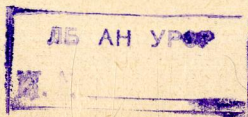
Пашина пісня вже не звенить,
Всі цвіти зморозило;
Що там на шляху гомонить,
По стежечках зацвило?

Школярі, йдучи — гомонять,
Голосочками грають;
Личка дітей, як мак горять,
Мов рожі процвітають.

Дарма осінній плаче день,
На дармо грозить хмара —
В діточих грудях чар пісень,
В очах їх — весна яра.

Шляхом до школи — пісні, сміх —
Радій українська Мати!
В дітях — школяриках своїх —
Все будеш процвітати.

Марійка Підгірянка.

Осіння розмова.

Висока і струнка ялинка, що росла на краю густого бору, промовила раз до своєї сусідки, гнучкої і завжди сумної берізки:

— Скажи мені, сестрице, чому ти рониш своє листя? Твоє листя, неначе ті сльози, кане і додає тобі ще більше сумного вигляду.

— Зачинаю нездужати, сестричко. До сну мене клонить.

— Чи не сором тобі, такій молодій, про сон думати, та занедбувати свої віття-коси. Ось поглянь, незадовго вся краса твоїх гарних кіс поспадає. А шкода її! Знаєш, мені хочеться те листя позбирати і знов твої коси за-квітчати.

— Вони вже зів'яли, сестричко.

— А... правда! Чогож вони такі жовті? Та й ти вся жовта стала! Ти справді хвора?

— Не хвора я, а так якось... До сну мене клонить.

— Ти скучна робишся зі своїм сном. Чому другі дерева не думають про сон. Поглянь, хочби на нашого недалекого сусіда, клена. Який він бадьорий та зелений.

— Зелений? Зелений, кажеш? А чогож се він весь неначе огнем обсипаний?

Глянула ялинка і здивувалася. Клен справді був, немов якоюсь червоною опанчею вкритий.

— Дивні ви дерева з тими своїми листями. То зеленіють вони у вас, то червоніють, то знов жовтіють. В тебе такий вигляд, як у голодного, що хліба довгий час не бачив.

— Зовсім я не голодна. Чую, що в моєму тілі є повно корму і на довго його старчить. Але чого се так мені зимно зробилося? Брр...

Стрепенулась берізка і останній листочок відорвався й упав на землю.

— До сну... До... сну... До сн...

Не докінчила, бо запала в довгий зимовий сон.

* * *

Вітер наганяв сірі снігові хмари, що розсипали, пливучи, білі сніжинки і вкривали ними густе зелене віття ялинок.

Усе довкруги заснуло. Трава на лугах і жита на полях тихо спали під сніговою периною. Одні лиш дерева видавали дивне хрипіння і свист заснувших.

— Сумно мені — думала ялинка — стояти отут серед сплячого народа. Дивлючись на них і мене на сон збирає. Треба хоч задрімати.

І склонивши голову, ялинка дрімала, заслухана в дивні звуки зимового вітру.

З дрімучого стану прокидалась вона від сильного віхру, від кракання гайвороння, а часом і зайчик, пробігаючи мимо, будив дрімаючу ялинку.

Гр. Кадлубицький.

Не журіться діти!

Повсихали цвіти, листочки повяли,
Посумніли діти, журитися стали:
— Ой, нігде гуляти, піснями дзвонити,
Віночки сплітати, мотилів гонити!

Не сумуйте діти, не схиляйте чола,
Кличе вас до себе рідна мати — школа;
Коли там будете все пильні, слухняні,
Самі розцвитете, як цвіти весняні.

Коли все будете до книжки охочі,
Самим вам засвітять, мов ярий день, очі;
Злопотить крильцями, як пташки у поли,
І летіть всі гуртом до Рідної Школи!

Марійка Підгірянка.

Про князя Володимира Мономаха.

Як він князював і яку науку дітям подав.

В попередньому числі „Світика“ ви вже читали про славного князя України, Ярослава Мудрого. Як він зміцнив українську державу, дав їй права і взивав своїх синів до згоди. Та по смерті Ярослава Мудрого не все було так, як він хотів.

Ярослав Мудрий.

Ярослав Мудрий мав п'ять синів: Ізяслава, Святослава, Всеволода, Ігора і Володимира. Між цих синів поділив він цілу Україну на п'ять уділів, а ще шестий уділ: Галичину — дав своєму внукови, що був сином князя Володимира, Ростиславови. Цього Ростислава мусимо собі запам'ятати, бо він був першим галицьким князем і про нього ще будемо писати.

На жаль, ті сини Ярослава Мудрого не жили по батьковій смерті в згоді, так, як цього бажав їх слав-

ний батько. Бони зараз почали між собою воювати, а з того користали нові вороги України, Половці, що прийшли тоді з над Каспійських степів.

По смерті Ярослава князував у Києві його найстарший син, Ізяслав. Він часто воював з братами, Святославом і Всеволодом, проти яких Ізяслав взивав на поміч навіть польського короля, Болеслава II Смілого, що був його швагром.

По смерті Ізяслава став київським князем, молодший брат, Всеволод, що мав багато клопоту з тими Половцями.

Він остаточно віддав Галичину синам Ростислава, Василькови і Володареві.

По Всеволоді князував у Києві Святополк, син Ізяслава. За його часів Половці так уже шарпали Україну, що треба було піти на них походом. За порадою князя Володимира Мономаха, Всеволодового сина, зібралися всі князі в році 1103, пішли на Половців і сильно їх розгромили.

Володимир Мономах веде свою дружину на Половців.
(Після старинного рисунку)

По смерті Святополка, Кияне запросили собі за князя цього власне Володимира, що був сином Всеволода, отже внуком Ярослава Мудрого. Його згідливість і хоробрість знали всі і надіялися, що він знову зміцнить Україну так, як його дід, Ярослав Мудрий, і градід, Володимир Великий.

Надії Киян і цілої України здійснилися. Володимир князував дуже розумно, справедливо і обороняв край перед Половцями й другими ворогами. Він знову зібрав у своїх руках всі українські землі, крім Галичини, де тоді вже князували самостійно галицькі князі з роду Ростислава. З Половцями звів Володимир більше, як вісімдесят битв і взяв у полон триста половецьких князів; знищив Половців так, що вони від тоді служили вже українським

князям. Любив правду, і що дня сам судив людей на своєму дворі, а судив справедливо. Заступався за убогих і слабих перед багатими й сильними. Так само не дозволяв, щоби князі билися або сварилися між собою. Щоби злучити всі українські сили проти ворогів, Володимир скликав два рази всіх князів на зїзд. На цих зїздах князі присягали на Євангеліє і хрест цілували, що будуть жити в згоді між собою, а це дуже зміцнило українську державу.

Володимир Мономах.

Слава про нього йшла по всіх краях. Кажуть, що грецький цісар прислав Володимирови дорогі дарунки, між якими був і золотий вінець з хрестом зверху. Цей вінець називався: „шапкою Мономаха“ і тому й князя Володимира назвали „Мономахом“. Він мав до цієї назви право ще й тому, що його мати була дочкою грецького цісаря Мономаха.

Володимир Мономах князував у Києві 12 літ і вмер 1125 року. Його поховали у церкві св. Софії, що є і до нині найкращою церквою в Києві.

Умираючи, залишив своїм синам заповіт, то є поучення, як мають чесно і згідно жити, щоби рідний край зріс у силу. Він пише в заповіті так:

„Більш над усе майте страх Божий. Не лінуйтесь, не покладайтесь на бояр і на воевод — самі доглядайте за всім. Шануйте старого чоловіка, як батька, а молодого, як брата. Будьте справедливими судіями, присяги не ламайте. Гостей і послів витайте, як не дарунками, то напівками і наїдками, бо вони по чужих землях несуть добру і злу славу. Не забувайте того, що знаєте, а чого не знаєте, того навчайтесь“.

Володимир Мономах.

По незгодах між братами
Ти заблис, як зірка ясна:
То за тебе Україна
Процвітала горда, щасна.

Добрый, чесний ти й розумний,
Справедливо став судити,
Ти сильнішим не дозволив
Слабших кривдити й гнобити.

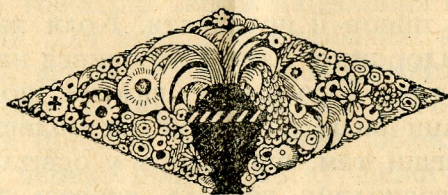
Міцно владою держав ти
Пребогату Україну —
І на ворога водив ти
Свою сміливу дружину.

У вісімдесят походах
Взяв князів-Половців триста;
Твоя слава по Україні
Голосна ішла і чиста.

Ти князів до згоди кликав,
Як дітий та рідна мати:
— Знайте всі, що тільки згода
Може трівко будувати!

Ти на смертному вже ложу
Дітям дав свої науки, —
Довго тим наш край держався,
Що створили твої руки.

Ю. Ісєрків.

Малий Пилип і великий Пилип.

(За Андерzenом).

В однім селі жили два господарі, що обом їм було на імя: Пилип. Та один мав чотири коні, а другий лише одного коня; тому люди називали цього бідного — малим Пилипом, а того, що мав чотири коні, називали — великим Пилипом.

Спершу жили ці оба Пилипи в згоді. Малий Пилип зичив свого коня великому і цей управляв свої поля п'ятьма кінсьми через цілий тиждень, а за те зичив малому своїх чотирох коний тільки на один день у тижні, й то на неділю. Малий, убогий Пилип вирушав тоді п'ятьма кінсьми на свою вбогу, малу нивку і був веселий, бо ці всі коні того одного дня були наче би його власні.

Одної неділі, на весні, орав він тими кінсьми свою нивку та все покликав:

— Гейта! Вісьта! Всі мої коні!

Люди йшли до церкви, бачили, як бідний Пилип оре в неділю, але не дивувалися, бо знали, що багатий Пилип зичить йому коний тільки на неділю. Але дивувалися, що він так сміло викликає:

— Гейта! Вісьта! Всі мої коні! — хоча його був тільки один кінь, а чотири не його. Та найбільше обурювався на це сам великий Пилип і говорив до малого:

— Слухай, не кричи, що це твої коні, бо я вбю тобі твою шкапу, а свої коні відберу!

Малий Пилип обіцявав уже не кричати, та коли надійшов гурток людей, то він далі кричав:

— Гейта! Вісьта! Всі мої коні!

Тоді великий Пилип узяв камінь і вдарив коня малого Пилипа по голові, так, що той упав і згинув.

Малий Пилип заплакав, а потім здер шкуру зі свого вбитого коня і пішов її продавати. Коли заправ вечір, він вступив до придорожної хати й просився на ніч. Але господиня не впустила його в хату, кажучи, що чоловіка нема дома. Тоді Пилип виліз на оборіг на подвір'ю, щоби там заночувати. Лягши там, він глянув у освітлені вікна хати і побачив, як господиня гостила якогось гостя, що ви-

глядав на розбійника. Вона щось змовлялася з ним і шептала, а він похитував головою. Господиня поставила на стіл печену гуску і збанок вина, а гість почав їсти й пити.

— Певно змовляються убити господаря, а потім засісти на його майні! — подумав собі малий Пилип. — Побачу, що далі буде!

За хвилю надїхав віз і закрипіли ворота. Коли це почула господиня і той гість, заметушилися. Гуску сховала господиня в піч, вино у мисник, — а гостя замкнула в великій скрині з біллям.

Тимчасом господар заїхав на подвір'я і хотів стягнути з оборога сіна для коний. Він побачив на сіні Пилипа, а довідавшись, що він убогий подорожний та що жінка не приняла його в хату, попросив його сам до хати.

Господиня приняла мужа дуже облесно і поставила перед нього і перед Пилипа миску пісної каші. Пилип їв

кашу, але з жалем думав про гуску, яку фальшива жінка сховала перед мужем. Тоді він упав на щасливу думку. Потиснув ногою суху шкуру коня, що була в мішку під столом, і шкура заскрипіла.

— Тихо! — сказав Пилип, ніби то до когось під столом.

А господар запитав:

— Що там таке у вашому мішку?

— Це мій чародій! — відповів Пилип. — Він каже, що ми не повинні їсти пісної каші, бо він вичарував нам гуску у печі!

Господар скочив і заглянув у піч — і справді там була печена гуска! Господиня була дуже зла, але не сміла казати нічого. Господар витягнув гуску і поставав на стіл.

По хвилині Пилип знову потиснув мішок, а коли шкура заскрипіла, він сказав:

— Мій чародій каже, щоби ми не пили чистої води, бо в миснику є вино, яке він причарував для нас.

Господар відчинив мисник і вийняв звідтам збанок вина. Коли повечеряли, господар запитався:

— Чи твій чародій може вичарувати і злого духа?

— О, може! — сказав Пилип і потиснув шкуру, яка заскрипіла. — Чуєш? Каже, що злий дух є ось в тій скрині з біллям. Але я не раджу тобі заглядати, бо перестарайшися. Він виглядає на розбійника.

— Все одно! — сказав господар — хочу раз поглянути на чорта!

Він відімкнув скриню і тільки трохи відхиливши віко, скрикнув зі страху і замкнув скриню назад.

— Правду каже твій чародій! У скрині є чорт!

А далі став просити Пилипа:

— Продай мені свого чародія! Я тобі дам горщик золота! Але візьми собі й ту скриню зі собою; я боюся її, бо може там чорт сидить далі.

Пилип згодився. Віддав господареві мішок зі шкурою, а сам узяв горщик золота і скриню з розбійником, поклав її на візок, який також дістав від господаря і потягнув його в світ.

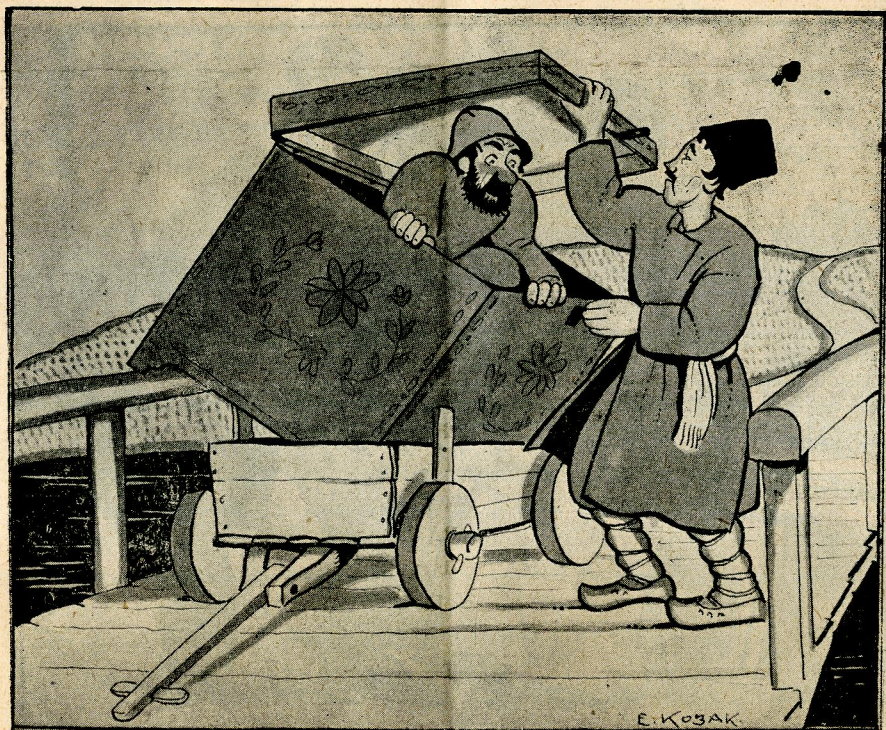
Вийшовши за село, Пилип зтягнув візок на місток

над глибокою річкою і сказав так, щоби його чув розбійник у скрині:

— А що я буду тягатися з тою скринею? Я кину її у воду!

Тоді розбійник настрашився і сказав зі скрині:

— Не роби того, чоловіче! Я дам тобі горщик золота, тільки пусти мене зі скрині!

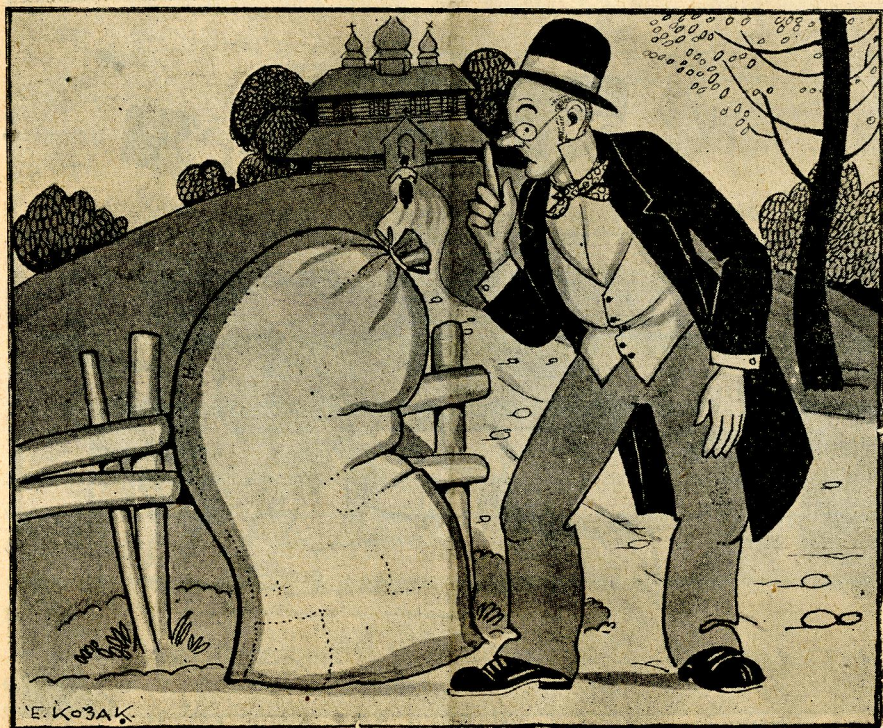

Пилип випустив розбійника, дістав горщик золота й тоді пішов собі до дому. Прибувши до села, повернув до великого Пилипа, показав йому два горшки золота і каже:

— Ось, що я одержав за кінську шкуру!

Богач повірив йому, а що був дуже захланний, по-вбивав усі свої чотири коні, здер з них шкуру і пішов у світ продавати. Та коли в одному містечку зажадав за кождую шкуру по горшку золота, люди зловили його, вибили і прогнали з міста.

Богач вернувся обурений до села і рішив пімститися на бідному Пилипі. Він узяв міцний мішок, зловив Пилипа, як цей спав, звязав його, запхав у мішок і поніс топити. Та переходячи біля церкви, подумав лукавий богач вступити й помолитися, щоби заздалегідь влекшити свій задуманий гріх. Він поклав завязаний мішок при дорозі, а сам вступив до церкви.

Тимчасом почав малий Пилип зітхати в мішку:

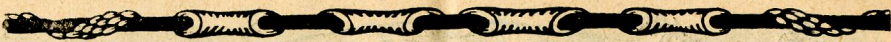
— Ах, Боже! Не вмію читати ні писати, а маю царем стати!

Це почув переходячий туди громадський писар, дуже ласий на почести і гроші. Він сказав:

— Може заміняєшся зі мною? Я тобі за це пару коний приведу!

— Добре! — сказав малий Пилип.

Писар привів коні і розв'язав мішок, а коли Пилип

виліз з мішка, вліз туди писар. Пилип зав'язав його і ка-
зав сидіти тихо, а сам узяв собі пару коний і поїхав
домів.

За хвилину потім вийшов з церкви великий Пилип,
вхопив мішок на плечі і поніс над ріку. Там розмахнувся
і кинув мішок у воду. За бідним писарем лише забулько-
тіло і він пішов на дно.

Та якже здивувався великий Пилип слідуючого дня,
коли побачив живого і здорового малого Пилипа, як він
орав парою гарних коний свою ниву!

— Ти живеш? І коні маєш? — дивується богач.

— Як бачиш! — відповів малий Пилип. — Як ти
вчора кинув мене у воду, я пішов на дно, а там пасеться
табун коний. Я вибрав собі оцю пару і пігнав їх до дому!

— Ну, вже мабуть нічого не зроблю тому Пилипови! —
подумав собі богач. — Але треба бодай скористати з тої
науки!

І він став просити малого Пилипа:

— Слухай, зав'яжи мене в мішок і кинь у воду! Мені
також здалася пара коний!

— Ні, не зроблю тобі того добродійства! — відповів
малий Пилип. — Ти зазіхав на моє життя!

— В такому разі я сам це зроблю! — відповів ве-
ликий Пилип. Він узяв мішок, пішов на міст, там заліз
у мішок тай ще взяв тяжкий камін зі собою, щоби глибше
потонути і зсунувся з моста у глибіню. Та від тоді вже
ніхто його не бачив. Він утопився. Так завсігди мститься
на людях захланність і нерозум.

Дідусеві на імянини.

Дідусю! Я, твій внучок,
Тобі бажання шлю;
Ще много, много щастя
Зазнай в своїм життю!

Прожий здоров між нами
Ще довгії літа!
Тобі з душі цілої
Бажаю щиро я

К.

I.

В одному глухому сосновому борі, на широкій галяві, під старезною розхлястою сосною, стояла чудна будівля. Що діялось у середині тієї будівлі, ніхто не міг знати, бо ніхто не міг протиснутися туди; але всі знали, що там жила велика працювита громада червоних мурашок. Раненько, як ще тільки починало сіріти на дворі, вже прокидались мурашки, і перше соняшне проміння супроводило їх на роботу. Від великої будівлі йшли вони довгими рядами в усі сторони ліса: одні за поживою для себе та робітників, що працювали для дому, інші — за матеріялами будівельними, чи то на нові прибудови, чи на поправу старих. І так що дня, з ранку до вечора... Заздрісні мешканці ліса часто капостили цій громаді. Чи то зайчик підбіжить — конче лапкою від скуки, чи гордий олень запустить у будівлю свої кріслаті роги, і вже велике знищення, велика руїна. Скільки праці потрібно тоді, щоб відбудувати будівлю! Мурашки знають це, і коли ворог підійде, вони з ним борються до загибуні. Вони люто кидаються на напасника тисячами, впиваються в ніс, очі, морду звіря й кусають люто. Дрібний звір не витримає, тікає, але скільки тоді гине героїв! Ще страшніше знищення робили дикі кабани. Правда, не часто вони приходили, але коли прийшли, тоді вже довго їх памятали нещасна громада. Бо кабан — не заяць. Кабан рухне рилом, запаре кливаком, і полетить уся чудова будівля. Тоді гинули тисячі мурашок. Вони вмирали в страшний борбі, але нерівній, жорстокій. Бо з диким кабаном боротись було важко. Його не лякали дрібні вкуси мурашок. Даремно хоробре військо цілими лавами відпирало його, він, як танк, спокійно йшов далі, щоб розбурити на своєму шляху другу громаду, третю... Бо їх було багато в лісі дрімучому, немов ціла мурашина держава.

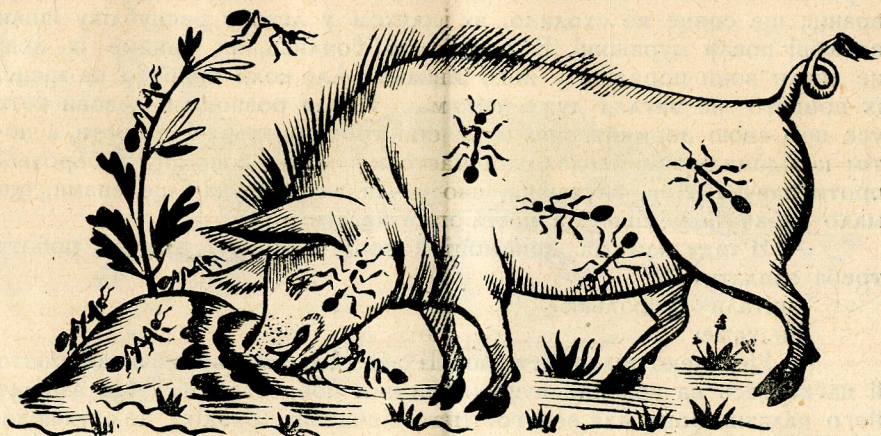
Це були зовнішні вороги, що загрожували громаді. Були маленькі й більші, четвероногі й пернаті; одні із заздрости, інші так собі від скуки, щоб показати свою силу й могутність. Але що тут дивного?

Проте громада росла й розвивалася, і слава про неї ширилась далеко аж поза межі дрімучого бору...

II.

Та жив у межах тієї держави внутрішній ворог, хоч дуже на вигляд менший од згаданих, четвероногих і пернатих, але страшніший од них — восьминогий павук. Це був товстяк, нероба, який щодень забивав нещасних трудівників, коли хто з них несподівано попав у його сітку. А павук розклав їх багато та густо серед цілої

мурашиної держави. Мешкав він сам у маленькому химерному замку, побудованому між найгустішим гіллям ялини, із своєю великою родиною. А внизу на галявині, між зеленою травою, між посохлим бадиллям та маленькими корчами, блищали на сонці його густі сіти. Він порозставляв їх по всіх шляхах, якими ходили щодень на працю червоні мурашки. Горе тому, хто з них був занадто неуважний і зачіпився за сітку. Павутиння замотувалось навколо його ніг, голови, і чим більше боролася бідна мурашка, тим гірше замотувалася в густе павутиння. А тоді лежала уже без руху й чекала на смерть. Павук бачив із дерева ясно, що діялось на галявині, а коли не бачив, то чув... Від кожної сітки до його замчища тягнулись телефонні нитки. І до-

силь було, щоб якась нитка колихнулась, як він уже все чув... Тоді він біг до того місця, де дрожала здобич. А коли здобич конає на сітці, тоді павук просто злітає на неї, вилазить і швидко підходить. Мурашка пробує боронитися, але її зусилля вже даремні. Одним укусом свого їдкого зуба, він умиротворює здобич і далі відходить, бо павуки не їдять мурашок.

Так десятки й сотні нещасних гинуло за день. Родина павука була велика, захланна, хоч і лінива. Що року вона розросталась, і зі зростом її збільшувалась небезпека для мурашок.

III.

Мурашки заметушилися. Так далі жити було неможливо. Зібралися на нараду. Стара мурашка почала рухати вусиками, тупати ніжками, бігати по камени, а всі не спускали очей з неї, ловлячи кожний найменший рух. Це вона казала їм промову, а вони її приблизно так зрозуміли: „Нумо, товариство, попросімо когось на допомогу. Наші сини, брати й батьки гинуть масами щодня, і нічого не виходить! Без зовнішньої допомоги не обійдеться. Чи правду я кажу?“ Вона тут, питаючи, підвела голову. Якась із молодших пробувала цьому заперечити, і лізла вже на камінь, але тут решта стягнула її й по

своєму заговорила: „Правда! Тільки розкажи нам, кого на допомогу прохати“. Тоді вона зарухала вусиками і сказала їм голосно: „Попросимо собі на підмогу льва!“ Всі здивувались. Мурашиний лев, ворог мурашок! Він нищить їх нещадно. Чи можна в нього захисту просити? Але частина не збентежилась і по своєму каже: „Правда, що лев наш ворог, але не забудьте, що мурашиний лев і павуків нищить... Нам він не страшний. Живе він далеко, де піски сипучі; в них він вигрібає засідки на здобич, а в наших мохах, що йому робити? Отже нам не страшно: павуків, правду кажучи, ніхто в нашій околиці не їсть; хто ж тоді захоче нам допомагати, не маючи користи з того?“ Більшість погодилась на тому, і другого дня вранці, ще сонце не сходило, як шляхом у левову республіку йшли поважні послы мурашині. В душі вони боялись, як прийме їх лев; не знали вони порядків у його державі. Але коли прибули на місце, їх прийнято на вигляд дуже чемно... Послы розповіли львови геть усе про свою державу, про мурашині громади, павучі пакости, а потім повідомили про найголовніше, а саме — про допомогу в боротьбі проти павука. Лев, слухаючи, ввесь час хитро рухав щелепами, що мало означати усмішку, а потім став казати:

— Я піду вам на допомогу й ворога знищу, але за роботу треба заплатити“.

Спитали — скільки?

Він каже:

— Недалеко відси мешкає мій син. Ідіть тією стежечкою просто й наткнетесь на зелений кущик. Під ним побачите ямку. Це вхід до його палати. Вона для всіх гостинно відчинена. Входить, не стукаючи. Він прийме вас і порадить.

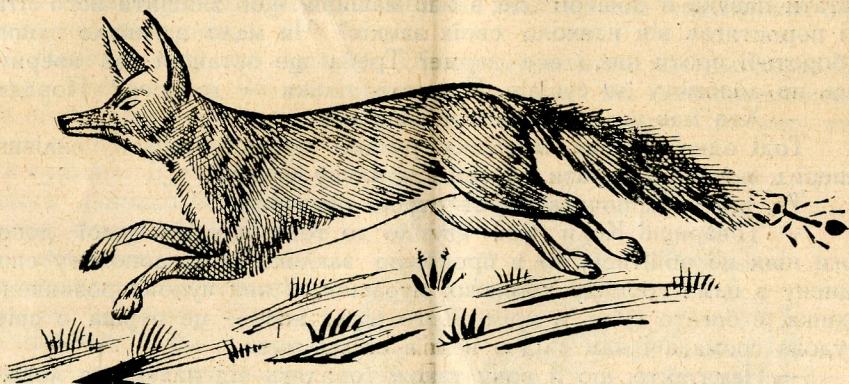
Подякували наші послы й подались у дорогу. А дорога не легка була. Розпечені піски пекли ноги, а з гори сонце палило, як жарина. Не то що ліс рідний, тінистий, під ногами зілля пахуче. Ішли довго, потомились уже, вже й сумнів їх брав, аж зирк, росте кущик полину, а під ним ямка.

— Невже тут ці палати? — усміхаються послы, — невже тут львине житло?... Приглядаються — тут. Все так, як казав лев: і двері відчинені на дні ямки видніють. Спустилися у низ. Один посол із розгону просто в двері... Але тут нещастя. Тільки він між ними опинився, як ті схопили його двома половинами й потягли десь додолу. Несчастливий посол ледви встиг крикнути з жаху й зник під землею. Друга мурашка, побачивши зраду, з неменшим жахом почала втікати. Вона бо придивилася, що це не були двері, а роззявлені щелепи гусениці льва, які вже довго чекали на здобич. Вона тільки тепер пригадала собі, що про такі пастки розповідала стара мурашка на зборах. Жах додав сили, і посол мурашиний, не розбираючи дороги, ще дужче почав утікати й нарешті заблудив.

По дорозі було порозкидане якесь каміння, якого він раніш ніколи не бачив, якісь високі буряни, а до того на дворі почало темніти.

Мурашка злякалась. Невжеж вечір? — подумала вона. Оглянулась, аж бачить із заходу наближається страшна чорна хмара. Колиб у двох, щеп не так страшно, а то одній у чужій стороні. З дороги збилася, надходить буря, і тут, як на біду таке каміння, що й світа за ним не видко.

Що робити? Але не встигла вона подумати, коли тут як не повіє вітер, як не зареве, як не заскигнуть. Наш посол шугнув між каміння й опинився у величезній чорній норі. В ній пахло вогкістю й ще чимсь, знайомим але чим, — мурашка не могла собі пригадати. Заревів грім, спочатку один, згодом другий, там третій, а потім зразу багато, неначе сотні гармат заревіли відразу. А вітер немов

збожеволів. Він вив тепер голодним вовком і наче зубами, вгризався в землю. За хвилину ливув зливний дощ.

Мурашка тепер почула що згине. Коли вода залле печеру, вона не зможе вратуватися. Вона похнюпилась, їй стало важко на душі. Не смерті вона боялась. У своєму недовгому житті вона що хвилини була під її загрозою, а боялась вона того, що не зможе виконати своєї місії. Тут вона згадала товариша, що так страшно загинув недавно, і від суму повісила вниз вусики. Нараз щось несподівано, грубо розбудило її від сумних думок. Щось м'яке й пухке змело її з землі. Мурашка перевернулася, але падаючі схопились цупко за якесь волосся й почула, що місце її перебування міняється, і вона десь ніби летить. За хвилину блуснуло світло денне і мурашка змогла роздивитися і зрозуміти своє становище.

Вона побачила, що сидить на хвості лисиці, яку вона частенько бачила у своїх краях. Лисиця, як видко, бігла до бору...

— Живемо, — подумала мурашка.

Дощ ушух, вітер також ушух, річки зникли в піску, а на заході заблищало сонце.

Мурашка вигідніше примостилась на хвості й щасливо доїхала до бору.

У вечері вона розповіла своїм про цілу пригоду.

IV.

Пригода посла дуже зворушила великі збори, які зібралися, щоб вислухати його звіту.

Збори оплакували погибшого посла й невдачу.

Старики хитали поважно головами, а молодь сціплювала щелепи, тупала ногами з досади й жадоби пімсти. Не треба нам більше допомоги ні від кого, — показували вони вусиками, — сила в нас самих; треба напруженіше боротися, а тоді перемога за нами. Але деякі протестували.

Черговий промовець по мурашиному сказав:

— У нас не розвинена техніка. Де візьмемо аеропланів, щоб дістати павука в повітрі? Де в нас машини, щоб знищити його сіті, які поростягав він навколо своїх замків? Чи мало загинуло наших у боротьбі проти них і все дарма? Треба ще останній раз звернутись по допомогу до сусідів. Питання тільки — до кого? Порадь!

— Хто має що сказати в цій справі?

Тоді одна молода мурашка рухами вусиків і ніжок, вилізши наперед, почала звертати на себе загальну увагу.

Те, що вона почала робити, мало означати:

— Товариші! Коли вже дійшло до того, що без чужої допомоги ніяк не обійтись, то я пропоную закликати на допомогу споріднену з нами громаду крилатих мурашок. У них чудово розвинена техніка, є багато сили, а крім цього після нас — це перша в світі трудова громада і нам слід з нею в спілці жити.

— Памятайте, що й вони також терплять від павука та льва.

Промову молоді мурашки, а, головне, добру пораду прийнято радісно. Її довго торкали вусиками слухачі з радощів, а потім стали радитися, кого обрати на посла, бо невдала спроба навчила їх багато дечого.

Під вечір вибори скінчено. На головного, відповідального посла, обрано ту мурашку, що промовляла на зборах, а на підмогу їй додано ще дві мурашки.

Другого дня вранці поважні послы вирушили в дорогу. Докордонів своєї держави їх виряджала велика чета війська і доти дивилась їм у слід, доки послы не зникли в куряві великого шляху.

V.

Наслідком переговорів із крилатими мурашками проголошено воєнний стан у мурашиній державі.

Кордони обсаджено хоробрим військом, а під замком павука зібрано всі технічні прилади, які мали мурашки.

Там викопано шанці й побудавано барикади.

Цілу ніч прудкі коники возили газові бальони. Люди звуть їх порхавками. Це такі гриби, що коли достигнуть, то досить до них доторкнутись, як із них виходить їдкий зелений димок. Їх дуже боються усі комахи. Тому-то їх зібрали хоробрі мурашки й обложили ними павучий замок.

Всю ніч мигали ракети світлячків і освітлювали кождий рух павука. А другого дня вранці, на даний знак, задимились бальони. Ідкий газ густою хмарию став підходити до замку.

Павук заметушився. Можна було сподіватись, що він або задихнеться, або із страху покине замок. Так і сталось. Павук швидко вискочив із замку й став пробиратися протягнуеною павутиною до сусіднього дерева. Вийшовши за межі газів, він став відпочивати.

Він не знав про задуму мурашок. Не знав, що це був тільки хитрий рух. Не знав, що мурашки тільки хотіли заманити його із замку.

Через те він, позираючи вниз, хитро усміхався. А в низу — велика метушня.

Гази безупинно диміли, а зібрані лави війська готувалися до остаточної розправи.

Нараз у низу все затихло. Серед мурашиних мас запанувало велике напруження. Всі очі звернули в гору, всі насторожились. Над лісом, над темним бором щось зловіще зашуміло. Спочатку не видно нічого тільки чути тихе гудіння. Що секунди гудіння дужчало й наближалось, і нараз над зібраним натовпом пролетіла шалено повітряна ескадра крилатих мурашок. Павук стрепенувся. Він став шукати поратунку, але ради не було. На нього вдарили з розгону три аеропляни. Павук упав на діл. Там його зразу роздерли на частки. Така велика була ненависть мурашок.

Тепер на замок, дали сигнал із долу, і за тим сигналом, полізли споєні лави війська. Зверху бють крилаті мурашки, рвуть щелепами, зметають крилами.

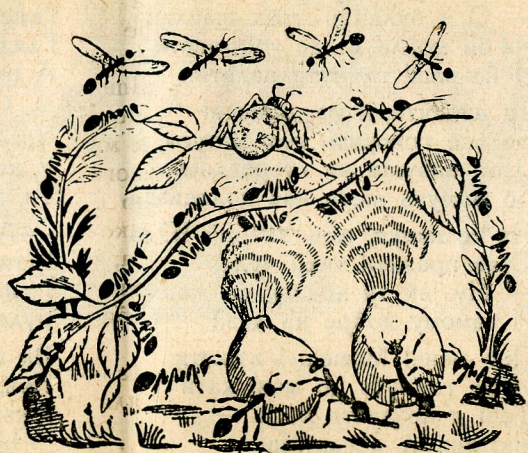
В один мент із замку залишилися самі руїни. Кубло розтрощено вкрай. Тоді ескадра кинулась люто на павучі сіти. Ударами дужих крил порвано їх, і од колишнього царства павучино не залишилось і сліду.

Переможна ескадра знялась знову в гору, покружляла ще деякий час над радісними масами мурашок і зникла за кучерявими верхівями дрімучого бору.

Заходило сонце. Його червоне проміння протиснулось із силою проміж густі пні і весело виграло на чудесній будівлі. З неї котився радісний гомін. Це мурашки святкували свою перемогу.

З журналу: „Червоні Квіти“.

В. Гжицький.

Хитрий павук і немудра муха.

(Байка)

На винограді у винниці,
На повній ягідок китиці,
Павук гніздо собі снував,
Сидів, на здобичу чекав.

Не довго ждав він. За хвилину
Злетіла й сіла на лозину
Маленька мушка і на вгад
Почала ссати виноград.

Павук до неї обізвався:
— Я справді гостя сподівався!
Здорові були, панно мушко!
Ходіть, щось шепну вам на ушко!

І каже муха соромлива:
— О, я була би страх щаслива,
Як би могла в вас гостювати
Й на ваші глянути палати...

Та вибачте, я вас боюся!
Бо все говорить нам матуся,
Щоб павуків ми стереглись,
Бо можуть зісти нас колись!

На те павук, мов хитрий Юда,
Став правити такії чуда:

— Ну, як ти хочеш, бо мені
Й самому добре на лозі!

Про мене! Можеш і втікати
Й не глянуть до моєї хати!
Тобі я показать хотів —
Які звичаї в павуків!

— Як ми живемо, як працюєм,
Які доми собі будуєм;
Які є в нас добірні страви!
Які нас всіх цікавлять справи!

— І взагалі хотів сказати,
Що кождій мусі треба знати,
А ще такий, як ти, нівроку,
Що в школі вчилася пів року.

— Та як боїшся — друге діло!
Що твою маму закортіло
Про павуків казати зле, —
По часті — скажу — правда це!

— Бо правда, є й між павуками
Охочі жартувать з мушками
І здібні ще до гірших лих, —
Та вір мені, що я не з тих!

— Бо бачиш, я павук поважний,
І крок не зроблю нерозважний,
А впрочім — я вже за старий!
Ось тут я сиджу день цілий —

— На сонці свою сітку сушу —
І заки я ще з місця рушу,
Ти легко пурхнулаб, мов птах,
Який тобі від мене страх?...

Так шепче хитрий павучисько —
І вже підсунувсь близько, близько,
Глядить солодко мусі в вічі, —
А ця думає: — Що за річі?

— Чого мені звідсіль втікати?
Чого то не говорить мати?
У неї всюди лиш страхи:
Ти там не сядь — туди не йди!..

— А як би раз свій розум мати?
Піти до павука в палати
І вийти ціло! От, потому
Була би я вся гордість дому!..

Як погадала, так зробила:
Крильцем об сітку зачепила
І каже так неосторожна:
— Іду до вас! Втворіть, як можна!

Той: — Прошу! Прошу! — став
[казати,

Посунувсь ніби відчиняти —
І бідну мушку раптом хап!
І зів її цілу — до лап...

* * *

Яка наука з того, діти?
Щоб завжди слухали ви мамі
І не пішли в ворожі сіті,
Хоч би хто вас манив солодкими
[словами!]

Ю. Ігорків.

Рослини, що кормляться комахами.

В природі є дуже багато різних прекрасних і предивних рослин (квіток, дерев, зел), які так чудно й мудро збудовані, що людський розум з дива не виходить. От приміром є рослини, що кормляться комахами! Ви би й не повірили цьому, але візьміть яку будь більшу ботаніку, загляньте до неї і побачите, що такі рослинки справді є. І хоча ми всі знаємо, що рослини не ходять не говорять, і не мають бузі, щоби їсти, але це правда, що є такі рослинки, які ловлять комашки, наче в уста і їдять їх! Ці рослинки називаються: **мясоїдні**. Їх є чимало, але тут ми містимо опис і образки трьох таких рослин, найцікавіших.

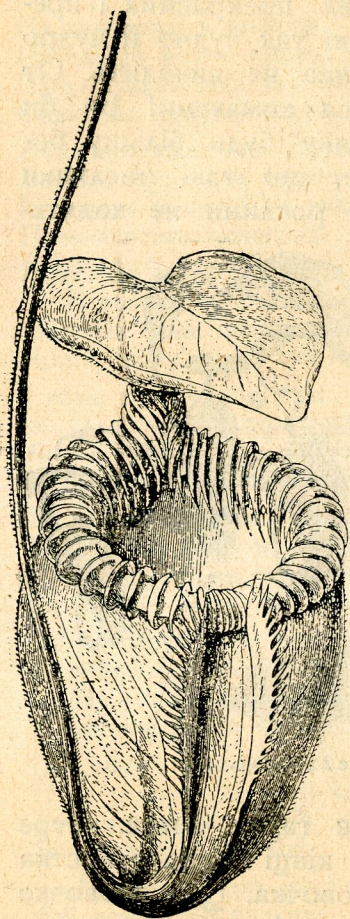

1. Ведронос.

Ось першу можна би сміло назвати: **ведроносом** або **збаночком**. Ця рослинка має гарне, довге, остре листя, подібне до кукурузяного, а на кінці кожного листка є вусик на якому звисає маленька коновочка. Ця коновочка цікава тим, що є глибока від одного до півтора дециметра, а на вершку має багато медових желез і рухому накривку. Ті медові желез довкола отвору коновочки, що міниться пестрими барвами, заманюють до себе всякі комашки. В середині такої коновочки, чи збаночки, є численні железки до травлення, ніби жолудочки жослини, і з тих желез виділяється багато плину, так, що всі ті збаночки звичайно ним до половини виповнені.

Коли комаха, заманена запахом меду, прилетить і сяде на накривку, накривка на тонесенькій ниточці зараз паде

в коновочку а комашка топиться в плині, з якого вже не може дістатися на світ, бо накривка, позбувшись тягару, мигом знову підноситься і зати-кає вихід з коновочки. Комашка гине і рослинка при помочі того острого соку стравить її цілу. А коли всі її поживні частинки втягне в себе, тоді відчиняє свій збаночок і знову жде на муху. — Ця рослина росте в теплих краях.

2. Поодинокий збанок ведронеса.

На третім образку представлена друга така комахоїдна рослина, яку можна і в нас наді-бати. Її можемо назвати:

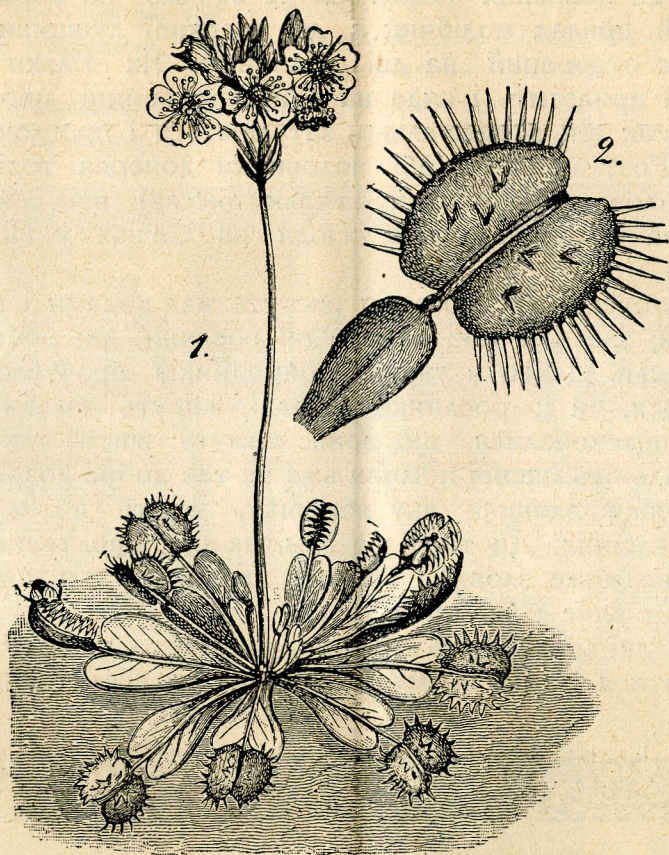
„Росичка круглолиста“, бо бачите, що вона має низом низькі округлі листки, густо зарослі залізистими волосками. На гузиковатім вершечку кожного волоска

3. Росичка круглолиста.

і на цілім волоску виділяється раз-у-раз липка теч, подібна до капель роси, яка заманює до себе комахи.

Коли комашка порушить такий волосочок, то прилипне до нього, а хочачи увільнитися, порушає ще й другі волоски і прилипає чимраз більше. За якої пів години

4. Мухоловка.

затягаються над комашкою усі ті липкі волоски і заливають її цілком тим гострим виділеним соком. Так тримають волоски комашку з десять годин і за той час рослинка зовсім її стравить. По кількох днях отвирається листок знову і жде на нову жертву. Цікаве, що коли в такий листок зловиться щось нестравне, приміром якийсь твер-

дий предмет, то листок подержить його хвилю, а потім
отвирається і викидає!

Третою рослиною, яка живиться комахами є „мухо-
ловка“. Ця рослина подібна до „росички“, з тою ріжни-
цею, що її кожний листок має на своїм кінці окремий
прилад до ловлення комах. Як це бачимо на образку —
то такий прилад подібний є до зверхньої лущини каш-
тана, і є отворений на дві половини. Як тільки якась
комашка прилетить і сяде на одній половинці цього при-
ладу — так він моментально затулюється і проглотує ко-
машку. Розтулюються обі половинки доперва тоді, коли
вже зі зловленої комашки зістали виссані всі соки. Ця
штудерна рослинка росте всюди на багнах у Північній
Америці.

Ці, описані тут, рослини ростуть над водами і на тор-
фовищах, але є й такі комахоїдні рослини, які ростуть на
сухій землі. Дехто з учених природників пробував пере-
свідчитися, чи ці рослинки справді живуть тільки кома-
хами, і переконалися, що вони можуть жити також без
комах, але без м'ясної поживи вже не так добре дозрівають.
Ті, що таки зловили яку комашку, мають потім кращі
цвіти і насіння. До того ще замітна річ, що такий один
листок не може зловити більше, як дві — три комашки.
Потім він вяне і завмирає.

От, які цікаві дива в природі. Варто нам її слідити
і дивуватися Божій премудрости, яка це все створила.

Хто стрілець?

Хто натягнути лука знає,
Той молодець!
Та хто вже й до мети стріляє,
Той стрілець!..

Ю. Ігорків.

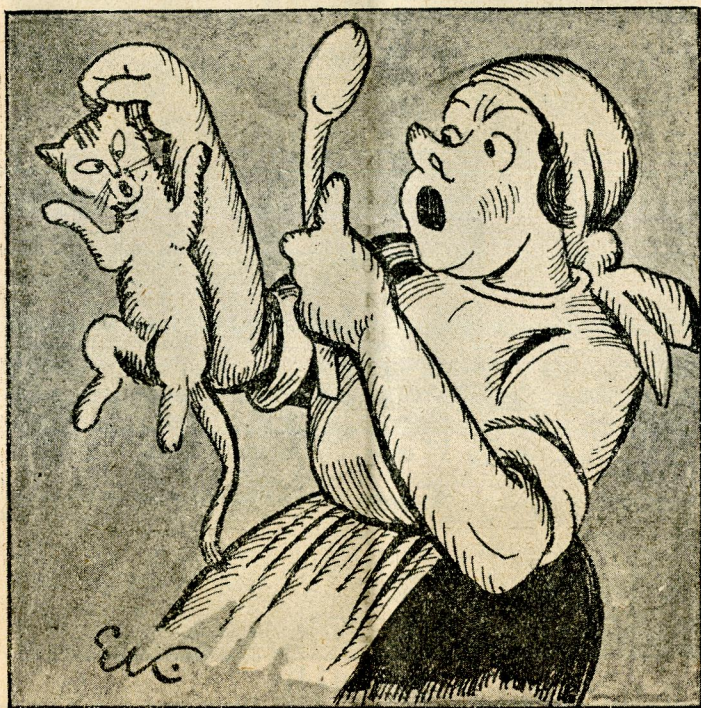
Сумна історія про трьох непослушних котиків.

— Сидить тихонько, дітоньки!—
Сказала кітка мати —
Я мушу хоч годинки три
По світу поблукати!

— Сидить чемненько в сіні тут,
Не виходить нікуди,

Бо ще вас люті пси візьмуть,
Або половлять люди!

Та лихо! Котики малі
Нечемні дуже були,
Про матірні ради всі
Як стій — зовсім забули.

Як тільки мати вийшла пріч,
Враз киці крик підняли,
Собі полізли всі до віч —
Кусатися почали.

І каже котик „Пазур Злий“:
— Ви всі бридкі, погані!

А я гарненький і сильний,
Я йду від вас, кохані!

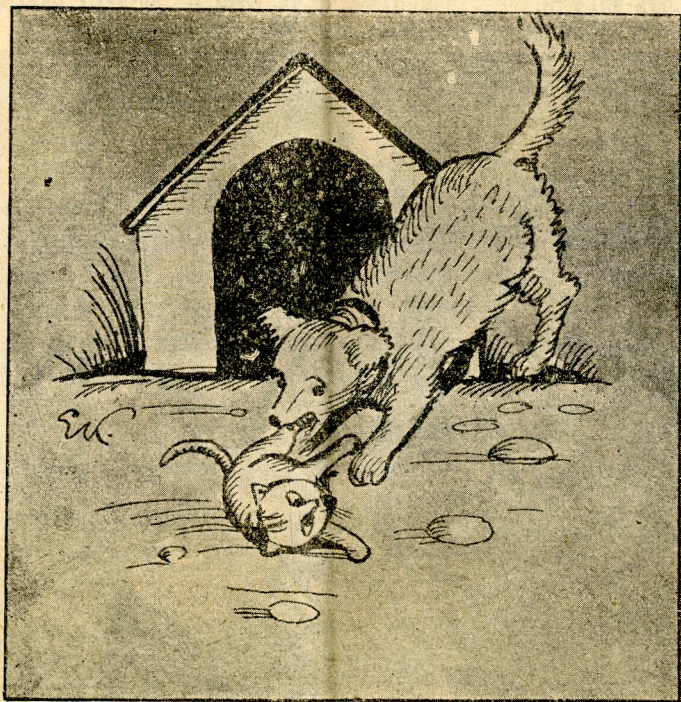
І як сказав, так поскакав
І вибіг зі стодоли,
Про раду неньки й не згадав
(Так не робіть ніколи!)

— Комора прецінь не мала,
Там би сховатись можна!
Хотів би лиш сметанки я
Ликнути з осторожна.

Так шепче котик, тихо йде,
Головку в горщик пхає,
Та ба — горщик назад уже
Головки непускає!

І як на те кухарка ще
В комору нагло входить,
За вушка котеня бере
І буком шерсть скородить.

Заплакав котик, „Пазур Злий“.
Тимчасом брат „Кіщюрка“ —
Також на двір пішов самий
І зачепив пса Бурка.

За це йому намняв боки
Наш Бурко, пес завзятий,
Буде „Кіщюрка“ ті часи
На віки пам'ятати!

Нещастя стрінуло й сестру
Їх наймолодшу, „Чічку“,
Вона саміська в ту пору
Побігла аж над річку.

Ой, мало хто з вас пережив
Таку страшну пригоду!
Там кицю хтось за хвіст зловив
І кинув бідну в воду.

І певно булаб киця та
На віки там пропала,
Та добра дівчинка прийшла
І кицю вратувала!

Принесла кітка мишки три
Тай важко зголосила:

— Що з вами, любі діточки?
Надіє моя мила!

— Хто так Пазурика побив,
Хто смів Кіщюрку дерти?
Тебе, Чічуню, хтось топив?
Ох-ох! Прийдеться вмерти!

А хорі киці кажуть: — Мяв!
На це ми заслужили!
Це за непослух кара нам,
Щоб ми так не робили!

Півень.

А я півень, вам не рівень,
В мене злотий гребінець,
Дві борідки, мов ягідки,
Хоч куди я молодець!

Ще лиш дніє, півень піє,
Довго спати не дає:
— Хто з вас, діти, не лінивий,
Най до праці вже встає!

— Годі спати! Час вставати!
Сонце вже пройшло сто миль!
Батько в полі, діти в школі,
В ліжку лиш ліную Василь!

Кукуріку-у-у!

Ю. Ш.

Когут, песик і лис.

Жив собі дідусь з бабусею, та жили вони в великій бідності. Всього майна у них тільки й було, що один когут і одна собачка. Тай цим не було що їсти дати. То каже раз голодна собака до когута:

— Знаєш що, брате когутику?

— Не знаю — каже когутик.

— А що, як би ми пішли в ліс? Тут нам жити важко, ходім, може що попоїсти трапиться.

— Ходімо — каже когут — гірше не буде!

І пішли вони в світ за очі. Ідуть так цілий день, аж стало вечоріти; пора нічлігу пошукати. Зійшли вони з дороги в ліс і побачили велике дуплаве дерево. Когут сів на галузці, а пес заліз у дупло, і оба заснули.

Рано, скоро світ, когут запіяв: Ку-ку-рі-ку-у!

Почув цей голос лис; захотілося йому когутячого мяса на снідання, тому підійшов він до когута тай став його вихвалювати.

— От — каже лис — що когут, то когут! Такого птаха я ніколи й не бачив. І піря прегарне і гребінь хоч куди, а голос—то розкіш. Злети но до мене, красавче!

— А чого? — питає когут.

— Підеш до мене в гості; у мене нині празник, я тобі гарного горошку дам.

— Добре! — каже когут — але мені самому якось ніяково йти... Зі мною ще є мій товариш.

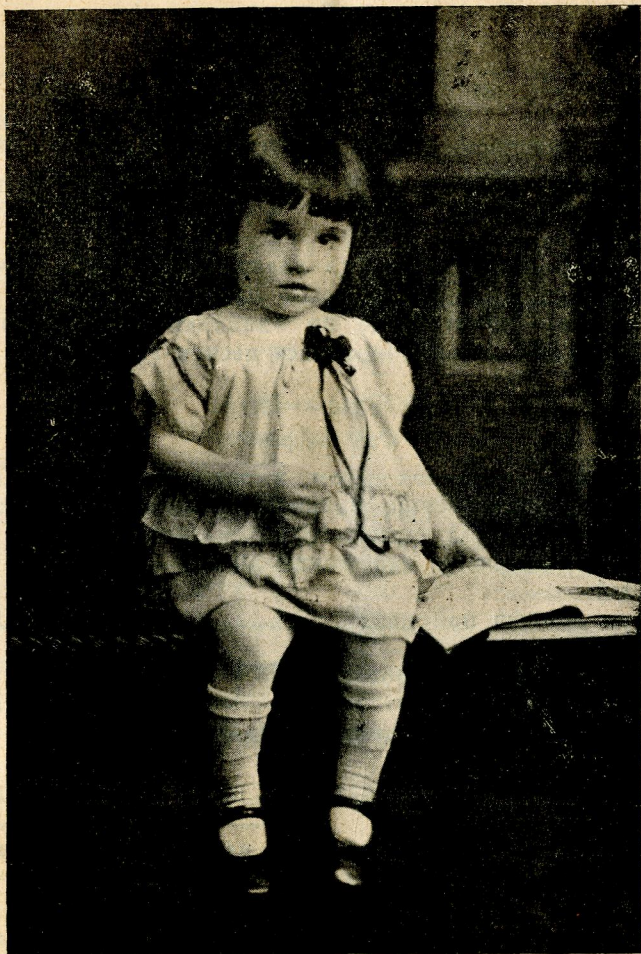
— От, яке щастя! — подумав собі лис; замість одного буде два когути! — А деж твій товариш? — питає когута. Я і його попрошу в гості.

— А там у дуплі ночує!

Лис кинувся до дупла, а пес його за шию хап! Зловив і роздер.

Найменша читачка „Світика“.

Хто мене не знає?
Я маленька Галя.
Свого батька й неньки
Дороженька ляля.
Хоч не на Вкраїні
З вами проживаю,
Але в Вінніпегу —
У заморських краях.
Та українська й щира
В мене моя думка, —

Я-ж є — Українка!
Звуся: Галя Кумка.
Я ще невеличка,
Лиш два роки маю,
Але любий „Світик“
Пильно все складаю,
А колись, як добре
Вже навчусь читати,
Буду в нім науку
І розраду мати!

Гри і забави.

Зайчик.

(Гра рухова).

В цій забаві число осіб повинно бути непаристе. Всі пари беруться за руки і стають в колесо; в середину колеса стає особа, що не має пари. Колесо крутиться і співає:

А наш зайчик на межі!
Їсть капусту тай книші.
Зів усі, один забув,
На межі собі заснув.

А ти, Яцю, пробудись,
На світ білий подивись!
В тебе є дві пари лап,
Кого любиш, того хап!..

По тій пісонці »Зайчик« ловить того, кого хоче, а тоді решта мусить собі пошукати нової пари. Хто остане без пари, той дає »застав« (фант) і йде за »зайчика« в середину. Забава йде доти, аж доки не призбирається десять »фантів«.

Так — Ні.

(Гра говорена).

Товариство сідає півколом, а один, звичайно найстарший, питає, кого хоче. На перше питання повинен кожний запитаний відповісти: »Так!«, а на друге: »Ні!« Приміром:

— Чи ти, Васильку, далі такий лінюх?

— Так!

— І не думаєш поправитися?

— Ні!

— А чи занєш, що тебе жде?

— Так!

— Ну, і ти думаєш, що ти мудрий?

— Ні!

Від дотепу питаючого залежить, щоби ця забава була смішною й насправду забавною.

Коли запитаний забудеться і на перше питання скаже: »Ні« а на друге »Так«, тоді дає фант.

Хто має роги?

(Гра говорена).

Одна особа вдарає пальцем в стіл і підносячи руку в гору, говорить: Віл має роги! або: Корова має роги! Кінь має роги! Воробець має роги! Муха має роги! (за кожним разом вдарає в стіл і підносить руку).

Всі особи, що бавляться, вдаряють також в стіл, але підносять руку лиш тоді, коли перша особа назве таке звіря, що справді має роги. Хто помилиться і піднесе руку приміром тоді, як перша особа каже: »Кінь має роги« — той дає »фант«.

Загадки.

Загадка складова.

Ти — ре — лі — ма — тор — таль — га — бет — курс
— лі — гал — до — ма — муд — рап — га — на — пу —
чу — дри — ти.

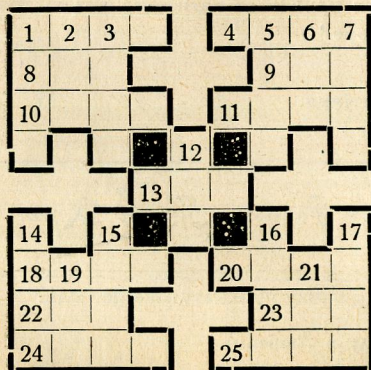
З порозкиданих 21 складів, зложити 8 слів, яких кінцеві букви, читані з гори в низ, дадуть назву місяця, радісного й сумного в недавнім минулім.

Значіння слів:

1. Рід батога.
2. Дерев'яна булава.
3. Свята книга у Жидів.
4. Назва бурі в гарячих краях.
5. Дотепний вершик з побажанням.
6. Казочні, маленькі люди.
7. Відклик від судового присуду.
8. Найвисше положений край на світі.

Перехресниця: „БУШ“.

(Уложила Одарка Лакуста).

Слова поземі:

1. Жіноче ім'я здрібніле.
4. Притока Припети.
8. Рід верби.
9. Орган слуху.
10. Голова католицької церкви.
11. Инакше: кут.

13. Німецький маляр і письменник, добре відомий читачам „Світика“
18. Рослина подібна до кмину.
20. Инакше: пані.
22. „ невірник.
23. „ чоловік.
24. „ регістер.
25. Слідує по провині.

Слова поземі:

1. Дерево, що цвіте в липни.
2. Перша біблійна жінка.
3. Господарський знаряд до весняних робіт.
5. Пасовиська порослі корчами.
6. Знаряд слуху.
7. Часть лица.
12. Дерево, що є символом сили.
14. Инакше: божок Арес.
15. „ кайдани.
16. Член родини.
17. Чумацький віз.
19. Гра в карти.
21. Камінна огорожа.

Загадки географічні.

1. Яке місто є членом родини?
2. Що це за місто, що має — рів?
3. Яке місто має назву птаха?
4. Як називається по німецьки місцевість: Потутори?
5. Котра ріка, є частиною дерева?

Загадки.

1. Білих овець повний хлівець, а межі ними червоний баранець?
2. В городі на воловоді — не їсть, не пе, божим духом жие?
3. Дорога без персти, кінь без шерсти, нагайка без шкіри?
4. Є круглий млинець, а в нім повно колісець тай каміння є також. Він меле все, як ніч так день, а ще досі на хліб не намолов?
5. Мала мама дванайцять доньок, а у кождої доньки по чотири кобелі, а в кождій кобели по сім яєць?
6. Що то за птичка, що в ночі одним оком глядить?
7. Як живе — то погане, а як умре — то красне, румяне?
8. Що то за дерево, яке сонця не видить?
9. Що то за водиця, що від неї в голові крутиться?
10. Що то біжить без спочинку і не стає на хвилинку; не старієсь, не вмирає, а все нищить — забирає?
11. Як вуголь чорний, а позиточний і моторний?
12. На землі — дерево, на дереві — лен, на льні — глина, а на глині дар Божий?
13. В лісі його рубаяють, а він на воді говорить?
14. В корчах росте, на поли — пасе, а як прийде до хати — то дітьми трясє?
15. На кулистім поли — кістяний плуг оре?

Загадочні візитівки.

(Уложив Андрій Гоза).

1.

Стефка Молени

Чим є ця панна?

2.

Роман Мит Кран

Яку прикмету має цей пан?

(Уложили уч. VI відділу в Любелі).

3.

Іван Діл

Хто є цей чоловік?

Ломиголовки.

1. Котра літра вибухає ?
2. Чим зачинається день, а чим кінчиться ніч ?
3. Котрий день у тижні найдовший ?

КУПУЙТЕ

та прочитуйте всі кни-
жечки, що їх подаємо до
Вашого відома на сьому
місці.

НОВІ КНИЖКИ

ЗАКЛАДАЙТЕ

собі домашні бібліотечки
і старайтеся зібрати
в них усі твори дитячої
літератури.

На днях вийшли накладом „СВІТА ДИТИНИ“ такі нові книжечки:

1. **О. Білоусенко: „ЛИСИЧКА-СЕСТРИЧКА“** — збірка усіх байок про лисицю, які є в нашій і чужій літературі. Ся збірка складається з 70 байок, получених зі собою в одну гармонійну цілість і становить неначе біографію штудерної Лисички-Сестрички. У змісті є 35 прегарних рисунків, виконаних відомим графіком В. Цимбалом. Зверхна окладинка у 2 красках — дуже приманлива для ока. Книжка має 144 сторін і є надрукована великими черенками на гарному папері. Надається вона на дарунки для дітей в віці 7—10 літ — від св. Миколая і на Ялинку.
Ціна книжечки 2.40 зл. (з пересилок 3.10).

2. **О. Білоусенко: „ЗАЙЧИК-ПОБІГАЙЧИК“** — збірка усіх байочок про кудохостого Яця Довгоухого з Корчів — що, подібно, як повисша збірка про „Лисичку-Сестричку“, являється життєписом миленького зайчика, від хвилі його уродин, аж до пізнього віку. Збірка складається з 30 байок, дуже майстерно звязаних в одну цілість, а 15 чепурних образків В. Цимбаала додає змістови неабиякої вартости. Для малих дітей, в віці від 6—9 літ — буде ся книжечка дуже гарним і милим даруночком. Надається одна й друга книжечка на лектуру в школі, на 2 і 3 степені науки в школах вселюдних — так на селі, як і в місті Книжечка має 70 сторін друку, а зверха окладинка є двобарвна.
Ціна книжечки 1.20 зл. — (з пересилк 1.80 зл.)

3. **Іванна Блажкевич: „МИЛА КНИЖЕЧКА“**. Се справді мила і прецікава книжечка для дітей І степеня науки у вселюдній школі, як також і для менших дітей по захоронках і дитячих садках. Є се збірка вершиків, про різні річі, що про них йдуть „бесіди“ на початках шкільної науки. Отже ся книжечка є необхідна в першій мірі для тих, що учать І класу — як і для тим, що „студіюють“ І класу. Авторка — відома всім читачам „Світика“ — велика любителька маельних школярів, для яких постійно працює і поміщує на сторінках „Світа Дитини“ дуже гарні оповідання та вершики — дала нашій дівторі цюю книжечкою дуже милий і гарний дарунок. Ціла книжечка складається з 24 вершів і 24 цілосторінкових образків — А. Манастирського. Ціна книжечки 70 сот. (з перес. зв. 90 сот.)

4. **Вільгельм Буш: „ДІРАВИЙ ЗУБ“**. Ага! Вже є щось гарного — скаже кождий читач(ка) „Світика“, наколи прочитає назвисько: Буш... Правда? І не помиляються вони, бо „Діравий зуб“ — се також „збірка“ 4 найбільше популярних та архикумедних сміховинок сего автора. Історія майстра Чоботаря, як йому доктор Таляревич вириває зуба — розсмішить усіх до розпуку. А знова пригода Грицька Немитого, як йому голяр відтяв кусень носа — забавить усіх і розжене всяку скуку. Але вже нічні лови на блоку, які устроює пан Яць — то не одному пригадають подібну історію із власних переживань. Про двох злодіїв — не буду писати, бо сю історію мусить кождий вже „власноочно“ прочитати і „власноуотно“ усміятися. Книжечка має 76 образків — а коштує тільки: 60 сотиків.

5. **Вільгельм Буш: „ХИТРИЙ МЕХМЕТ“**. Се вже історія, також дуже смішна — але вже „з иншої бочки“... Се переживання хитрого Турчина, Мехмета, на Кримі в часі якоїсь війни чи революції. Всі „благодати“ війни, які вона зі собою приносить — дуже штудерно та комічно представив тут наш, вічно дотепний, автор — любимець дівтори цілого світа, що одушевляється його сміховинками. А знайте, що сміх є для життя людини так само потрібний, як хліб і вода... А саме „Хитрий Мехмет“ — се жерело такого веселого сміху. Прочитайте — а переконається самі! Книжка має 22 образки і коштує всего лиш: 30 сотиків.

Хто ще досі не має у своїй книгозбірні сих 5 книжечок — нехай їх собі безпроволочно замовить висилаючи замовлення й гроші переказом на адресу:

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“ ЛЬВІВ, ул. Зіморовича, 3.

Запросини до передплати на рік 1929.

„СВІТ ДИТИНИ“

ілюстрований журнал для дітей.

що виходить раз у місяць в обемі 2 арк. друку, книжкового формату, розпочинає 10 рік свого існування.

Умови передплати на рік 1929:

Квартально 3 зл.

Піврічно 6 зл.

Річно. 12 зл.

Хто прише передплату цілорічну з гори, найdaleше до 31 грудня 1928 — то платить лише 10 золотих

Для заграниці цілорічна передплата 1 $\frac{1}{2}$ доляра.

Для Чехо-Словаччини цілорічна передпл. 50 кор.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

Родичі!

Слід Вам уже тепер заставитися: що мають Ваші любі діточки дістати в дарі від св. Миколая! Ви ж знаєте, що ГОЛОВНА КОНТОРА замовлень на всякі дарунки, які робить св. Миколай — знаходиться

у Львові, при ул. Зіморовича, ч. 3.

О скільки зачуваємо — то св. Миколай бажає в тім році з нагоди 60-літнього ювілею „Просвіти“ — обдарувати чемних діточок прегарними книжечками з барвними малюнками (діточок від 2—6 літ), а старших — річниками „СВІТА ДИТИНИ“ і „МОЛОДОЇ УКРАЇНИ“ з попередних літ. Тому вже заздалегідь замовляйте ті річі, щоби потім св. Миколай не найшовся в клопоті, коли забракне книжечок, або річників. Не відкладайте сего на **завтра!**

Річники „СВІТА ДИТИНИ“ в прегарній мистецькій оправі — це найкращі дарунки для дітей до літ 12. Ціни річників оправлених такі:

„СВІТ ДИТИНИ“

з 1923 — 5 зл.

з 1924 — 5 „

з 1925 — 12 „

з 1926 — 10 „

з 1927 — 14 „

„МОЛОДА УКРАЇНА“

з 1923 — 15 зл.

з 1924 — 15 „

з 1925 — 18 „

з 1926 — 10 „

з 1925—6 (разом) 25 зл.

Річники „Молодої України“ — це не тільки практичні дарунки для молоді до літ 18, але також **прегарні** настільні книги для кожного українського салону, для кожної української хати.

Хто посилає гроші з гори — не платить коштів пересилки.

Замовлення плати на адресу:

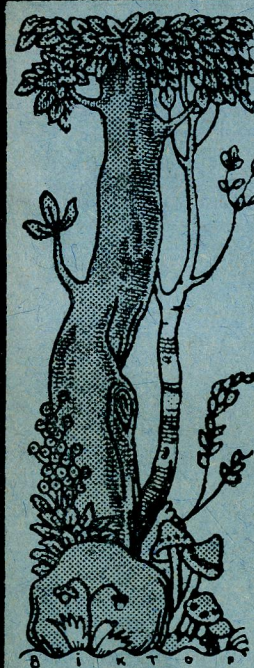
НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА, Львів, Зіморовича, 3.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 12.

ГРУДЕНЬ

РІК IX.

ЗМІСТ:

1. Не забудьмо за „Просвіту“ . . . 353
2. Перший сніг 354
3. Надходить зима 355
4. Сімнайцята казка дід. Тараса . . . 356
5. Про останніх київських князів . . 362
6. Зельма Лягерлеф 365
7. Вялі листки 366
8. Як слоні вратували мур. Жана . . 367
9. Як пальці сварилися 368
10. Що дістанемо від св Миколая . . 369
11. Забава на пустині 371
12. Колюча пригода, або лакомий крокодил 372
13. Глиняна скарбничка 373
14. Недокінчений вірш 375
15. А мені? 376
16. Що снилося Петрусеві про давніх людей 377
17. Розвязки загадок 380

Ціна 1 зол.

Запросини до передплати „Світа Дитини“ на рік 1929.

Отсим числом замикає „Світ Дитини“ свій девятилітний літературно-виховний доробок. Серед дуже важких умов приходилось видавництву через протяг цього часу працювати. Але воно бодро змагалося зі всякими перешкодами, бо йому присвічувала ідея виховання молодого покоління на творців кращого завтра.

І не завелось видавництво на своїх плянах. Маленький „Світик“ з кожним роком постійно зростає, з кожним новим роком приєднує собі чимраз ширші круги прихильників і читачів.

Гурт дотеперішних абонентів стає вже **дійсними передплатниками** газетки, а не вічними „посліплатниками“ згл. „неплатниками“. Наші абоненти зрозуміли вкінці те, що піддержуючи видавництво правильним виплачуванням передплати — творять добро для себе самих згл. для своїх дітей, яким сей журналік є: духовним кормом для мрійливих головок, розрадою для маленьких сердець та жерелом веселого сміху для щебетливих усточок.

Тому з певною вірою в побіду глядить видавництво перед себе і має надію що маленький „Світик“ — здобуде собі в недалекій уже будучности заслужене право горожанства в кожній країнській хаті, там — де є діти.

Умови передплати „Світа Дитини“ на рік 1929 подані на 4 сторінці окладинки. Вони такі самі, як були в 1928 році.

В тім році обходить 60-літний ювілей свого існування матір усіх наших культурних установ — „Просвіта“. Нехай же наші дотеперішні прихильники причиняться, з нагоди цього „Просвітянського“ свята, до поширення нашого журналіка в кругах своїх найближчих родин та знайомих так в краю, як і заокеаном.

Нехай кожний дотеперішній передплатник — приєднає на рік 1929 тільки **одного** передплатника, то зробить для добра загального дуже велику прислугу, бо запалить в однім ще дитячім серденьку любов до всего, що своє.

Передплати на рік 1929 просимо слати, після змоги, відразу цілорічні. Хто надішле цілорічну пердплату на 1929 рік — по конець грудня ц. р. — платить тільки 10 зол.

Всім тим нашим довжникам, які залягають з „післяплатою“ за 1928 рік (а деякі ще й за 1927 рік) залучаємо із цим числом виповнені чеки на квоту, як висока є їх залеглисть за газетку. Просимо всіх тих громадян, щоби не зволікали з вирівнювання цих дрібних квот, бо видавництво має також до вирівнювання ще багато речинцевих зобовязань — і числить на ті гроші, як грач на... „чотири тузи“.

Думаємо, що не заведемося на наших сподіваннях, бо від правильности плачення передплат та ретельного вирівнювання всяких залеглистей — залежить дальша судьба й існування на-

СВІТ ДИТИНИ

Не забудьмо за „Просвіту“!

Пам'ятайте цього року,
Українські діти, —
Щоби всі відсвяткували
Ювілей „Просвіти“!

Бо років уже в грудні
Шістьдесят минає,
Як „Просвіта“ наші села
Щиро просвічає.

Сумно було у народі,
Темні були села,
Як „Просвіта“ народилась —
Ясна та весела.

І почала працювати,
Темних просвічати,
Стала всі серця до сонця
Ясного звертати!

Перші книжечки вкраїнські
Між народ післала,
До знання і до науки
Всіх нас закріпила.

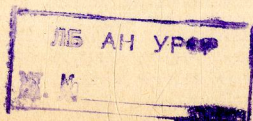
А як читальні по селах
Густо заложила,
Там народ весь згуртувала
І всіх зєдiniла.

Мов спільна всім щира мати,
Та „Просвіта“ славна —
Весь народ наш український
Просвічає з давна.

Вже великого й малого
„Просвіта“ навчила:
Що освічених не знищить
Жадна темна сила!

Тож „Просвіті“ ювілейним
Датком помагайте —
І з батьками в її члени
Нині всі вступаєте!

Ю. Ігорків.

Перший сніг.

Молодий Рябчик вийшов зі своєї буди і дуже здивувався. Світа божого не пізнав. Усе кругом біліло: і земля, і дерева і хати. Навіть його власна буда вкрита була білим пухом.

— Щож це за диво. Ніколи ще в своєму життю такого не бачив. А може це сон?

Протер очі. Ні! Це сама правдива дійсність. Ступає несміло по білому пуху і чує під ногами м'якість і зимно. А в очах ясно — ясно... дивитися годі. З дива не може зійти Рябчик.

Аж побачив kota Воркуна, котрого недолюблював і якусь ненависть чув до нього. Та тепер забув про незгоду. Підскаочив до нього і, вимахуючи несміло хвостом, спитав:

— Щож це сталося з нашими полями, лугами, деревами і моєю будою? Глянь, усе вкрите білим пухом. Мені лячно робиться від сього.

— Тобі лячно? А мені зовсім ні. Ось поглянь! І Воркун пірнув у сніг, як у пухову перину. Качався, брав у лапки грудки снігу, гриз їх зубами і викидав.

Рябчик тільки переступав несміло з ноги на ногу.

Раптом, де невзялася громадка школярів.

— А нуте, хлопці, в сніжки!

Всі як один хватають сніг до рук і піднімають такий шум і гармідер, що Рябчик забув про свій страх і здивування.

Він замішався між діти і став помагати в їх ділі. Гриз кулі снігові, котрі падали на него, качався по снігу, а одному хлопцеві відірвав нехотячи кусок латки на штанцях. Аж тоді діти зауважили Рябчика між собою. Тепер всі кулі снігові градом посипались на нього, і хоч се не було боляче, то все таки мусів утікати і здалека приглядатися веселій діточій забаві.

— А тепер поставимо діда-снігура! — сказав один із хлопців.

— Добре! Ставимо снігура! — повторила з вереском громадка і миттю кинулась котити снігові брили. За хвилину

стояв високий дід-снігур, з люлькою в зубах, навіть шапку мав на голові з якогось старого горщика.

Рябчик приглядався веселій роботі дітей і думав:

— От, бачите, до чого пригодився хлопцям-джигунам білий сніговий пух.

Гр. Кадлубицький.

Надходить зима.

Сувора ближитья зима,
З хмар сивих сніг вже трусить;
У кого захисту нема,
Той бідувати мусить.

Ви, любі діти, споможіть
Бідного свого брата —
Згадайте старців і сиріт
У ваших теплих хатах.

Зложіть любови чувство святе —
Чим зможе хто і вміє...
Хоч щирим словом — слово те
Так любо, ніжно гріє!

Марійка Підгірянка.

Сімнайцята казка дідуся Тараса.

— Гей, діти, до мене, казки слухати! — закликав дідусь Тарас, що сидів біля печі й докидав у піч дровець, бо на дворі метелиця й мороз таки на добре вже розгулялися. Воно й не диво — цеж уже 8 грудень! Ось-ось і святий Миколай приїде на білому кони. Тому й не довго треба було ждати, щоб усі діти зібралися. В таку метелицю не пустить ненечка жадної дитини із хати.

— Не треба мені, щоб ви поперстужувалися — каже.

Збіглися діти. Останній з'явився Володко. Він сам оправляє собі книжки до своєї бібліотеки. І тепер був при тій роботі. Та як дідусь кличе на казочку, треба все кинути й іти, бо такі цікаві дідусеві казочки. Та всеж таки мусів руки обмити й тому припізнився трохи. Але дідусь Тарас і так ще не зачав був казочки.

Каже дідусь Тарас:

— Моя казка буде про сміливців, що в глуху темряву перше світло кинули, на небезпеки й насміхи не зважаючи.

Було це вже давненько. В одній гарній країні жила княгиня Калина з чоловіком Бойомиром. Щасливі були та багаті й діточок добрих та слухняних дав їм Господь. Аж злюща Язя позавидувала їм щастя. І стала серед дітий незгоду засівати й сусідів на княгиню Калину юдити. І стали діти Калинині між собою спори заводити, а то й до кривавих розправ доходило. А Язя вже тішиться, так тішиться! Тай каже вона раз до Духа Пітьми:

— Друже мій ширий тай добрий, нашли ти там, на країну цеї гордої княгині Калини, такої пітьми, таку темну ніч зроби, щоб діти її один одного не бачили.

— Вже я — каже Дух Пітьми — не дармуватиму. Такої пітьми, темряви такої нашлю їм тамечки, що світа Божого не побачуть, шляхів не найдуть, виходу їм не буде.

І покрила густа пітьма всю країну. Ні промінчика сонця Божого не видно. А добрі сусіди терем княгинин обступили, княгиню в полон узяли, її дітий по світі порозганяли, а цих, що остали, на себе працювати присилювали.

Аж тут буря зірвалася, прочистила повітря, хмари розігнала й ізза хмар сонячко виглянуло. Та лишенько! Калинині діти до темряви привикли; разить їх уже ясне проміння, світло сонячне. А княгиня Калина нічого не знає, бо її лютий великан, Північний Медвідь, у тюрмі держить, прожитку їй не дає.

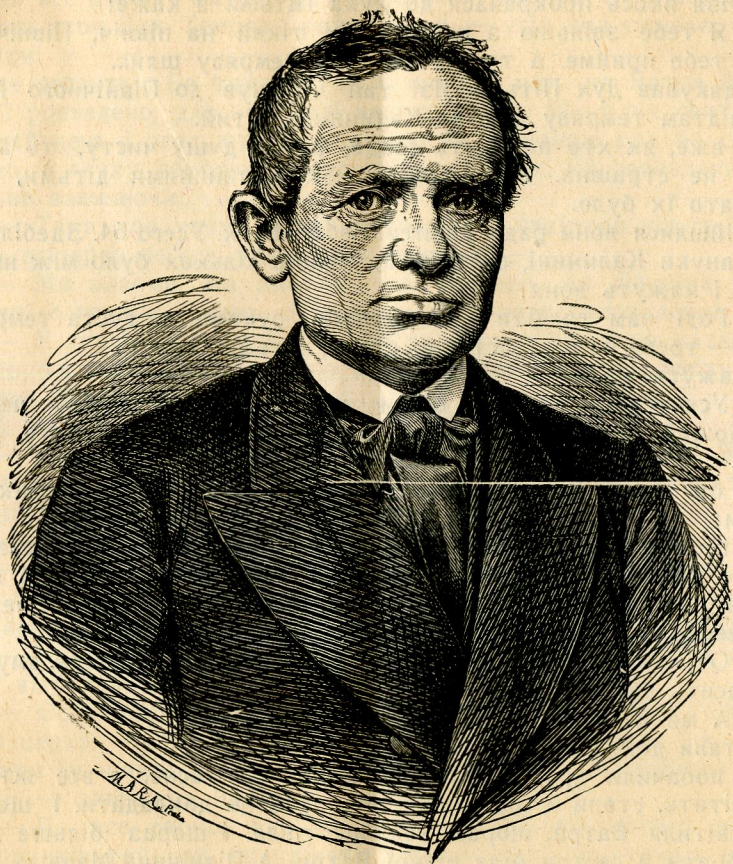
Але відважніші зпоміж дітий стали протирати очі й на сонце глядіти. Й видалося їм те сонце таке гарне, таке чарівне, хоч і сліпило їм очі до темряви привиклі.

І кажуть вони:

— А нумо темряву з хат рідних гонити, вікна великі в хатах пробивати та сонечко ясне у хати впускати!

І вже ясніше, відрадніше стало.

Та ба, Язя не спала. Не могла вже темряви насилати, бо другі люди Духа Темряви звязали. Так от стала вона прилабузнюватися до Калининих дітй, їх щир у приятельку вдавати.

о. Стефан Качала.

— А щож ви — каже — бідні сиротята самі вдієте! Довкола зависні сусіди, не дадуть вам ні просвітку, ні прожитку. От, ваша мати Калина в Північного Медведя проживає й добре їй тамечки, не нарікає. Там і більшість ваших братів і сестер живе. Він таки своє вам дасть. Ви до нього признайтеся, його мову, його звичаї за свої прийміть — бож ваша мова й звичаї ваші і так тепер у погорді всюди...

І так засіяла зневіру в серця дітей. І багато, багато сказало собі:

— Може й справді так воно краще буде?

І на їх очи наче полуда найшла, стали голосити:

— Ми, не Калиніні діти — ми Медведенки!

А Язя якось прокралася до Духа Пітьми й каже:

— Я тебе звільню з кайдан. Ти тікай на північ, Північний Медвідь тебе прийме. А ти відтам туди темряву шли!..

Подякував Дух Пітьми Язі тай чкурнув до Північного Медведя. І відтам темряву шле до Калининих дітей.

Та вже, як хто побачить сонце, а має душу чисту, то йому темрява не страшна. Були такі й між Калининими дітьми, хоч і не багато їх було.

І зійшлися вони раду радити. Небагато їх. Усього 64. Здебільша юнаки, внуки Калиніні, батьків їх тільки кількох було між ними.

От і кажуть вони:

— Годі нам глядіти з заложеними руками, як густа темрява залягає — треба нам одностайно стати, пітьму гонити.

І кажуть ще:

— Усяке діло треба з Богом зачинати. Тож ходімо перше в дім Божий, Богу помолитися, благословенства на святе діло просити.

Та ба! Доми Божі були в руках цих, що себе Медведенками називали:

— Не пустимо вас туди! — кажуть. — Ви м'які, а ми тверді!

І не пустили. Та дарма! Завзяті помолитися таки в хаті й подали собі руки до спільної праці. Запалили Ватру. Спершу була невеличка. І ці ніби-Медведенки стали підсміхуватися:

— От, — кажуть — як наш дядько, Північний Медвідь, дмухне тай загасить вашу Ватру.

— А ми не дамо. — кажуть завзяті.

І стали докидати палива.

Як побачили другі брати, що Ватра не гасне, а все ясніше сяє й світить, стали й собі прибігати. дровець докладати. І щораз ясніше світила Ватра, щораз тепліше гріла. І щораз більше горнутьсЯ брати й сестри біля рідної Ватри. А Північний Медвідь щораз більше прихильників тратить.

І згадали тоді діти ньеньку рідну, Калину, що в Північного Медведя в полоні була. І стали радити, думати:

— Не можна рідної ньеньки на поталу вороженькам давати, треба її з кайдан визволяти, у рідній хаті під божничком, на покуті саджати.

І як зірвалася буря світова, задрожав Північний Медвідь. Зібралися вже діти й унуки цих, що Ватру розвели тай заспівали:

»А ми нашу рідну Калину визволимо!«

А баба Язя аж зубами скрегоче:

— А глядіть — до чого вони беруться, чого їм захочується!?

Але прийшов Північному Білому Медведеві кінець. Його роздерли на дрібні кусні Червоні Вовки. І тепер знова злюща баба Язя таку суматоху зчинила, дурманом хитро Калининих дітей напоїла, що вони — замість свою княгиню визволяти — кинулися на себе...

Та все дарма! Ватра, раз розведена, горить, не згасає і гріє й світить, хоч Дух Темряви розпутаний — усіх сил уживає, щоб її загасити.

Не згасить!.. Бо тямлять діти, що для них ця Ватра й день, коли її розведено, для них тоді велике свято. Рік у рік святкують вони цей день і згадують із подякою та пошаною цих 64 сміливців, що в глуху темряву перше світло кинули, на небезпеки й на сміхи не зважаючи...

— Така моя казка, діти, сьогодні! — закінчив дідусь Тарас. А діти всі враз весело та втішно загомоніли:

— Ми знаємо, ми знаємо, що значить ця дідусева казка! Сьогодні 8 грудня — день «Просвіти»! Іі рокове та ювілейне свято!

— Я сподівався, дітоньки, що ви зрозумієте мою казку. Ну, а тепер, як звичайно, спитаю вас дещо про нашу «Просвіту». Хто заснував її тай коли?

А Володко зараз:

— «Просвіту» заснували в 1868 р., себто 60 літ тому. Засновниками були головню молоді люди, студенти університету та молоді гімназійні учителі. Старших було небагато.

— Добре! А вмієте назвати цих людей?

— А вжеж, — каже Славко. — Із старших найбільше заслужився тут о. Стефан Качала, сільський парох, пізніший посол до австрійського парляменту. Хоч на перші збори не міг приїхати.

— На цих зборах — каже Ромко — було всего 64 людей. Збори відбувалися в салі мійської Стрільниці у Львові.

— Основники хотіли почати збори богослуженням у церкві. Та всі церкви були тоді в руках москвофілів і вони не хотіли отворити їм ніякої церкви і назвали основників «Просвіти» ляхоманами — завважив Володко.

— Це все гарно, але ви мені досі тільки одного назвали з основників тай цей, як кажете, не міг бути на перших зборах.

— Там були ще зі старших: др. Ом. Огоновський, університетський професор, пізніший директор академічної гімназії у Львові, Василь Ільницький, Михайло Косак, пенсіонований урядник, і найстарший із них о. Йосиф Заячківський. Проводив зборами міщанин, член Стваропігійського Брацтва, М. Тсварницький — говорила Катруся.

— Ну, ну! Як бачу, то ви знаєте це все добре...

Діти тішилися, що дідусь Тарас хвалить їх і кожде рвалося відповідати на дідусеві питання.

А дідусь Тарас питав дальше:

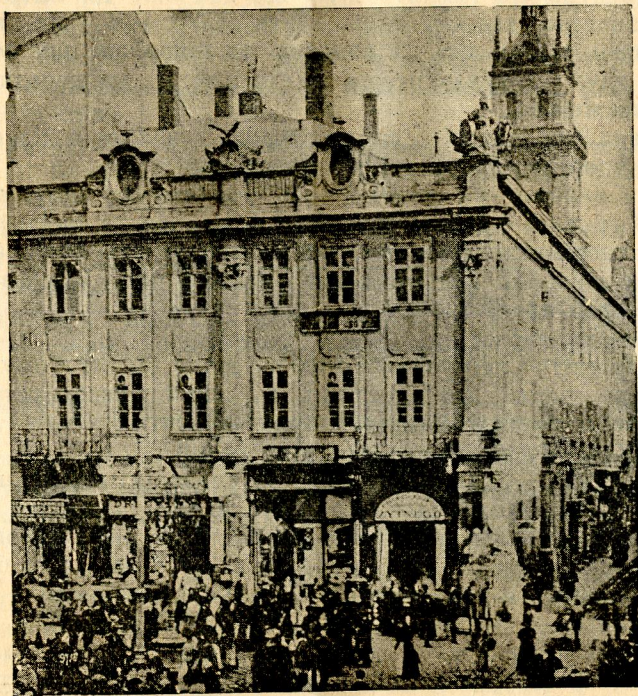
— А з молодших назвете мені важніших людей?

А Леся зараз:

— З молодих були там: Анатоль Вахнянин, Андрій Січинський, Федір Заревич і інші.

А Ромко на те:

— А ти, Лесю, забула згадати професора Юліяна Романчука, пізнішого голову «Просвіти» та посла до віденського парламенту й галицького сойму та дир. Олександра Борковського, пізнішого головного редактора «Діла».

Дім «Просвіти» у Львові, Ринок ч. 10.

— А яких ще знаєте заслужених людей для «Просвіти»? Славко на це:

— Треба ще згадати: Володислава Федоровича, діди́ча з Ві́кна, що був третім головою «Просвіти», і зробив великий запис на «Просвіту»; основатель «Діла» — Володими́ра Барві́нського і його брата Олександра, проф. Омеля́на Ого́новського та його брата Петра, що теж головували в «Просвіті».

— А хто з вас назве всіх голов «Просвіти» по порядку?

— Я, я, я, я! — закликали діти нараз.

— Ну, всі разом не будемо говорити, так годі, хай говорить Оріся.

І Оріся вичислювала:

— Першим головою був професор Анатоль Вахнянин; другим Юліян Лаврівський, віцемаршалок галицького сойму; третім дідич з Вікна, Володислав Федорович; четвертим проф. університету о. др. Омелян Огоновський, він був найдовше головою; п'ятим проф. Юліян Романчук, один із основників «Просвіти», що досі живе у Львові; шестим др. Євген Олесницький, визначний політик і засновник «Сільського Господаря»; семим проф. Петро Огоновський; осьмим радник Іван Кивелюк, дев'ятим проф. Михайло Галушинський. Тепер, коли проф. Михайло Галушинський вибраний сенатором, веде «Просвіту» заступник голови, проф. Іван Брик, що вже й давніше, по смерті радника Кивелюка, кермував «Просвітою».

— Гарно, гарно! — похвалив дідусь Тарас. — А тепер скажіть мені де міститься «Просвіта»?

На це Влодко:

— Давніше «Просвіта» містилася в різних наймлених домівках, а від 1895 р. має свою власну велику каменицю у Львові, Ринок ч. 10.

Тут Галя:

— Це дуже стара камениця. Має кількасот літ. Спершу належала до князів Любомирських, а потім була власністю польської родини Леваковських. Від них купила каменицю «Просвіта», головною заходами д-ра Костя Левицького.

— А хто знає, як називалася перша книжечка, котру видала «Просвіта»?

— «Зоря», «Зоря!» — закликала кількоро дітей нараз. — «Зоря», читаночка для сільських людей. Ми її бачили в дідуневій бібліотеці. Вона вийшла в 1869 р. А в 1877 р. вийшов перший календар «Просвіти».

— А який є улад «Просвіти»? — питає далі дідусь Тарас.

— «Просвітою» кермує Головний Виділ з головою на чолі. Далі йде понад 80 філій по всіх повітових містах Галичини й читальні по селах і містечках. Їх є тепер кілька тисяч. Членів мала «Просвіта» перед війною вже до 30 тисяч; тепер є членів багато менше — каже Ромко.

— Так, так, діти, тепер членів менше. І це власне сумне, бо «Просвіта» зробила вже дуже багато, для просвіти й освідмлення нашого народу, а зробилаб ще більше, колиб мала більше членів. Членом «Просвіти» повинен бути кожний свідомий Українець, що любить свій нарід і бажає йому добра.

— Ми, дідуню, будемо намовляти всіх, щоб вписувалися в члени. Попросимо також татка, щоб і нас у тім ювілейнім році вписав у члени «Просвіти» і заплатив вкладку по 2 зол. Як буде мати на рік «Просвіта» не сотки, а міліони членів, тоді певно наш нарід прийде до сили й значіння, — говорили діти одно перед друге.

Дідусь Тарас усміхався вдоволено та говорив:

— Гарно, діти, гарно...

Антін Лотоцький.

Про останніх київських князів і про занепад Київа через княжі міжусобиці.

(Роки 1125 — 1169).

В попереднім числі „Світика“ ви читали про славного київського князя, Володимира Мономаха. Як то він сильною рукою зібрав майже всі українські землі, як хоробро боронив України перед Половцями й іншими ворогами і як мудро та справедливо володів українською державою.

Князь Мономах умер 1125 року, як мав 73 роки, і його поховали в церкві св. Софії, яка ще й до нині є найкращою церквою в Києві й на цілій Україні і називається: „Софійський Собор“. Перед смертю напоявав Мономах своїх синів, щоби жили в згоді і приязни. Але не так сталося. Його наслідники стали воювати між собою, а через це підупав Київ раз на все.

Мономах лишив кількох синів, а з них найважливіші: Мстислав, Ярополк, Вячеслав і Юрій. По смерті батька головним князем у Києві став син Мономаха — Мстислав. Він був князем мудрим і справедливим, і старався управляти державою так мудро, як його батько. Але князував він дуже коротко, всего сім літ. А по його смерті настають лихі часи на Україні. Всі князі хотять панувати в Києві, а з того користають вороги і шарпають Україну, а Київ підупадає. Сини Мстислава хотять зробити Київ власністю свого роду, Мстиславичів, але на них ідуть війною другі сини Мономаха, то є їх стрийки (дядьки). Один з них — Ярополк, син Мономаха, таки став київським князем. Та хоч був це хоробрий вояка, але не зумів завести ладу й спокою. Він також князує тільки сім літ і вмирає, а його наслідником став його брат, третій син Мономаха, — Вячеслав. Але Вячеслава зараз таки проганяє з Київа Всеволод Чернигівський, не з роду Мономаха, і сам забирає Київ для себе. Він здирав з Киян великі податки, а котрі міста, чи села, не хотіли платити, на тих він спроваджував Половців зі степу. За це Кияне дуже його зненавиділи, і як він по семи літах умер, то покликали собі

на князя Мономахового внука, а Мстиславового сина — Ізяслава Мстиславича.

Цей Ізяслав був добрий князь, бо старався кріпко тримати при купі українські землі і не допускати до воєн за Київ. Але йому не давав спокою четвертий син Мономаха — Юрій, званий Суздальським, бо князував далеко на півночі, у місті Суздалі. Він називається також „Довгорукий“, бо справді мав чомусь дуже довгі руки. Цей Юрій упорядкував собі на півночі свою окрему державу і дуже собі її сподобав. Населення цієї держави то були Чуди і Фіни, а до них він спровадив з північної України ще багато Українців. З тої то мішанини людей почав вироджуватися новий нарід і нова держава. Це нарід московський і держава московська, названа так від міста Москви, яку заложив той сам Юрій — Мономахів син. Цей новий нарід і далші князі, потомки Юрія, хочай походили з українського роду, але стали потім найбільшими ворогами України.

Юрій сподобав собі північні землі, бо той мішаний нарід був йому послухний і в краю був спокій, бо ніякий другий український князь не лакомився на ці землі. Але Юрій захотів мати і Київ, бо київський князь мав тоді найбільшу пошану. Тому ціле своє життя воював він з Ізяславом за Київ і в тій боротьбі брали участь майже всі князі, бо одні стали по стороні Ізяслава, а другі по стороні Юрія. Юрієви вдалося здобути Київ, але він князував там заледво кілька місяців, бо Кияне самі пізнали, що він уже не дбає про Україну, але про свій Суздаль і Москву, і прогнали його, а Ізяслав князував у Києві далі аж до своєї смерти.

По смерті Ізяслава став князем його брат — Ростислав. Юрій Довгорукий знов здобув Київ, але скоро потім умер, а в Києві знову князував Ростислав, внук Мономаха (брат Ізяслава). Це був останній київський князь, який ще мав пошану у своїх і в чужих і вдержував спокій у державі. Князував вісім літ, а по його смерті став князем син Ізяслава, Мстислав.

За цього Мстислава прийшов на Київ і з тим на Україну останній удар. Син Юрія Довгорукого — Андрій

Боголюбський, зовсім уже відчужився від України і сидючи в Суздалі і в Москві, зависно поглядав на Київ, що все ще був величавим містом. Нарешті в році 1169, дня 10 березня, він зі своїми москалями напав на Київ і знищив його цілком. Повбивав усіх Киян, а жінок забрав у неволю. Обрабував церкви і навіть забрав образи зі собою. Від тоді Київ на довгі роки і віки підупав і стратив своє давнє значіння. На півночі росте в силу Москва, то є пізніша Великоросія, а на заході повсталася самостійна велика Галицько-Волинська держава, що сягала від Сяну аж до Дунаю. Про неї будемо писати в слідуючих числах.

А тепер запам'ятаймо собі це, що через суперечки князів з роду славного Мономаха Київ упав, а один син Мономаха — Юрій Довгорукий і його син Андрій дали початок московському народови, який справді і до нині „має довгі руки“ і все посягає ними по Україну.

Про це, як за князя Мстислава напав на Київ Андрій Боголюбський, якого дідо, Володимир Мономах, був колись щирим українським князем, пише наш поет так:

Застогнав весь степ широкий
Заридала Україна,
Йде з півночі в город Київ
Злая, чорная година.

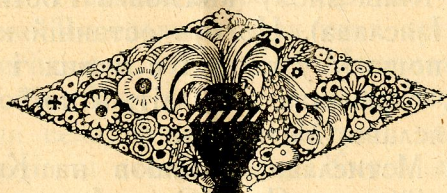
То Андрій, той син Вкраїни,
Що від неї відчужився,
В сірій півночі суздальській
Він на віки залюбився.

Хоче бути сам великим
І в Суздалі панувати,
Суне з ордою з півночі
Рідний Київ руйнувати.

Ой, Мстиславе! Не веселе
Було твоє князювання!
Слава в порох упадає,
Втіха впала в плач, ридання!

Впала орда у святині
І збезчестила ікони,
Вже не піде князь молитись,
Вже не вдарять рано дзвони.

Бо завзявся лютий ворог
Нашу славу скасувати,
Вже не блисне наша велич,
Плаче Київ — наша Мати!..

Зельма Лягерлеф.

(З нагоди 70 літнього ювілею уродин письменниці).

Зельма Лягерлеф уродилася 20 падолиста 1858 р. в малім поміщицьким дворі Марбака у Швеції, що про нього стільки красного оповідає в книжці: „Цікава подорож Нільса Гольгерсона з дикими гусьми по Швеції“, при нагоді оповідання про північно-шведський край Вермлянд. Свою молодість, аж до 22 р. життя, прожила в самітнім дворі між ріднею. Бабуня її вміла оповідати гарні казки, а мала Зельма дуже уважно те все слухала. А коли бабуся вмерла, то знов батько вмів розказувати їй багато цікавого про рідний край, про минуле життя та про давних земле-власників на околичних дворах.

Зельма Лягерлеф вже від вчасної молодости багато читала, а читання книжок пробудило в неї тугу написати також дещо красного та займаючого. У споминах зі свого життя оповідає нам, як написала перші вірші і як писала потім багато невдалих поезій та оповідань, заки пізнала, що як хоче посвятитися літературі, мусить багато вчитися. Тоді постановила, собі твердо, що піде вчитися. Батько спершу не хотів, бо дома були всі бідні, а Зельма мала ще більші рідні. Але потім таки його упросила. І так раз на осінь, як вже мала 22 роки, їхала до Штокгольму, щоби вчитися на учительку.

Безвпинна шкільна праця не дозволила їй багато думати про письменство. Аж раз дорогою, ідучи зі школи, прийшло їй до голови, що могла би написати книжку про давніше життя в ріднім краю та про минулих жителів, так як їй дома батько це розказував. Хотіла заховати собі „давні дорогі спомини, веселий супокій безжурних днів та красний край з довгим озером та з синіми горами“.

Та проминуло багато літ, заки книжка була готова. Тимчасом дома мусіли продати рідний дворець, а письменниця стала учителькою у полудево-шведським місті Ляндскроні. Через 10 літ працювала над своєю книжкою. Аж 1890 р., коли одна шведська жіноча часопись виписала нагороду за найкраще оповідання, відважилася. Вибрала із рукописи кілька розділів своєї книжки і післала їх до часописі. І її праця дістала справді першу нагороду з поміж всіх праць, що там були прислані. Потім мала зовсім посвятитися своєму покликанню, що тужила за ним усе життя і могла докінчити книжку. Була се, як пише сама, найщасливіша доба її життя. Книга, що її назвала після героїні, „Геста Берлінг“, зробила її нараз славною. Лишила учительювати, а переселилася до старого банського (копальняного) міста Фалюну, де досі живе. Написала ще потім багато красних книжок, котрі принесли їй найбільше признання, тай допомогли дістати велику нагороду Нобля. За сю нагороду відкупила знов малий рідний дворець і в ньому живе все в літі. Відбула також кілька більших подорожий по Європі

і до Палестини. З дальших її праць назвемо: „Єрусалим“, „Дива Антихриста“, „Дім Лілієнкрона“; оповідання: „Королівні з Кунгагеллі“, „Невидне ярмо“, та улюблені легенди про Христа.

В книжці: „Цікава подорож Нільса по Швеції“, котру написала дітям про свою вітчину а нею здобула собі мільони прихильних сердець по цілому світі, знайдете все гарне та убагороднене, як і в других її творах. Там пізнаєте Швецію з її високими горами, бистрими ріками та з великими озерами; з розлогими лісами і рівнинами, з цвітучими оселями та з їх статочними і пильними людьми. А в цілім тім прекраснім оповіданню, повнім найрізномородніших пригод, знайдете не лиш багато віхи, але й дорогоцінного поучення та заохоти. Як бачите, така бідна дівчина — а вміла прославити свій рідний край по цілому світі! А скільки там любови до всего, що рідне! Світ читає „Подорож з дикими гусьми“ так, як нового Робінзона, а письменники декотрих народів вже за тим взором пишуть подорожі та прогульки по своїй вітчині.

Життепис Зельми Лягерлеф нагадує нам життепис нашої поетки Марійки Підгірянки. Тільки Лягерлеф щасливіша, що годна вповні віддатися літературі і має до того матеріяльне забезпечення, а не мусить скитатися з місця на місце і тяжко працювати на кусник хліба.

Подав: Богдан Заклинський.

Вялі листки.

Вялі листки, вялі,
Із верби спадають —
Невтішені жалі
З вітрами співають.

Падуци — трепечуть,
Як зранене пташа —
І гинучи — шепчуть:
Де є весна наша?

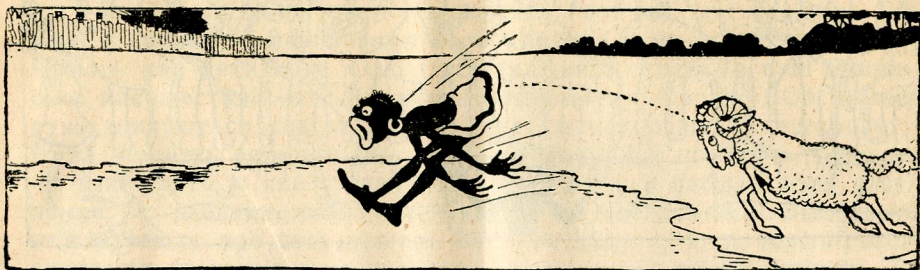
Й мені так жаль дзвонить,
Й моя така доля —
Й мене осінь гонить
Через чужі поля.

Де спинить — не знати,
Де гляну — там хмари
І дармо глядати
Край моєї карі...

Марійка Підгірянка.

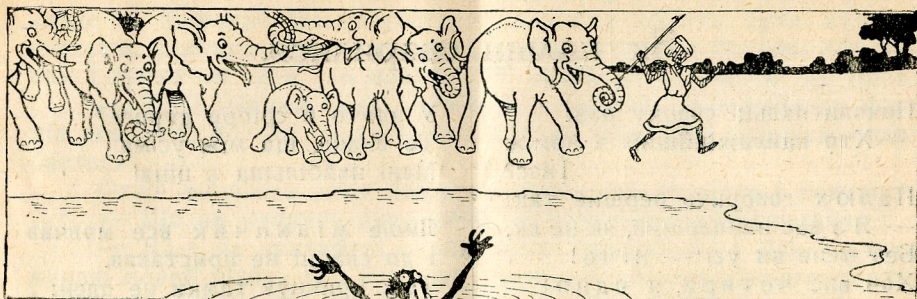

Як слоні вратували мурина Жана.

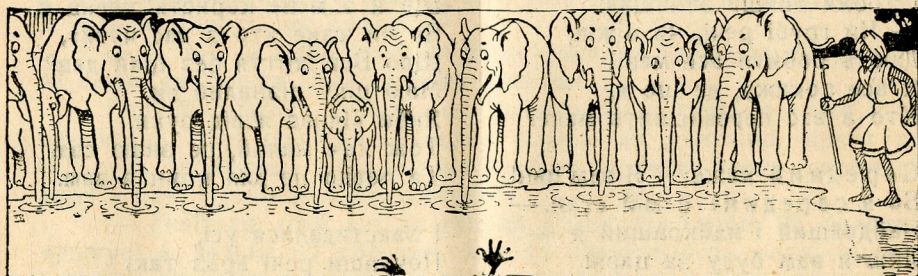
— Пробі! Ой! Ратуйте! —
Кличе мурин Жан —
Там жене за мною
Той лихий баран!

— Як візьме на роги,
Певно я пропав!
Ах, куди тікати?
Тут глибокий став!

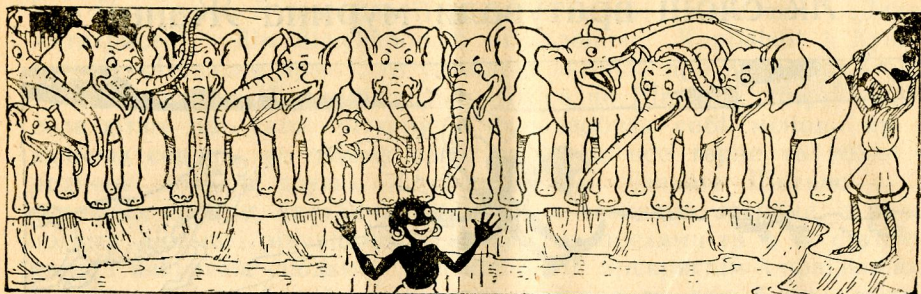
Жан у воду скочив,
— Топлюся! — кричить.
Вчув це Індус Додо
І над став спішить.

З ним іде сто слонів —
І сміються всі:
— Ах, небійсь, поможем
Скоро всі тобі!

Стали над водою,
Індус закричав:
— Пийте, слоні, воду!
Випейте весь став!

Слоні труби в воду,
Пють, і пють, і пють,
Вже вода маліє,
Береги вже схнуть.

І за хвилюк воду
Випили до дна!
Тішиться муринчик,
Що душа ціла!

І сміються слоні:
— Знайте, мурини!
Тую штуку втіти
Можем тільки ми! Ю. І.

Як пальці сварилися.

Почали пальці сварку раз:
— Хто найважніший з поміж
[нас?

Палюх говорить перший так:
— Я з вас найперший, як не як,
Без мене ви усі — нічо!
Хоч вас чотири, я одно!
Чи здієте без мене що?
Тому вам всім за короля
Повинен бути тільки я!

По нім указуючий встав:
І трохи тихше запищав:
— Чи грубі речі, чи ніжні,
Дають робити все мені!
Я все покажу, де що є,
Хто з вас перевищить мене?

Середний каже: — Я вам пан!
Бо в середині є мій стан, —
Найдовший і найкращий я —
Лиш я вам буду за царя!

А перстeneвий обізвався:
— Ще з вас ніхто не догадався,
Що всі прикрашують мене

У злото й срібро дороге?
То видно, що між усіма
Мені найбільша є ціна!

Лише мізинчик все мовчав
І до сварні не приставав.
Тож крикнув тамки не оден:
— Скажи, що з тебе за хосен?
А він їм смирно говорив:
— Й мене Бог так, як вас
[створив.

А як створив, то видно вже,
Що й з мене користь певна є,
Бо чи таке хто з вас чував,
Щоб Бог життя без ціли дав?
Мою ціну пізналиб ви,
Якби відпав я від руки.
Тож хоч малий, це знаю сам,
Та певно не для кпин я вам.

І завстидалися усі,
Почувши речі враз такі
І кажуть так: — Ну, що робить,
Мізинчик нас розуму вчить!
Говориш правду, наш малий:
Ми рівні всі — і ти такий!

З німецького переклав: Ю. І.

Що дістанемо від св. Миколая?

Пані Маслівська і пані Зданівська, то собі дві сусідки. Обі вони є добрими і дбайливими матерями для своїх дітей. Пані Маслівська має п'ятилітню Олю і девятилітнього Данка, а пані Зданівська має шестилітнього Юрчика і восьмилітню Марійку. Обі матері дуже піклуються своїми дітьми і стараються завжди надгородити їх за чемність якимось дарунком. А головню як прийдуть іменини, чи таке свято, в яке є звичай давати дітям на спомин всякі даруночки, як: забавки, книжечки — то, ні пані Маслівська, ні Зданівська не забувають про свої діточки. Вони, як добрі сусідки, навіть разом вибираються до міста на покупки і радяться, що мають купити. Та в тій одній справі вони ніколи досі не погоджувалися. Бо, як пані Маслівська купує все для своїх малих гарні мальовані книжечки, і милі для ока і хосенні для розуму, то пані Зданівська купує лише різні забавки.

Так було і минулого року на св. Миколая. Всі читачі й читачки «Світика» певно вже знають, що ті даруночки, які їм уночі кладе св. Миколай під подушку, насамперед мусять бути куплені в склепі, а купує їх для чемних діточок мати, або батько, або часом і вуйко чи тета, бо прецінь св. Миколай шепче їм до ушка:

— Ваші діточка чемні. Купіть їм даруночок, а я покладу його під подушку, бо сам не знаю, що котрем родичам і діточкам подобається!

Отже минулого року йшли обі наші пані до міста і радилися.

— Що ви купуєте для своїх? — питала пані Маслівська.

— Я — як звичайно! — відповіла Зданівська. — Для Юрчика куплю новий візок, але більший, щоби він міг сам у нього сідати, і кілька вояків, а для Марійки якусь гарну ляльку.

— Алеж, пані! — говорила п. Маслівська. — Чейже ваш Юрчик має вже повно тих візочків і зелізних вояків! А Марійка вже за велика, щоби бавилася ляльками. Купіть їм радше гарні книжечки. От — я своїм завжди купую книжечки і діти дуже вдоволені. А мячика до забави, чи ляльку, самі собі зроблять із лахміття і це їх більше тішить, як куплене!

— Е, ні! — відповіла пані Зданівська. — Таки, що книжка, то не візок чи лялька. Мої воліють забавки!

Пані Маслівська бачила, що не переконає сусідки і вже її не намовляла. Пані розійшлися; одна пішла до книгарні, друга до склепу з забавками. За якої пів години вертали знову разом до дому і пані Зданівська хвалилася:

— Дивіться, пані що за гарний візок! Не даром 25 золотих коштує! А лялька 30 золотих. Але то спеціальність, вона пищить і завертає очима, як жива!

— Мене на це не стати — говорила пані Маслівська. — Я купила своїм за 5 злотих різних книжечок, а для Данка дала ще оправити річник «Світа Дитини». Оправа коштує 2 золоті. Буде тішитися, бо він пильно складає всі числа «Світика», а тепер як-

раз прийшло останнє число за цей рік. Мене це все коштує лише 7 золотих, але потіха дітям буде велика.

Пані сказали собі »добраніч« і розійшлися; кожда побігла до своїх діточок.

На другий день — на самого Миколая — була у панства Масловських велика втіха. Коли мала Оля пробудилася і побачила біля себе чотири прекрасні книжечки з образками а на них ще й маленьку чоколядку, вона наповнила радісним щебетом цілу хату. Старший Данко, трохи поважнійший, побачивши під своєю подушкою гарно оправлений річник »Світа Дитини« з золотими берегами, а до того ще й нову книжечку: »Пан Чваньківський« та два гарні олівці, то встав скоренько і побіг до мамці, щоби обцілувати її за той даруночок. Потім брався читати свою книжку, але Оля просила, щоби їй прочитав деякі віршики під образками, то він мусів бавитися з Олею. Але він робив це радо, бо і ті книжечки, які дістала Оля, були для нього самого дуже милі й цікаві.

Так читали собі діти вже зо дві години, а мамця тимчасом щось там варила в кухні, коли нагло двері відчинилися і в хаті станула заклопотана чогось пані Зданівська.

— Ах, пані Маслівська! — сказала вона. — Може у вас є трохи йодини і яка перевязка, мої діти покалічилися при забаві!

— Ой, лишенько! — забідкалася пані Маслівська. — Зараз знайду все потрібне! А що там сталося?

— Я вийшла на хвилю з хати, а діти приставили до ліжка стільницю, поставили на лужок візок і хотіли обое зїхати на підлогу. Розуміється, що візок перевернувся і діти потовклися. Юрчик роздер собі руку до цвяшка в »дишлі« і пробив коліно на однім вояку, а Марій-а впала на свою ляльку, роздушила її і сама зранилася до кавчукового личка лялі. Не говорю вже про це, що візок зовсім розбився, а лялька поломила руки і розбила собі ніс, тай випало їй одно око..

— Ось, прошу, тут йодина і полотенце! — сказала пані Маслівська, даючи сусідці лікарство.

— Дуже дякую вам! — сказала пані Зданівська і глянувши зависно на Олю й Данка, що спокійно сиділи собі над книжечками, вибігла з хати.

А цього року, коли пані Маслівська йшла до міста, щоби знову купити дітям яку цікаву книжечку, наздігнала її пані Зданівська і сказала:

— Пождіть, підемо разом! Цього року і я вже піду з вами до книгарні! Бо бачу, що ті всі склепові забавки і дорогі і пусті. Куплю кілька книжок. А що радилиб ви мені купити?

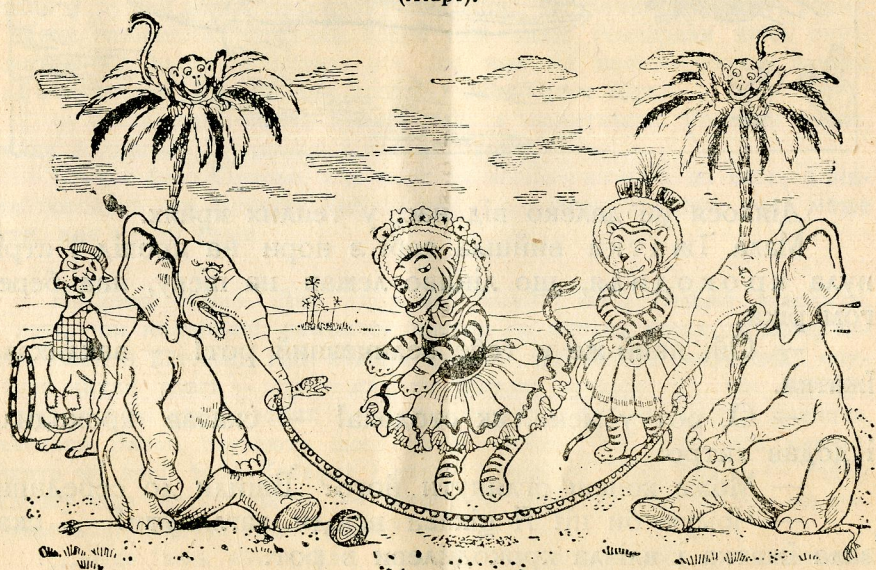
— Купіть Юрчикови — гарно оправлений річник »Світа Дитини«, а Марусі — збірку байок Білоусенка п. з. »Лисичка-Сестричка«.

— Дуже дякую за пораду! — і обі пані увійшли до книгарні.

Незабаром обі матері вертали разом домів. Та цим разом обі вже несли своїм дітям однакові дарунки: по кілька книжечок і по двоє великих червоних яблук та по коробці цукорків. Бо вже й пані Зданівська пересвідчилася, що такі дарунки найкращі. Всі інші скоро псуються і знуються дітям, а часом можуть бути навіть причиною каліцтва.

Забава на пустині.

(Жарт).

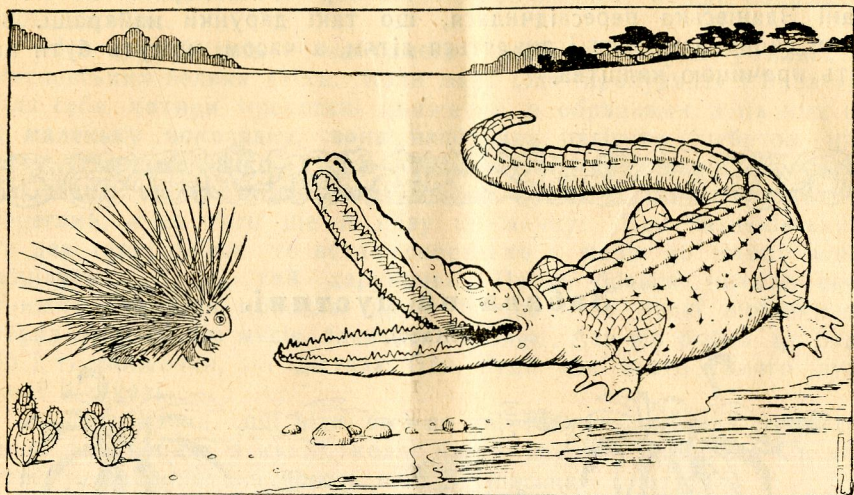

Тут пустиня, тут Сагара,
Тут Тигрівна, панна Кляра
Делікатно,
Акуратно,
Через вужа гарно скаче,
Не боїться і не плаче.

Це звичайна тут забавка —
Зараз скаче панна Славка...
Слоні гадину тримають
І потіху з того мають,
А дві малпи на горі
Подивляють штуки ті.

Колюча пригода, або лакомий крокодилъ.

Діялося це далеко від нас, у теплих краях.

Мала їжатка вийшла собі з нори на прохід і стрінула крокодила, що ліниво лежав на піску, над берегом ріки.

— Ой, який же в тебе величезний рот! — закликала їжатка.

— О, рот у мене, як стодола! — сказав крокодилъ і додав хитро:

— Може хочеш оглянути його? Ввійди до середини!

— Чому ж би ні! Я цікава всюди заглянути! — сказала їжатка і влізла крокодилеві в рот.

А лакомий крокодилъ лише — клап! — і замкнув пащу, хочачи їжатку зісти. Та колючки їжатки так поранили його піднебіння, що він зараз відчинив рот і крикнув:

— Геть! Забирайся мені з рота.

Їжатка вилізла з рота і сміялася:

— Чому ж ти так скоро відчинив пащу назад?

Але крокодилъ завив з болю, аж дві сльози потекли йому з очий.

Від тоді крокодилъ уже не лакомився на їжатку і коли здалека побачить її, та зараз замикає свій рот.

Глиняна скарбничка.

(З нагоди „Свята Ощадности“).

I.

Стояла така порожня і голодна на полиці тай гляділа одним вузьким очком на хату. Бідно було в хатині. Стара бабуся з малим хлопчиною, внуком Юрком, тут жили і бідували обоє. Найгірше було в зимі. Кругом сніг, холод, дров нема, а часом і їсти не було що. Тоді хлопець і бабуся мовчки голови похиляли: лише скарбничка згорда око прижмурила і гляділа з полиці на хату — хоч сама теж мала порожний животик.

Іхав раз — ще літом — гончар і викликав своїм грубим голосом:

— Миски! Горшки! Міняй, міняй! — Із села бігли гуртком діти і зносили ганчірки і лахи, а гончар досвідним оком оглядав лахміття, важив у руці і давав щасливому хлопчині, чи дівчині, мисочку, горня, а часом глиняного когутика. Юрко теж виніс гончареві якісь онучі і дістав від нього послідню річ, що мав на возі — якесь пукате »збанятко«. Так казали хлопці і сміялися з Юрка:

— Диви, диви, Юрко купив лялю з живитиком! Голоден Юрко, та ще й другого голодняка поніс до хати!

Стидно було Юркови, але заніс те »збанятко« до хати, а відтак поставив на полицю. Бабуся теж не знала, до чого воно може бути, але нехай буде!

II.

На дворі темно. Дме студений вітер і вюга сильно заводить. У хаті, при маленькій лямпочці, кругом на лавках попід стінами, сидять баби й дівчата. При кожній кужіль. Фуркотять веретена; снуються нитки довгі — предсвгі, як бідного недоля, як ніч зимова. А там із печі двоє оченят блищить: відкриті усточки і отсі оченята, бачиться, разом слухають щось дуже цікаве. Там при углі скрині, сидить на лаві баба Хабайка і казку говорить. Таку гарну — гарну казочку про цвітку щастя — папоротин цвіт! Слухає Юрко, не наслухається! Чиж не гарна казка?..

...»Йде Івась лісом, йде, а навкруги нього страхіття, аж волосся дубом стає. Темно у лісі, алеж Івась їх добре бачить! Якась велика рука з довгими кігтями ось-ось вже його має зловити. А тут із заду, над ухом, щось заревіло — засміялося, аж луна лісом покотилась... — То знова плач роздався, та такий болісний і жалібний, що аж серце жалем розриває... Може то мамуня за своїм Івасем плачуть? Але ні! — Івась знає, що то лихе хоче його з дороги завернути, хоче, щоб він хоч оглянувся, а тоді його на шматки розірве, і сліду по нім не стане. А він те добре знає, що оглядатися не можна.

Іде — біжить вперед, все вперед. До коріння покалічив собі ноги, одяг пірвався, лице і руки подрапали колючки, а він лише одно думає: Вперед — до щастя, до долі! Вже сил не стає: сміється, регоче лихе кругом і руки вже по свою жертву простягає. — Останком

сил кинувся вперед Івась і нагло — все заціміло, немов у церкві, а перед ним, серед лісової прогалини засіяло голубе світелко. Се був папоротин цвіт, той, що один раз на Івана, на Купала, в опівніч зацвітає і долю-щастя приносить тому, хто його дістане...»

Замовк ліс — ні листочок не шелесне. Припав Юрко до чудної цвітку, зловив руками... — Запекло, ой, як запекло, але не пустить Юрко; сховав за пазуху і притиснув до груди.

І відчув Юрко, що чудна цвітка входить — вростає йому в серце, наповнює душу бажанням діла, праці і труду; дає йому охоту і міць, і витревалість. Заясніло веселе, радісне сяйво кругом нього, і враз почув звучний голос:

— Поборов ти лихе страхіття, що на тебе засіло: лінивство, сміх людський і зневіру, за те осягнув ти цвітку чудну, котрій на імя: Сильна Воля. Вона поведе тебе до щастя, до долі і зробить з тебе знатного чоловіка. Одначе відразу ним ще не станеш. Я зачарую скарбничку, що стоїть на твоїй полиці. Ти годуй її сотиками, а вона тобі принесе велике багатство! Лише сміло і вперто!..

III.

Вже ясно було на дворі, а в хаті тепло, бо бабуса досвіта встала, щоби затопити в печі. Юрко підвів головку і зір його упав на пукату скарбничку. Невжеж все було тільки гарним сном? Алеж ні — се не сон хіба, бо ще звонять йому в ухах звучні слова: »Лише сміло і вперто!« А там з полиці зачарована скарбничка сміється до нього. Отже се правда. Так, дійсна, певна правда. Він-же чує у своїй душі чудну цвітку; вона стане йому приятелькою і помічницею на ціле життя.

IV.

Спокійний осінний вечір вкривав село. Два подорожні, що саме надійшли, з полекшою глянули на достатнє господарство, що розсілося на краю села. Побіч гарної мурованої хати, господарські будинки довгими раменами обіймали обійстя. Побіч повних stodіл, стояли великі стирти збіжа. По подвір'ю бігала челядь. Зі стаєн чути було бляєння овець та гамір худоби. Знатний і поставний господар стояв перед хатою і глядів на дорогу. Подорожні поздоровили його і просилися на нічліг. Господар прийняв їх радо та попросив до хати. Подорожні зі здивуванням приглядалися веселій свободі, що панувала в хаті. До вечері засів господар разом зі своєю челяддю і наймитами. По вечері, перехрестившись, встав господар із свого місця, підійшов до стіни, а вийнявши з калитки один сотик, вкинув його до малої, пукатої, глиняної скарбнички, що стояла на полиці поміж образами. Здивувані подорожні спитали, що се має значити. Тоді господар оповів подорожним цілу ту історію, яку ми вже знаємо. А коли скінчив своє оповідання, додав:

— Від памятного ранку, я пильно годував свою скарбничку. Кожний зароблений гріш я їй ретельно віддавав; а коли була вже

повна, я, через мого учителя, передавав зібрані гроші до більшої скарбниці в місті. Я навчився щадити не лише гроші, але також час і здоров'я своє і других. В той спосіб я дійшов до багатства. А побіч нової скарбнички, я ховаю, як святість, черепки з моєї першої глиняної скарбнички. Не оглядався я на посміх інших, не зневірився в хосенність моєї праці, не піддався ні разу лінивству, лише кріпив у собі силу волі і дійшов до наміреної мети. А все лише сміло й витривало!

Ранком розпрощалися подорожні з тим мудрим господарем, а коли повернули домів, один із них списав все те, що чув і передає ось тут через «Світик», вам, молоді читачі, для заохочення вас до праці та ощадності, через що досягнете кращу долю і щастя в житті.

Вуйко Левко.

Недокінчений вірш.

Один поет написав вірш і післав його поштою до „Світика“. Але по дорозі папір десь перемок і на кінці декотрих слів замазались букви так, що годі ті слова дочитати. Ми просили автора, щоби підписував замазані місця, але він сказав:

— Друкуйте так, як є! Дотепні діти самі догадаються, що там бракує і допишуть собі замазані букви, кожний у своїм „Світику“.

Отже ми друкуємо цей віршик і просимо наших малих читачок і читачів, доповнити слова на кінці деяких стрічок. Це буде легка справа для вашого дотепу.

У гаю — за горою
Косив косар ко — —,
Косив та з косарями
Із рідними бр — — — — —
Косив траву шовкову
І вів таку роз — — — — —:
— Що в світі найясніше?
Що в світі найчи — — — — — ?
А браття відповіли,
Як до обіду сі — —:
Що в світі найя — — — — —
Чар весняної дни — —,
Що в світі найчи — — — — —
То серденько ди — — — — —.

А мені?..

Галя їсть смачненько
Кашку з молочком,
Брисько жде голодний
І вертить хвостом.

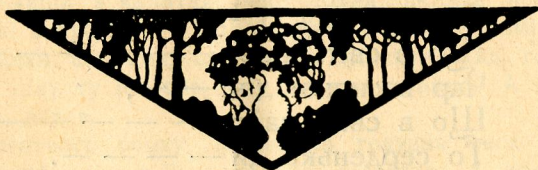
— А мені, Галюсю,
Ти не даш нічо?
Я разом з тобою
Бавлюся в одно...

Каже старша Нуся:
— Так, Галюсю, так,
Бачиш, що голодний
Песик — неборак...

Ти про нього, сестро,
Теж не забувай —
І йому в мисчинку
Їстоньки подай!..

Ю. І.

Що снилося Петрусеви про давних людей.

Якось перед феріями була в четвертій класі народної школи в Залужках дуже цікава лекція. Пан учитель оповідав дітям про давних людей, як вони виглядали, що робили, чим жилися. Діти слухали викладу з незвичайною увагою. Бо й дивні-ж були ті давні-давні люди, що їх кістяки знаходять ще й тепер по глибоких печерах, у яких вони жили. Там же знаходять і всяке знадіб'я, якого наші давні предки вживали. І на тій основі вчені доходять до висновків: як ті предки жили і які вони були.

— Не відразу стався чоловік таким, як ось нині є, — говорив пан учитель. — Спершу, дуже давно, бо десять або й сто тисяч літ тому назад, чоловік був дуже слабою і непорадною істотою. Не знав він ще огню, не вмів його розпалити, отже не міг собі нічого спекти ані зварити. Мусів отже їсти все сире: овочі дерев, ріжні корінці і сире мясо убитих звірів. А як прийшла дощева, або зимна пора, чоловік мерз, не мав чим завітисся. В ночі, як сидів у своїй печері, де жив, то сидів у п'їтмі, бо не мав чим світити. Там часто нападали його в ночі дикі звірі і роздирали, бо не мав їх чим відстрашити.

До боротьби зі звірятами не мав иншої зброї, лише камінь і палицю. Тому важко приходилося боронити себе і своєї родини, або полювати на звірят, щоби придбати мяса на харч і шкури на одяг, бо люди вдягалися тоді в шкуру, здерту зі звірів. Люди ночували тоді по норах і печерах або на деревах, а вже найвигідніше було спати в затишній печері на сухім листю.

Довший час прожив чоловік у таких дикім і безпомічнім стані. Його життя поліпшилося, коли здобув огонь. Не знати, як людина перший раз викресала огонь; можливо, що грім запалив дерево в лісі і чоловік піддержував уже той огонь; а може через якийсь инший випадок, приміром від спеки, запалилося десь сухе листя, чи трава. Досить, що маючи огонь, чоловік уже їв печене мясо, мав чим овітисся в зимі і мав чим відстрашити дикого звіра. При допоміг огню чоловік виробляє собі і кращу зброю. Замість камінних і деревляних сокир, чоловік робить собі залізні і мідянні ножі й списи, бо вже міг на огни перетопити металі. При допоміг огню чоловік почав випалювати горшки з глини, залізним ножем вироблював собі з костей гребені, ігли і всякі прикраси, приміром, нашийники з зубів убитих звірів, — так, що запас домашніх річий у нього збільшається.

Маючи вже таку зброю, як правдиві сокири і списи, чоловік краще полював на звірят. Одних убивав, а других ловив живцем, звичайно молодих, і освоював, щоби мати з них користь. Освоївши вівцю, козу, корову, мав чоловік молоко, вовну, шкури, мясо; освоївши коня, мав добре звіря, яке його носило на своїм хребті; освоївши пса, мав чоловік вірного сторожа в ночі і доброго помічника на ловах. Ті люди, що вже мали огонь і освоєні звірята, здобували

і підбивали собі всіх тих, що тої штуки ще не знали і вважали цих, що мають огонь і коні, за якихось півбогів, яких треба боятися і слухати.

На таких вищих степені культури прожив чоловік знову довгий час, тисячі літ. Та ще не осів він на місци, не будував сіл ані міст, бо на що йому хати, коли він нині тут, а завтра там? Як стадо його коров і овець випасло траву в одному місци, він переганяв їх далі й провадив без перерви таке кочівниче життя. Тільки шукав піль і лук, вкритих густою травою і диким збіжем. Раз, випадково певно, чоловік переконався, що з зерна того збіжа можна робити крупи і муку, а з того пекти смачні коржі. Тоді знову людське життя відразу змінилось. Чоловік сів зерно і ждав на жнива, отже мусів уже сидіти на однім місци. Почав будувати хати: спершу з глини, потім з дерева. Повставали перші села; в селах мусів бути якийсь порядок, якась влада. Люди лучилися в громади, в племена. Почали думати над поділом праці. Один робив це, другий те; почався обмін, торговля. Повстали перші міста, де були склади з товарами, а для їх оборони повстало військо, якому приказували князі й королі. Так поволи, аж на рілльничім ступні культури, завязалося таке життя, яке бачимо нині. Тільки в тих околицях, де земля не надається на управу збіжа, люди далі кочували зі своїми стадами. Ще й нині є такі кочуючі племена в Азії і в полудневій Америці.

На цім пан учитель закінчив свій виклад і учні пішли домів, думаючи ще про цікаві річи, які почули в школі. Та найбільше задумався над цим малий Петрусь. Він навіть не пішов до дому, але звернув за ріку, в луги і ляг собі там у високу траву. Він задивився в синє, чисте небо і задумався про ті давні часи на землі, про які говорив пан учитель в школі...

Нараз сталося диво! Петрусь побачив над собою грубе галуззя дерев; глянув довкола, а він лежить перед темною печерою в лісі-пралісі. З ним сидять разом якісь незнані люди, чорні, розкудовчені, прикриті шкурою звірят. Були там старці, жінки, діти, молодці. Деякі з них показували йому якісь знаки руками, щось кричали, сміялися. Дехто держав у руці грубий кіл або камінь.

І Петрусь почув, що він також такий. Дивиться, а він нагий, тільки овечою шкурою прикритий. Але він почувся сильним і дужим і ніби який вожд почав приказувати тим людям. Але приказував криком і знаками, бо показалося, що ані він, ані ті люди не вміли ще говорити.

Один з молодших приніс убиту серну. Люди кинулися до неї, зняли з неї шкуру кремінними ножами та розривали мясо і їли сире, аж кров капала з нього їм по бороді.

Петрусеви стало осоружно дивитися на такий обід і він пішов собі від тих людий геть, лісом, аж запала ніч. Він виліз на дерево, ляг собі на густе галуззя і заснув, накрившись шкурою. А рано збудився і далі пішов просто. Аж коло полудня вийшов з ліса на прекрасну, цвітучу леваду. Дивиться, а на леваді пасуться якісь

звірята, великі і малі, кудлаті, з рогами, білі, чорні, красі і перісті. Він уже хотів утікати, але втім побачив між тими звірятами гарного молодця, що сидів на якомусь чорному звіреви, якого Петрусь досі не бачив (а то був освоєний кінь!). Та найбільше здивувало Петруся це, що звірі не втікають, ні не нападають на нього ані, на того молодця, що сидить на високім звірі, одягнений також у шкуру, але якось краще прилягаючу до тіла, чим у Петруся. Довкола молодця бігли ще якісь звірята, подібні до вовків (а то були пси!)

Молодець побачив Петруся і зараз бистро скочив на тім звірі до нього, аж буйна грива звіряти розвіялася на вітрі. Петрусь вже настрашився, що цей чоловік певно хоче його вбити, але побачив приязне лице молодця і ждав спокійно, що буде. А молодець на коні перебіг біля нього й минув його, держучи в руці якусь довгу гостру палицю (а то була списа). Петрусь оглянувся і аж тепер побачив, на кого біг той чоловік. Недалеко за Петрусем стояв великий медвідь і був би його певно роздер, якби не молодець, що прошив саме тепер медведя своєю довгою палицею.

Тепер молодець зіскочив з коня, підійшов до Петруся і, дотикаючи його руками, щось приязно викликував і усміхався. Тоді надїхало ще кількох таких, окружили Петруся і приязно промовляли та танцювали довкола. Потім один узяв його за руку і повів через леваду. З далека було чути якийсь милий запах. Люди довели його нарешті до якоїсь колиби з галуззя. Там горів огонь, а над огнем тримали жінки на довгих дручках великі кусні мяса. Петрусеви здавалося, що це все бачить перший раз у життю і він дуже дивувався. Люди показували йому на огонь, на мясо й на уста, значить, що дадуть йому їсти. Петрусь був дуже голоден і жадібно втягнув у себе запах жареного мяса, аж крикнув радісно: „Ах!“

І в тій хвилі він побачив, що все те пропало, і він знову лежить над річкою. Не в шкурі, але в блюзі, а біля нього книжка. Отже те все — то був сон, що приснився йому під впливом нинішньої лекції, як він заснув над рікою, думаючи про давних людей.

Тепер йому ті давні часи були ще більше зрозумілі. Бо він бачив їх на власні очі і переживав їх.

■ Хоча в сні — але таки бачив!

Розвязки загадок.

Число: 10.

Складова загадка.

1. Ягуар. 2. Рандеву. 3. Озиріс. 4. Севастополь. 5. Лошак. 6. Артеміда.
7. Ванілія. 8. Мізантроп. 9. Уговір. 10. Дараба. 11. Речітатів. 12. Ирод. 13. Йона.
Цілість: Ярослав Мудрий — Руськая Правда.

Шаховий коник.

Блаженна тричі тая добра мати,
Що вкаже дітям зорю провідну
Любови, праці, труду і посвяти,
На все життя покаже їм мету!

Я. Вільшенко.

Шаховий бігун.

Через слюзи і терпіння
Шлях веде до просвітління:
Хто боровся скутий тьмою —
Тому сонце — мрія мрій. О. Т.
„Поza межами болю“ (стр. 125).

Загадочна візитівка: Кооператор.

Число: 11.

Складова загадка.

1. Гарап. 2. Мачуга. 3. Тальмуд. 4. Торнадо. 5. Мадригал. 6. Ліліпут.
7. Рекурс. 8. Тибет. Цілість: Падолист.

Перехрестна загадка „Буш“.

- Слова поземі: 1. Леся. 4. Случ. 8. Ива. 9. Ухо. 10. Папа. 11. Уголь.
13. Буш. 18. Аниж. 20. Дама. 22. Раб. 23. Муж. 24. Спис. 25. Кара.
Слова прямовісні: 1. Липа. 2. Ева. 3. Сапа. 5. Луги. 6. Ухо.
7. Чоло. 12. Дуб. 14. Марс. 15. Диби. 16. Мама. 17. Мажа. 19. Нап. 21. Мур.

Загадки географічні.

1. Стрий. 2. Яворів. 3. Орел (в Росії). 4. Schweissgeleise. 5. Прут.

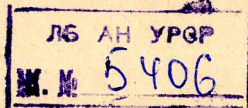
Загадки: 1. Церква, люди і священник. 2. Гарбуз. 3. Ріка, човен і весло.
4. Кишеневий годинник. 5. Рік, 12 місяців, 4 тижні і 7 днів. 6. Свічка, каганець,
лямпа. 7. Рак. 8. Корінь. 9. Горілка. 10. Час. 11. Комиляр. 12. Стіл, обрус, миска,
страва. 13. Праник. 14. Прут. 15. Гребінь.

Загадочні візитівки: 1. Телефоністка. 2. Марнотратник. 3. Інвалід.

Ломиголовки: 1. Салітра. 2. Буквою: Д і ч. 3. Понеділок.

Добрі розвязки надіслали: Бандурак Роман, Бокс Тарас, Дарця, Ромко і Галя Головацькі, Геник Роман, Іжик Семен, Литвинюк Надя, Олексюк Роман, Рибчук Богдан, Тележинський Валя і Чернега Дізьо.

Премію за розвязки одержали: 1. Бокс Тарас — нижечку В. Буша п. з. „Хитрий Мехмет“. 2. Литвинюк Надя — книжечку В. Буша п. з. „Діравий зуб“. 3. Тележинський Валя — збірку байок О. Білоусенка п. з. „Зайчик-Побігайчик“. Премії висилається рівночасно поштою.

шого видавництва. Нехай отже наше громадянство скаже своє слово, а що більше, нехай не жаліє для сеї справи своєї калитки.

Візьміть отже зараз одержаний чек і вишліть виказану на нім грошеву квоту на пошту. В той спосіб дасьте доказ, що розумієте потребу й вагу часопису для ваших дітей. Не відкладайте висилки грошей з дня на день, бо коли будете так поступати, то будьте переконані, що ніколи не вишлете довжної належності — бо завжди „забудете“ це зробити, або „загубите“ чек...

Хто не задумує передплачувати дальше „Світа Дитини“ — то нехай найдалше до дня 15-го грудня ц. р. відмовить поштовою карткою дальшу висилку газетки. Се буде для нас мірилом висоти накладу журналика на рік 1929. Просимо о це дуже, бо не знаємо — кому треба висилати газетку дальше, а кому висилку здержати. Хто не надішле до дня 15 грудня ц. р. повідомлення: **що перестає бути передплатником на рік 1929** — того уважатимемо на дальше відборцем „Світа Дитини“ і дальше будемо висилати на його дотеперішню адресу наш журналик.

Про всякі зміни адрес (як: зміна місцевости, пошти, імен на які має йти газетка) просимо повідомляти Адміністрацію найпізнійше до 15 грудня ц. р., щоби можна було ці зміни узгляднити в новому адресарі на рік 1929.

Не розводимося тут над питанням про конечність існування сього рода видавництва, бо про се висказала вже свою думку щоденна й педагогічна преса, фахові критики й педагоги. Ми відзиваємося тільки до загалу українського громадянства із закликом:

Нехай „Світ Дитини“ стане духовим провідником Ваших дітей! Нехай ні в одній українській хаті, де є діти, не забракне сього журналика!

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“.

Подяка.

Цєю дорогою складаю слова щирої подяки всім, що з нагоди моїх імянин переслали мені побажання і привіти.

Михайло Таранько
редактор „Світа Дитини“.

НОВА ТА ДУЖЕ ІНТЕРЕСНА КНИЖКА,

яка появилася вперше у нашій літературі —

се твір: **ГЕРБЕРТА КАССОНА**

п. з.

„ТАЙНИ УСПІХУ В ІНТЕРЕСАХ“

(16 засад ділової людини).

Кожний батько і кожда мати повинні сю книжку конечно прочитати.

Ціна книжки 4 зол.

На поручену пересилку долучати 70 сотиків, (Разом 4-70 зл.)

Замовлення слати грошовими переказами на таку адресу:

НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА, Львів, ул. Зіморевича, 3.

КОЖДИЙ, хто любить свої діти і бажає справити їм велику радість, нехай запенумерує для них гарно ілюстрований журналик п. з.

„СВІТ ДИТИНИ“

який існує вже 10 літ і виходить у Львові, раз на місяць в розмірі 32 сторін друку, під редакцією

МИХАЙЛА ТАРАНЬКА, народного учителя.

На зміст „Світа Дитини“ складаються: байки, казки, легенди, сміховинки, забави, іграшки та всякі загадки.

Велике число образків прикрашає зміст кожного числа. —

Редактор веде постійну переписку з малими читачами.

Всі Заряди шкіл, Читальні і Кооперативи в цілім краю, повинні безумовно передплачувати цей одинокий у нас дитячий орган, щоби в той спосіб допомогти Видавництву до побільшення обему і змісту сього журналика та до загального його поширення.

Умови передплати на рік 1929:

Квартально 3 зл.

Піврічно 6 зл.

Річно. 12 зл.

Хто пришле передплату цілорічну з гори, найдалше до 31 грудня 1928 — то платить лише 10 **ЗОЛОТИХ**.

Для заграниці цілорічна передплата 1½ доляра.

Для Чехо-Словаччини цілорічна передпл. 50 кор.

Річники „СВІТА ДИТИНИ“ в прегарній мистецькій оправі — це найкращі дарунки для дітей до літ 12. Ціни річників оправлених такі:

„СВІТ ДИТИНИ“

з 1923 — 5 зл.

з 1924 — 5 „

з 1925 — 12 „

з 1926 — 10 „

з 1927 — 14 „

„МОЛОДА УКРАЇНА“

з 1923 — 15 зл.

з 1924 — 15 „

з 1925 — 16 „

з 1926 — 10 „

з 1925—6 (разом) 25 зл.

Річники „Молодої України“ — це не тільки практичні дарунки для молоді до літ 18, аке також **прегарні** настольні книги для кожного українського салону, для кожної української хати.

Хто посилає гроші **з гори** — не платить коштів пересилки.

Замовлення слати на адресу:

НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА

ЛЬВІВ, ул. Зіморовича, ч. 3.

18 90к

ЛНБ им. В. Стефаннико
ПРОВЕРЕН 24.05.87 г.

5.406

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА.

III
П-12526
1928-1-12

276

Світ
тин

1928